

ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรเกี่ยวกับนักเรียน ครู โรงเรียน
และสภาพท้องถิ่น กับความสามารถพื้นฐานของนักเรียน
ในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก ขนาดกลาง และขนาดใหญ่

๗ ๐๓๓๘๕๙
๓๗๐.๑๙๓
๔๑
๙๘๗๓๓
๘.๒

โดย
สุวัฒนา สุวรรณเขตนิคม

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

โครงการวิจัยและวางแผนเพื่อพัฒนาการศึกษา
สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ

มอบให้หอสมุดกลาง สถาบันวิทยบริการ

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

11

ผ.ร.

29

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

370.193

41

ส 877 ค

ผ.ร.

31 พ.ค. 2531

ท033859

คำนำ

นับตั้งแต่ปีงบประมาณ 2523 เป็นต้นมา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติด้วยความร่วมมือของกระทรวงศึกษาธิการและจังหวัดต่าง ๆ ได้ดำเนินโครงการวิจัยและวางแผนเพื่อพัฒนาการศึกษาเป็นลำดับ จนกระทั่งการวิจัยตามโครงการได้เสร็จสิ้นครบทุกจังหวัดในปีงบประมาณ 2525 โดยคณะทำงานของแต่ละจังหวัดได้จัดทำรายงานผลการวิจัยและสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติได้จัดพิมพ์เผยแพร่จนเกือบครบทุกจังหวัดในปัจจุบัน และนอกเหนือจากรายงานผลการวิจัยของแต่ละจังหวัดดังกล่าวแล้ว สำนักงานฯ ยังได้จัดทำรายงานสรุปผลการวิจัยของจังหวัดต่าง ๆ ที่ดำเนินการในแต่ละปีอีกส่วนหนึ่งด้วย ซึ่งสำนักงานฯ ก็ได้จัดพิมพ์เผยแพร่มาเป็นลำดับแล้วเช่นกัน

อย่างไรก็ตาม สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติพิจารณาเห็นว่า ข้อมูลของจังหวัดต่าง ๆ ที่มีอยู่ในโครงการวิจัยและวางแผนเพื่อพัฒนาการศึกษานั้น แม้จังหวัดจะได้นำไปวิเคราะห์วิจัยแล้ว แต่ก็ยังสามารถนำไปวิเคราะห์เพิ่มเติมในแง่มุมต่าง ๆ ได้อีกมาก ดังนั้น จึงได้เชิญนักวิชาการ ครู อาจารย์ จากหน่วยงานและสถาบันการศึกษาต่าง ๆ ที่มีความสนใจในเรื่องนี้มาร่วมกันทำการวิจัยเพิ่มเติมในแนวลึก (in depth study) โดยใช้ข้อมูลจากโครงการฯ การวิจัยดังกล่าวเป็นการวิจัยที่ใช้ข้อมูลรวมทั้งประเทศ โดยแยกศึกษาเป็นรายภาคและรายปีมีรวมกันมากกว่า 15 เรื่อง

รายงานการวิจัยเรื่องนี้เป็นหนึ่งในจำนวนหลายเรื่องดังกล่าวมาแล้ว ซึ่งผู้วิจัยได้พยายามทุ่มเทกำลังความรู้ความสามารถและใช้เวลาอันนอกเหนือจากที่ต้องปฏิบัติงานราชการปกติจัดทำจนแล้วเสร็จ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติขอขอบคุณผู้วิจัยเรื่องนี้ไว้ ณ ที่นี้ ด้วยหวังว่างานวิจัยนี้คงจะเป็นประโยชน์ตามสมควรทั้งในด้านวิชาการและประโยชน์อันจะมีต่อหน่วยงานการศึกษาที่เกี่ยวข้องในการที่จะนำไปใช้เพื่อการพัฒนาการประถมศึกษาของชาติต่อไป

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

	หน้า
บทที่ 1 บทนำ	1-7
ภูมิหลัง	1
วัตถุประสงค์	4
ขอบเขตของการวิจัย	5
ข้อตกลงเบื้องต้น	5
ขอบข่ายและข้อจำกัดของการวิจัย	5
นิยามศัพท์เฉพาะ	6
การรายงานการวิจัย	7
บทที่ 2 เอกสารและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	8-11
บทที่ 3 วิธีการวิจัย	12-18
ประชากรและตัวอย่างประชากร	12
เครื่องมือ	14
การเก็บรวบรวมข้อมูล	15
การวิเคราะห์ข้อมูล	16
บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	19-43
ผลการวิเคราะห์ระดับความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรเกี่ยวกับนักเรียน ครู โรงเรียน และสภาพท้องถิ่นกับความสามารถพื้นฐานด้านคณิตศาสตร์ของนักเรียนในโรงเรียนขนาดเล็ก ขนาดกลาง และขนาดใหญ่	19
ผลการวิเคราะห์ระดับความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรเกี่ยวกับนักเรียน โรงเรียนและสภาพท้องถิ่นกับความสามารถพื้นฐานด้านภาษาไทย ของนักเรียนในโรงเรียนขนาดเล็ก ขนาดกลางและขนาดใหญ่	31
ผลสรุปของการวิเคราะห์ข้อมูล	41
บทที่ 5 สรุปผลการวิจัย อภิปรายและข้อเสนอแนะ	44-52
สรุปผลการวิจัย	45
อภิปรายและข้อเสนอแนะ	50
บรรณานุกรม	53

สารบัญตาราง

		หน้า
ตารางที่ 3.1	ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของขนาดของโรงเรียน จำนวนโรงเรียน และร้อยละของจำนวนโรงเรียน แยกตัวอย่างประชากรตามขนาดของโรงเรียน	13
ตารางที่ 3.2	ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของตัวแปร ด้าน นักเรียน ครู โรงเรียน และความสามารถพื้นฐาน แยกตามขนาดของโรงเรียน	14
ตารางที่ 3.3	ระดับความสัมพันธ์จำแนกตามขนาดของสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์	17
ตารางที่ 3.4	ระดับความสัมพันธ์เทียบจากค่าร้อยละของคะแนนความแตกต่าง	18
ตารางที่ 4.1	ระดับความสัมพันธ์ และสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ ระหว่างตัวแปรเกี่ยวกับ นักเรียน ครู และโรงเรียน กับคะแนนเฉลี่ยวิชาคณิตศาสตร์ของนักเรียน ในโรงเรียนขนาดเล็ก ขนาดกลาง และขนาดใหญ่	20
ตารางที่ 4.2	สถิติทดสอบที่ ขนาดและระดับของความแตกต่างของความสามารถพื้นฐานด้านคณิตศาสตร์ ของนักเรียน ในโรงเรียนที่มี สังกัด สภาพการคมนาคม และการมีบริการไฟฟ้า ที่แตกต่างกัน แยกตามขนาดของโรงเรียน	22
ตารางที่ 4.3	ผลการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณระหว่างตัวแปรเกี่ยวกับนักเรียน ครู โรงเรียนกับคะแนนเฉลี่ยวิชาคณิตศาสตร์ ของโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก	23
ตารางที่ 4.4	ผลการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณระหว่างตัวแปรเกี่ยวกับ นักเรียน ครู โรงเรียนกับคะแนนเฉลี่ยวิชาคณิตศาสตร์ ของโรงเรียนประถมศึกษาขนาดกลาง	24
ตารางที่ 4.5	ผลการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณระหว่างตัวแปรเกี่ยวกับ นักเรียน ครู โรงเรียนกับคะแนนเฉลี่ยวิชาคณิตศาสตร์ ของโรงเรียนประถมศึกษาขนาดใหญ่	25
ตารางที่ 4.6	ระดับความสัมพันธ์ และสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ ระหว่างตัวแปรเกี่ยวกับนักเรียน ครูและโรงเรียน กับส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนวิชาคณิตศาสตร์ของนักเรียน ในโรงเรียนขนาดเล็ก ขนาดกลาง และขนาดใหญ่	26
ตารางที่ 4.7	สถิติทดสอบที่ ขนาดและระดับ ของความแตกต่างของส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนวิชาคณิตศาสตร์ ในโรงเรียนที่มีสังกัด สภาพการคมนาคม และการมีบริการไฟฟ้าที่แตกต่างกัน แยกตามขนาดของโรงเรียน	28
ตารางที่ 4.8	ผลการวิเคราะห์ ถดถอยพหุคูณระหว่างตัวแปรเกี่ยวกับนักเรียน ครู และโรงเรียน กับส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานวิชาคณิตศาสตร์ ของโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก	29
ตารางที่ 4.9	ผลการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณระหว่างตัวแปรเกี่ยวกับนักเรียน ครู และโรงเรียน กับส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานวิชาคณิตศาสตร์ ของโรงเรียนประถมศึกษาขนาดกลาง	30
ตารางที่ 4.10	ผลการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณระหว่างตัวแปรเกี่ยวกับนักเรียน ครู และโรงเรียน กับส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานวิชาคณิตศาสตร์ ของโรงเรียนประถมศึกษาขนาดใหญ่	31

ตารางที่ 4.11	ระดับความสัมพันธ์ และสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรเกี่ยวกับนักเรียน ครู และโรงเรียน กับคะแนนเฉลี่ยวิชาภาษาไทยของนักเรียนในโรงเรียนขนาดเล็ก ขนาดกลาง และขนาดใหญ่	32
ตารางที่ 4.12	สถิติทดสอบที ขนาดและระดับของความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ยของวิชาภาษาไทย ในโรงเรียนที่มีสังกัด สภาพการคมนาคม และการมีบริการไฟฟ้าที่แตกต่างกัน แยกตามขนาดของโรงเรียน	33
ตารางที่ 4.13	ผลการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณระหว่างตัวแปรเกี่ยวกับนักเรียน ครู และโรงเรียน กับคะแนนเฉลี่ยวิชาภาษาไทย ของโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก	34
ตารางที่ 4.14	ผลการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณระหว่างตัวแปรเกี่ยวกับนักเรียน ครู และโรงเรียน กับคะแนนเฉลี่ยวิชาภาษาไทยของโรงเรียนประถมศึกษาขนาดกลาง	35
ตารางที่ 4.15	ผลการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณระหว่างตัวแปรเกี่ยวกับนักเรียน ครู และโรงเรียน กับคะแนนเฉลี่ยวิชาภาษาไทย ของนักเรียนในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดใหญ่	36
ตารางที่ 4.16	ระดับความสัมพันธ์ และสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรเกี่ยวกับนักเรียน ครู และโรงเรียน กับส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานวิชาภาษาไทยของนักเรียน ครู และโรงเรียน กับส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน วิชาภาษาไทย ของนักเรียน ในโรงเรียนขนาดเล็ก ขนาดกลางและขนาดใหญ่	37
ตารางที่ 4.17	สถิติทดสอบที ขนาดและระดับของความแตกต่างของส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนวิชาภาษาไทย ในโรงเรียนที่มีสังกัด สภาพการคมนาคม และการมีบริการไฟฟ้าที่แตกต่างกันแยกตามขนาดของโรงเรียน	38
ตารางที่ 4.18	ผลการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณระหว่างตัวแปรเกี่ยวกับนักเรียน ครู และโรงเรียน กับส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานวิชาภาษาไทยของโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก	39
ตารางที่ 4.19	ผลการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณระหว่างตัวแปรเกี่ยวกับนักเรียน ครู และโรงเรียน กับส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานวิชาภาษาไทย ของโรงเรียนประถมศึกษาขนาดกลาง	40
ตารางที่ 4.20	ผลการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณระหว่างตัวแปรเกี่ยวกับนักเรียน ครู และโรงเรียน กับส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานวิชาภาษาไทย ของโรงเรียนประถมศึกษาขนาดใหญ่	40
ตารางที่ 5.1	ระดับและทิศทางของความสัมพันธ์ ระหว่างตัวแปรเกี่ยวกับนักเรียน ครู โรงเรียน และสภาพท้องถิ่นกับความสามารถพื้นฐานของนักเรียนแยกตามขนาดของโรงเรียน	46

บทที่ 1 บทนำ

ภูมิหลัง

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ ได้เริ่มโครงการวิจัยและวางแผนเพื่อพัฒนาการศึกษาในปี พ.ศ. 2520 เพื่อศึกษาหาแนวทางในการพัฒนาการศึกษาระดับประถมศึกษาในระยะยาวโดยได้ดำเนินโครงการในลักษณะผสมผสานระหว่างการวิจัยและการวางแผน โดยมีวัตถุประสงค์หลัก 4 ประการ คือ

- (1) เพื่อพัฒนาบุคลากรระดับจังหวัดให้มีความรู้ความสามารถในการวิเคราะห์วิจัยและมีความคิดในการนำผลการวิเคราะห์วิจัยที่ได้ไปใช้ในการจัดทำแผนพัฒนาการศึกษาของจังหวัด
- (2) เพื่อสร้างและพัฒนาระบบข้อมูลที่สำคัญสำหรับใช้ประกอบการวางแผนการศึกษาและการบริหารการศึกษาของจังหวัด
- (3) เพื่อหาจุดทางลดความไม่เสมอภาคทางการศึกษาของจังหวัดใน 3 ด้านคือ ด้านโอกาสทางการศึกษา ทรัพยากรทางการศึกษา และคุณภาพทางการศึกษา
- (4) เพื่อหาแนวทางการศึกษาที่จะช่วยให้การจัดการศึกษาเป็นไปโดยประหยัด มีประสิทธิผล และประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

(สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2525, หน้า 2)

เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ 4 ประการดังกล่าว จึงได้มีการจัดกิจกรรมสำคัญของโครงการตามลำดับเวลาดังนี้ ในปี พ.ศ. 2520 ได้มีการวิจัยนำร่องที่จังหวัดสระบุรี เพื่อหาแนวทางการวางแผนวิธีดำเนินการหลัก ช่วงปี พ.ศ. 2521-2522 ได้มีการทดลองดำเนินการโครงการนำร่องที่จังหวัดกาญจนบุรี ชลบุรี และพิษณุโลก เพื่อทดสอบแนวทางที่เหมาะสมในการดำเนินการหลัก ช่วงปี พ.ศ. 2523-2525 เป็นการปฏิบัติการหลักของโครงการ คือ จัดการฝึกอบรมบุคลากรระดับจังหวัด และสร้างระบบข้อมูลเกี่ยวกับโรงเรียนประถมศึกษาของทั่วประเทศ ข้อมูลที่เก็บบันทึกในช่วงนี้เป็นข้อมูลที่ครอบคลุมตัวแปรต่างๆ เกี่ยวกับนักเรียน ครู โรงเรียน และสภาพแวดล้อมของท้องถิ่น จึงนับเป็นคลังข้อมูลที่มีคุณค่าเป็นอย่างยิ่งในการศึกษาสภาพการด้านต่างๆ ของโรงเรียนประถมศึกษาในช่วงปี พ.ศ. 2523-2525 และในการวางแผนและพัฒนาการประถมศึกษาต่อไปในอนาคต ดังนั้นในทางสุดท้ายของโครงการ คือปี พ.ศ. 2526 สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ จึงได้ดำเนินการสรุปผลการวิจัย และการวางแผนรวมทั้งการประเมินผลโครงการ ซึ่งส่วนหนึ่งในกิจกรรมนี้ได้เชิญนักวิชาการจากสถาบันต่างๆ ทางการศึกษาเข้าร่วมศึกษาวิจัยสภาพการด้านต่างๆ ของโรงเรียนประถมศึกษาโดยใช้ข้อมูลจากคลังข้อมูลที่เก็บบันทึกไว้ในช่วงปี พ.ศ. 2523-2525 เป็นพื้นฐาน

การวิจัยเรื่อง "ตัวแปรเกี่ยวกับนักเรียน ครู โรงเรียน และสภาพท้องถิ่น ที่สัมพันธ์กับความสามารถพื้นฐานของนักเรียนในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก" เป็นผลงานชิ้นหนึ่งที่เกิดขึ้นในกิจกรรมขั้นสุดท้ายนี้

หลักการและเหตุผล

ความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบทางการศึกษากับผลลัพธ์ทางการศึกษาเป็นข้อความรู้ที่สำคัญในการวางแผนการจัดและการพัฒนาการศึกษาให้มีคุณภาพและประสิทธิภาพในการทำแผนการจัด และ/หรือ

การพัฒนาการศึกษาโดยผู้จัดทำแผนมีความเชื่อ และมีหลักฐานยืนยันให้เป็นที่ประจักษ์ได้ว่ามีองค์ประกอบทางการศึกษาโดยที่สัมพันธ์ และมีองค์ประกอบโดยที่ไม่สัมพันธ์กับผลลัพธ์ทางการศึกษา การเน้นความสำคัญขององค์ประกอบที่มีความสัมพันธ์ และการตัดองค์ประกอบที่ไม่มีความสัมพันธ์ในแผน การจัดและ/หรือการพัฒนานั้นจะเป็นไปอย่างมีหลักการและเหตุผล

ในทางปฏิบัติการอธิบายความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบทางการศึกษากับผลลัพธ์ทางการศึกษานับเป็นสิ่งที่ทำได้ไม่ยากนัก ทั้งนี้เพราะองค์ประกอบทางการศึกษามีลักษณะที่ซับซ้อนและประกอบด้วยตัวแปรจำนวนมาก ซึ่งตัวแปรเหล่านี้ต่างมีลักษณะเฉพาะในแต่ละสภาพและสภาวะการณ์ และมีการเปลี่ยนแปลงตามเวลาและสถานการณ์ จึงทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบทางการศึกษา หรือตัวแปรทางการศึกษากับผลลัพธ์ทางการศึกษามีลักษณะที่ซับซ้อน มีความเฉพาะสภาพการณ์ และมีลักษณะที่ไม่คงที่ในทุกเวลาและสถานการณ์

ความสำคัญและความไม่คงรูปของความสัมพันธ์ดังกล่าว รุงใจให้มีการศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบทางการศึกษาและผลลัพธ์ทางการศึกษาตลอดมา ดังจะปรากฏอยู่เสมอว่ามีนักวิจัยการศึกษาเป็นจำนวนมากได้พยายามศึกษาความสัมพันธ์นี้ โดยพยายามแยกองค์ประกอบทางการศึกษาออกเป็นด้านต่าง ๆ แล้วเลือกตัวแปรที่คิดว่าสำคัญในแต่ละด้านเพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรนั้นกับตัวแปรผลลัพธ์ทางการศึกษาตัวอย่างของงานวิจัยลักษณะนี้เช่น งานวิจัย เรื่อง Equality of Educational Opportunity Coleman et al., 1966 และการศึกษาสภาพแวดล้อมในโรงเรียน พฤติกรรมของครู และพฤติกรรมของนักเรียนโรงเรียนประถมศึกษา (คณะกรรมการวิจัย R-I Phrase II, 2526) เป็นต้น ในงานวิจัยความสัมพันธ์นี้มักพบเสมอว่ามีตัวแปรจำนวนหนึ่งที่พบร่วมกันในหลายงานและมีตัวแปรอีกจำนวนหนึ่งที่พบเฉพาะในแต่ละงานวิจัย การแบ่งองค์ประกอบและการเลือกตัวแปรมาศึกษาขึ้นอยู่กับพื้นฐานความรู้และความเชื่อของนักวิจัย เช่น งานวิจัยเรื่อง Equality of Educational Opportunity พยายามศึกษาองค์ประกอบและตัวแปรสภาพแวดล้อมในโรงเรียน และสภาพแวดล้อมในชุมชนที่โรงเรียนตั้งอยู่ในขณะที่เรื่อง การศึกษาสภาพแวดล้อมในโรงเรียน พฤติกรรมครู และพฤติกรรมของนักเรียนโรงเรียนประถมศึกษา พยายามศึกษาองค์ประกอบและตัวแปรด้านสภาพแวดล้อมในโรงเรียนและพฤติกรรมของครูและนักเรียนในกระบวนการเรียนการสอน

Schwab ซึ่งเป็นศาสตราจารย์และนักวิจัยอาวุโส ทางด้านหลักสูตรและการสอนของมหาวิทยาลัยชิคาโก ประเทศสหรัฐอเมริกา ได้ตั้งข้อสังเกตเกี่ยวกับผลลัพธ์ทางการศึกษาและองค์ประกอบที่สัมพันธ์กับผลลัพธ์ทางการศึกษาว่า ผลลัพธ์ทางการศึกษานั้นมิได้มีลักษณะที่เป็นสากล (Generalized) แต่มีลักษณะเฉพาะกาลและสภาวะการณ์ (Eclectic) ความเฉพาะของผลลัพธ์นั้นทำให้การแปลผลจำเป็นต้องคำนึงถึงองค์ประกอบทางการศึกษาอย่างน้อย 4 ด้าน คือ หลักสูตรและเนื้อหาวิชา (Curriculum and Subject Matter) ตัวผู้เรียนและการเรียน (Learner and Learning) ตัวครูและการสอน (Teacher and Teaching) และสภาพแวดล้อม (Milieu) องค์ประกอบทั้ง 4 ด้านนี้เป็นมิติที่สำคัญและจำเป็นในการอธิบายความเฉพาะของผลลัพธ์การเปลี่ยนแปลงในแต่ละมิติจะส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในผลลัพธ์ด้วย (Schwab, 1969)

เมื่อนำข้อสังเกตของ Schwab ดังกล่าวมาแปลความในเรื่องความสัมพันธ์พบว่า ในการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบทางการศึกษากับผลลัพธ์ทางการศึกษาให้ครอบคลุมนั้น ควรศึกษาองค์ประกอบในด้านหลักสูตร และเนื้อหาวิชา ด้านผู้เรียนและการเรียน ด้านผู้สอนและการสอน และด้านสภาพแวดล้อม

ของห้องเรียน โรงเรียนและท้องถิ่น อย่างไรก็ตามการที่จะศึกษาให้ครอบคลุมและลึกซึ่งตามแนวคิดของ Schwab ในการวิจัยครั้งเดียวกัน เป็นไปได้ยาก เพราะผู้วิจัยจะต้องเก็บข้อมูลเป็นจำนวนมาก ผู้วิจัยต้องเก็บข้อมูล 3 ประเภท คือ

(1) ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพ (สภาพของหลักสูตร, เนื้อหา, นักเรียน, ครู และสภาพแวดล้อมของ ห้องเรียน โรงเรียน และท้องถิ่นที่ตั้งของโรงเรียน) ตัวแปรเหล่านี้ศัพท์ในโมเดลการประเมินผลแบบ CIPP เรียกว่าตัวแปร ปัจจัยนำเข้าและสภาพการณ์ (Input and Context Variables)

(2) ข้อมูลเกี่ยวกับกระบวนการ (Process Variables) คือกระบวนการเรียนและกระบวนการสอน ซึ่งข้อมูลลักษณะนี้ผู้วิจัยจะต้องใช้เวลาในการทำความเข้าใจกับบรรยากาศจริงของกระบวนการ และเก็บข้อมูล โดยการสังเกตการณ์ จึงจะได้ข้อมูลที่มีคุณภาพ ในกรณีที่ตัวอย่างประชากรที่ศึกษามีขนาดใหญ่มาก การเก็บ ข้อมูลลักษณะนี้ต้องลงทุน และใช้เวลานานอันมาก และ

(3) ข้อมูลเกี่ยวกับตัวแปรผลลัพธ์ (Outcome Variables) ซึ่งถ้าจะให้ครอบคลุมก็ต้องเก็บทั้งด้าน พุทธิปัญญา จิตอารมณ์ และทักษะ (Cognitive, Affective, and Psychomotor) ซึ่งลักษณะงานวิจัยดังกล่าวนี้ จะพบว่าเป็นไปได้ยากในงานวิจัยมหภาค เช่น โครงการวิจัยและวางแผนเพื่อพัฒนาการศึกษานี้ โดยเฉพาะ ส่วนของตัวแปรกระบวนการซึ่งต้องลงทุนและใช้เวลามาก จึงมักจะเป็นส่วนของตัวแปรที่ถูกตัดออกไปจากงาน วิจัยระดับมหภาคและมักพบว่างานวิจัยมหภาคทั้งหลายมุ่งศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรด้านสภาพของ หลักสูตร เนื้อหาวิชา นักเรียน ครู ห้องเรียน โรงเรียน และท้องถิ่น กับตัวแปรผลลัพธ์ทางการศึกษา (ส่วนมาก ใช้ผลสัมฤทธิ์ของการเรียน) เป็นสำคัญ

เมื่อสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ ได้จัดทำโครงการวิจัยและวางแผนเพื่อพัฒนาการ ศึกษา ในช่วง พ.ศ. 2520-2526 วัตถุประสงค์หลักข้อหนึ่งของโครงการคือ เพื่อหาแนวทางลดความไม่เสมอภาค ทางการศึกษาของจังหวัดต่าง ๆ ในด้านโอกาสทางการศึกษา ทรัพยากรทางการศึกษา และคุณภาพทางการศึกษา จึงได้เก็บบันทึกข้อมูลเกี่ยวกับตัวแปรด้านสภาพ นักเรียน ครู โรงเรียน และสภาพแวดล้อมของท้องถิ่น และความ สามารถพื้นฐานของนักเรียน เป็นที่สังเกตว่า ข้อมูลที่เก็บบันทึกไว้ ได้รวมตัวแปรที่เป็นส่วนสำคัญขององค์ประกอบ ทางการศึกษา ด้านเนื้อหาวิชา ตัวผู้เรียน ตัวครู สภาพแวดล้อมของโรงเรียนและท้องถิ่น และความสามารถ พื้นฐานของนักเรียน ซึ่งคาดว่าตัวแปรเหล่านี้เป็นตัวแปรที่สำคัญในการอธิบายความไม่เสมอภาคทางการศึกษา ด้านโอกาส ทรัพยากร และคุณภาพทางการศึกษา แนวทางหนึ่งในการรักษา เพื่อสนองตอบต่อวัตถุประสงค์นี้ คือ ศึกษาความสัมพันธ์ ระหว่างตัวแปรเกี่ยวกับ นักเรียน ครู โรงเรียน และสภาพแวดล้อมของท้องถิ่น กับความ สามารถพื้นฐานของนักเรียน เพราะเมื่อพบข้อมูลว่าตัวแปรด้านใดสัมพันธ์กับความสามารถพื้นฐานของ นักเรียนอย่างมีความหมายแล้วข้อมูลความรู้ที่ได้ออมเป็นประโยชน์ในการวางแผนการจัด และการพัฒนาการศึกษา เพื่อส่งเสริมความเสมอภาคทางการศึกษาต่อไป

แนวคิดในการจัดการศึกษาเพื่อสนับสนุนให้เกิดความเสมอภาคทางโอกาสทรัพยากรและคุณภาพ ทางการศึกษานี้ เมื่อพิจารณาให้ลึกซึ่งพบว่าไม่ควรจัดทำในลักษณะทั่วไป หรือแบบอัตราเดียวกันทุกโรงเรียน (flat rate) เพราะโรงเรียนมีหลายประเภท แต่ละประเภทมีความต้องการเฉพาะของตน การจัดการศึกษาจึงต้อง พิจารณาลักษณะเฉพาะของสภาพและความต้องการของโรงเรียนแต่ละประเภทและพยายามจัดให้สนองตอบ ต่อสภาพและความต้องการเฉพาะนี้ จึงจะสนับสนุนการพัฒนาโรงเรียนที่ด้อยคุณภาพให้มีคุณภาพดีขึ้น มีความ เสมอภาคของคุณภาพทางการศึกษาได้

การแบ่งประเภทของโรงเรียนประถมศึกษา อาจจัดทำได้หลายแบบ เช่น โรงเรียนในเขตท้องถิ่นที่เจริญ และโรงเรียนในเขตท้องถิ่นที่ไม่เจริญ (คณะกรรมการวิจัย R-I phrase II, 2526) โรงเรียนรัฐบาล และโรงเรียนเอกชน หรือโรงเรียนขนาดเล็กและโรงเรียนขนาดใหญ่ หรือโรงเรียนในภาคเหนือ ภาคกลาง ภาคใต้ และภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เป็นต้น ในปัจจุบันนักวิจัยทางการศึกษาได้ให้ความสำคัญกับขนาดของโรงเรียนมาก เพราะพบว่าดัชนีทางการศึกษาหลายตัวที่เกี่ยวข้องกับขนาดของโรงเรียน (อุทุมพร, 2524) และการจัดสรรทรัพยากรทางการศึกษาก็ได้ใช้ขนาดของโรงเรียน (จำนวนนักเรียนในโรงเรียน) เป็นเกณฑ์ที่สำคัญเกณฑ์หนึ่ง นอกจากนี้ยังพบว่าโรงเรียนขนาดใหญ่มักมีคุณภาพดีกว่าโรงเรียนขนาดเล็ก (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2527) ตัวแปรที่สำคัญอีกตัวหนึ่งในการแบ่งประเภทของโรงเรียน คือ ภูมิภาค จากรายงานการวิจัยประสิทธิภาพ โรงเรียนประถมศึกษา เรื่ององค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อสัมฤทธิ์ผลทางการเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษา (คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2520) ได้พบว่ามีความแตกต่างกันในด้าน สัมฤทธิ์ผลทางการเรียนของโรงเรียนประถมศึกษาใน 4 ภูมิภาค และนักเรียนประถมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีระดับสัมฤทธิ์ผลเฉลี่ย ต่ำที่สุดในบรรดา 4 ภูมิภาค ซึ่งหมายความว่าคุณภาพของการศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ต่ำที่สุดในบรรดา 4 ภูมิภาค ดังนั้นในการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพของการศึกษาของทั้งประเทศนี้ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือควรได้รับความสนใจอย่างรีบด่วนและเป็นพิเศษ

จากความสำคัญของการค้นหาตัวแปรที่สัมพันธ์กับความสามารถพื้นฐานของนักเรียนประถมศึกษา จากความเชื่อเรื่องความแตกต่างของสภาพการณ์มีผลต่อระบบของความสัมพันธ์และจากผลการวิจัยที่ยืนยันถึงลักษณะที่แตกต่างกันของโรงเรียนประถมศึกษาแต่ละขนาด และปัญหาของคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนประถมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จึงควรมีการศึกษาลักษณะเฉพาะ (หรือปัญหาเฉพาะ) ของโรงเรียนประถมศึกษา ขนาดเล็ก ขนาดกลาง และขนาดใหญ่ ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และค้นหาตัวแปรด้านนักเรียน ครู โรงเรียน และสภาพท้องถิ่นที่สัมพันธ์ กับคุณภาพของโรงเรียนประถมศึกษาแต่ละขนาด ข้อความรู้ที่ได้จะเป็นประโยชน์ในการวางแผน และพัฒนาโรงเรียนประถมศึกษา (โดยเฉพาะในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ) ตามความมุ่งหมายของโครงการวิจัย และวางแผนเพื่อพัฒนาการศึกษา

วัตถุประสงค์ทั่วไป

เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรเกี่ยวกับนักเรียน ครู โรงเรียน และสภาพท้องถิ่น กับความสามารถพื้นฐานของนักเรียนในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก ขนาดกลาง และขนาดใหญ่ ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

วัตถุประสงค์เฉพาะ

1. เพื่อศึกษาระดับความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรเกี่ยวกับนักเรียน ครู โรงเรียน และสภาพท้องถิ่น กับความสามารถพื้นฐานของนักเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก ขนาดกลาง และขนาดใหญ่ ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์เชิงพหุคูณระหว่างตัวแปรเกี่ยวกับนักเรียน ครู และโรงเรียนกับความสามารถพื้นฐานของนักเรียนในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก ขนาดกลาง และขนาดใหญ่ ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ขอบเขตของการวิจัย

1. ประชากรที่ศึกษา คือโรงเรียนประถมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย ที่มีจำนวนนักเรียนทั้งสิ้นตั้งแต่ 20 คนขึ้นไป
2. ตัวแปรที่ศึกษาคือตัวแปรสภาพด้านนักเรียน ครู โรงเรียนและท้องถิ่น ส่วนตัวแปรที่เกี่ยวกับกระบวนการเรียนการสอนมิได้รวมอยู่ในขอบเขตของการวิจัยนี้
3. ตัวแปรผลลัพธ์ทางการศึกษาซึ่งใช้เป็นตัวชี้คุณภาพของโรงเรียนประถมศึกษา คือความสามารถพื้นฐานของนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 4 ในวิชาคณิตศาสตร์และวิชาภาษาไทย
4. หน่วยของการวิเคราะห์คือโรงเรียน
5. ลักษณะของความสามารถพื้นฐานของนักเรียนในโรงเรียนประถมศึกษาแต่ละโรงเรียน จะศึกษาทั้งที่เป็นลักษณะเฉลี่ย และการกระจายของความสามารถของนักเรียน
6. ช่วงเวลาที่ศึกษาคือปีงบประมาณ 2524

ข้อตกลงเบื้องต้น

1. ตัวแปรด้านสภาพของนักเรียน ครู โรงเรียน และสภาพแวดล้อมของท้องถิ่น เป็นตัวแปรที่สำคัญในการอธิบายคุณภาพของการศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก
2. ความสามารถพื้นฐานของนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 4 เป็นดัชนีตัวหนึ่งที่ใช้ชี้คุณภาพของโรงเรียนประถมศึกษาได้ ทั้งนี้เพราะนักเรียนประถมศึกษา ส่วนมาก มักศึกษาในโรงเรียนเดียวตลอดช่วงเวลา 4 ปี และโรงเรียนประถมศึกษาของไทยในช่วง 2524 ส่วนมากมีถึงขั้นประถมศึกษาปีที่ 4 เท่านั้น ดังนั้นคะแนนความสามารถพื้นฐานของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 จึงควรเป็นตัวชี้ผลกระทบของโรงเรียนต่อความสามารถพื้นฐานของนักเรียนได้ดี
3. คะแนนสอบความสามารถพื้นฐานวิชาคณิตศาสตร์ และวิชาภาษาไทยเป็นดัชนีชี้ความสามารถพื้นฐานที่ดีของนักเรียนประถมศึกษา ทั้งนี้เพราะทั้ง 2 วิชา เป็นวิชาในกลุ่มวิชาทักษะพื้นฐาน ซึ่งเป็นวิชาที่ทุกโรงเรียนให้ความสำคัญ เพราะเป็นทักษะพื้นฐานในการเรียนรู้
4. การบันทึกข้อมูลของแต่ละโรงเรียนเป็นไปอย่างเป็นอิสระต่อกัน และผู้บันทึกได้บันทึกตามความเป็นจริง

ขอบข่ายและข้อจำกัดของการวิจัย

งานวิจัยครั้งนี้ใช้ข้อมูลของโครงการวิจัยและการวางแผนเพื่อพัฒนาการศึกษา ซึ่งได้ทำการเก็บข้อมูลในปีงบประมาณ 2524 ดังนั้นตัวแปรที่ศึกษาจึงต้องคัดเลือกได้เฉพาะจากข้อมูลที่ได้จากโครงการฯ ได้เก็บและบันทึกไว้ ตัวแปรด้านนักเรียน ครู โรงเรียน และสภาพท้องถิ่นที่ศึกษาในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่

1. ตัวแปรเกี่ยวกับนักเรียน
 - 1.1 อัตราการมาเรียนของนักเรียน
 - 1.2 เวลาเฉลี่ยในการเดินทางมาเรียน
2. ตัวแปรเกี่ยวกับครู

- 2.1 อายุเฉลี่ยของครูในโรงเรียน
- 2.2 ร้อยละของครูหญิงในโรงเรียน
- 2.3 วุฒิเฉลี่ยของครูในโรงเรียน
3. ตัวแปรเกี่ยวกับโรงเรียน
 - 3.1 ร้อยละของครูที่ไปช่วยราชการ
 - 3.2 อัตราส่วนนักเรียนต่อครู
 - 3.3 อัตราส่วนครูต่อห้องเรียน
 - 3.4 อัตราส่วนนักเรียนต่อระดับชั้น
 - 3.5 สิ่งกีดขวางของโรงเรียน
4. ตัวแปรเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมของท้องถิ่น
 - 4.1 สภาพการคมนาคม
 - 4.2 การมีบริการไฟฟ้า
5. ตัวแปรเกี่ยวกับความสามารถพื้นฐานของนักเรียน
 - 5.1 คะแนนเฉลี่ยของความสามารถพื้นฐานวิชาคณิตศาสตร์ของนักเรียนประถมศึกษาชั้นปีที่ 4 ของแต่ละโรงเรียน
 - 5.2 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนความสามารถพื้นฐานวิชาคณิตศาสตร์ของนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 4 ของแต่ละโรงเรียน
 - 5.3 คะแนนเฉลี่ยของความสามารถพื้นฐานวิชาภาษาไทยของนักเรียนประถมศึกษาชั้นปีที่ 4 ของแต่ละโรงเรียน
 - 5.4 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนความสามารถพื้นฐานวิชาภาษาไทยของนักเรียนประถมศึกษาชั้นปีที่ 4 ของแต่ละโรงเรียน

นิยามศัพท์เฉพาะ

"โรงเรียนประถมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ" คือ โรงเรียนประถมศึกษาทั้งที่รัฐและเอกชนจัด ที่ได้รับการรับรองวิทยฐานะจากกระทรวงศึกษาธิการ ใน 15 จังหวัด คือ อุตรธานี หนองคาย เลย สกลนคร ขอนแก่น อุดรธาธานี นครพนม กาฬสินธุ์ ร้อยเอ็ด ยโสธร นครราชสีมา ชัยนาท บุรีรัมย์ สุรินทร์ และศรีสะเกษ

"โรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก" คือ โรงเรียนประถมศึกษาที่มีจำนวนนักเรียนทั้งสิ้นไม่น้อยกว่า 20 คน และไม่มากกว่า 360 คน

"โรงเรียนประถมศึกษาขนาดกลาง" คือ โรงเรียนประถมศึกษาที่มีจำนวนนักเรียนทั้งสิ้นไม่น้อยกว่า 361 คน และไม่มากกว่า 719 คน

"โรงเรียนประถมศึกษาขนาดใหญ่" คือ โรงเรียนประถมศึกษาที่มีจำนวนนักเรียนทั้งสิ้นตั้งแต่ 720 คน ขึ้นไป

"อัตราการมาเรียน" คือ อัตราส่วนระหว่างจำนวนนักเรียนที่มาเรียนในแต่ละระดับชั้นกับจำนวนนักเรียนทั้งหมด

“เวลาเฉลี่ยในการเดินทางมาเรียน” คือ คะแนนที่ได้จากข้อมูลในแบบสำรวจนักเรียนส่วนที่ 6 โดยการคำนวณค่าเฉลี่ยจากจุดกลางของช่วงอันตรภาคที่สอดคล้องกับเรื่องเวลาที่นักเรียนใช้ในการเดินทางมาเรียน (หน่วยเป็นนาที)

“อายุเฉลี่ยของครูในโรงเรียน” คือ คะแนนที่ได้จากข้อมูลในแบบสำรวจนักเรียนส่วนที่ 8 (จำนวนครูจำแนกตามประเภทต่าง ๆ) โดยการคำนวณค่าเฉลี่ยจากจุดกลางของช่วงอันตรภาคที่สอดคล้องกับเรื่องอายุของครูในโรงเรียน (หน่วยเป็นปี)

“ร้อยละของครูหญิงในโรงเรียน” คือ คะแนนที่ได้จากการคำนวณค่าร้อยละของครูหญิงในโรงเรียน

“วุฒิเฉลี่ยของครูในโรงเรียน” คือ คะแนนที่ได้จากข้อมูลในแบบสำรวจนักเรียนส่วนที่ 8 โดยการคำนวณค่าเฉลี่ยของตัวเลขอันดับที่แสดงคือ วุฒิของครู

“ร้อยละของครูที่ไปช่วยราชการ” คือ ร้อยละของสัดส่วนของจำนวนครูที่ไม่ช่วยราชการกับจำนวนครูทั้งหมดในโรงเรียน

“อัตราส่วนนักเรียนต่อครู” คือ จำนวนนักเรียนในโรงเรียนหารด้วยจำนวนครูในโรงเรียน

“อัตราส่วนนักเรียนต่อระดับชั้น” คือ จำนวนนักเรียนในโรงเรียนหารด้วยจำนวนระดับชั้นที่โรงเรียนเปิดสอน

“สพช.” คือ สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ

“สังกัดของโรงเรียน” แบ่งเป็นสังกัด สพช. สังกัดเทศบาล และไม่ได้สังกัด สพช. หรือเทศบาล

“สภาพการคมนาคม” แบ่งเป็น ไม่สะดวก กับสะดวกหรือค่อนข้างสะดวก

“การมีบริการไฟฟ้า” แบ่งเป็น ไฟฟ้ามาถึง กับยังมาไม่ถึง

“ความสามารถพื้นฐานของนักเรียนในแต่ละโรงเรียน” คือ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนความสามารถพื้นฐานวิชาคณิตศาสตร์ และวิชาภาษาไทย

การรายงานการวิจัย

การรายงานการวิจัยแบ่งเป็น 5 บท บทที่ 1 เป็นบทนำภูมิหลัง หลักการและเหตุผล วัตถุประสงค์ขอบเขต ข้อตกลงเบื้องต้น สมมุติฐาน ขอบข่ายและข้อจำกัด และนิยามศัพท์เฉพาะ บทที่ 2 เป็นเอกสารและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง บทที่ 3 วิธีการวิจัย บทที่ 4 เป็นผลของการวิเคราะห์ข้อมูล และบทที่ 5 เป็นการสรุปผลการวิจัยอภิปราย และข้อเสนอแนะ

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 2

เอกสารและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การประถมศึกษาเป็นการศึกษาระดับพื้นฐานที่รัฐมีหน้าที่จัดเพื่อเป็นการบริการให้แก่ประชาชนทุกคน ในการจัดการประถมศึกษาภาครัฐได้ลงทุนเป็นอันมาก และรัฐมีความคาดหวังไว้สูงว่า คุณภาพและประสิทธิภาพของการประถมศึกษาจะต้องดี ดังนั้นหน่วยงานที่รับผิดชอบ และเกี่ยวข้องกับการประถมศึกษาจึงได้มีการศึกษาวิจัยและประเมินความก้าวหน้าของการประถมศึกษา เพื่อหาข้อเท็จจริงเกี่ยวกับสภาพ คุณภาพ และประสิทธิภาพของการประถมศึกษา เพื่อให้ประโยชน์ในการกำหนดนโยบายการพัฒนา คุณภาพและประสิทธิภาพของการบริหารและการจัดโรงเรียนประถมศึกษาไทยเป็นระยะ ๆ เสมอมา งานวิจัยและงานประเมินที่ศึกษาเรื่องนี้อย่างจริงจังและค่อนข้างละเอียด ได้แก่ งานวิจัยของโครงการวิจัยประสิทธิภาพโรงเรียนประถมศึกษา (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2520) การศึกษานัดสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ที่เรียนตามหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (สำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดพิษณุโลก, 2525) การวิจัยและประเมินผลประสิทธิภาพของการประถมศึกษา (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2527) และการวิจัยเรื่อง การศึกษาลักษณะแวดล้อมในโรงเรียนพฤติกรรมครูและพฤติกรรมของนักเรียน โรงเรียนประถมศึกษา (คณะกรรมการวิจัย R-I, Phrase II, 2526)

ในระหว่างปีพุทธศักราช 2516 ถึง 2518 สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ ร่วมกับกรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย และกรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ ได้ทำการศึกษาวินิจฉัยประสิทธิภาพของการประถมศึกษา โดยมุ่งศึกษา สัมฤทธิ์ผล ของการเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 จากผลการรวบรวมข้อมูลจากโรงเรียนประถมศึกษา จำนวน 987 โรงเรียน นักเรียนจำนวน 27,897 คน รวมทั้งบิดามารดา ผู้ปกครองนักเรียน จำนวน 1,974 คน ใน 52 จังหวัด ทั่วประเทศ ปรากฏว่ามีความแตกต่างกันอย่างมากของ สัมฤทธิ์ผลทางการเรียนของนักเรียนทั่วประเทศ ทั้งในระหว่างประเภทโรงเรียน และภาคภูมิศาสตร์ เมื่อเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยตามประเภทโรงเรียนแล้ว พบว่านักเรียนในโรงเรียนราษฎร์และโรงเรียนสังกัดกรมสามัญศึกษา ได้คะแนนเฉลี่ยสูงสุด ทั้งในระดับภูมิภาค และระดับประเทศ ส่วนนักเรียนในโรงเรียนสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดได้คะแนนเฉลี่ยต่ำสุด และเมื่อวิเคราะห์ตามภาคภูมิศาสตร์พบว่า นักเรียนในกรุงเทพมหานครมีคะแนนเฉลี่ยสูงสุดรองลงไปตามลำดับคือ นักเรียนในภาคกลาง ภาคใต้ ภาคเหนือ และภาคตะวันออกเฉียงเหนือ นอกจากนี้ยังได้มีการวิเคราะห์องค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อสัมฤทธิ์ผลทางการเรียนของนักเรียนซึ่งพบว่าขนาดของโรงเรียน ภูมิหลังทางเศรษฐกิจและสังคมของนักเรียน การศึกษาก่อนภาคบังคับ และการเรียนซ้ำชั้นของนักเรียนเป็นตัวแปรสำคัญ ที่มีผลต่อสัมฤทธิ์ผลทางการเรียนของนักเรียนชั้นประถมปีที่ 3 (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ 2520)

ต่อมาในปี 2522 สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ ร่วมกับกระทรวงศึกษาธิการ และกระทรวงมหาดไทยได้ทำการวิจัยและประเมินผลประสิทธิภาพของการประถมศึกษาอีกครั้ง โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อประเมินประสิทธิภาพของการจัดการประถมศึกษา ทั้งระบบเก่าที่เป็นอยู่ และสร้างเกณฑ์จัดประสิทธิภาพเพื่อศึกษาโรงเรียนที่มีประสิทธิภาพสูง และต่ำ พร้อมทั้งหารูปแบบขององค์ประกอบที่อธิบาย ประสิทธิภาพของโรงเรียนกลุ่มตัวอย่างประชากรที่ศึกษาประกอบด้วยโรงเรียนประถมศึกษา จำนวน 399 โรงเรียน ครูใหญ่ 399 คน

ครูประจำชั้นประถมศึกษาจำนวน 1,074 คน นักเรียนจำนวน 11,442 คน และคนในชุมชนที่โรงเรียนตั้งอยู่จำนวน 3,951 คนจาก 18 จังหวัดทั่วประเทศ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2527, หน้า 2) จากตัวอย่างประชากรนี้ได้มีการวิจัยและมีรายงานผลการวิจัยออกมา 4 ฉบับคือ (1) การประเมินความสูญเสียของการประถมศึกษา ปีการศึกษา 2516/17 ถึงปีการศึกษา 2519/20 (2) การประเมินสัมฤทธิ์ผลทางวิชาการของนักเรียนในปี 2527 และ (3) The Assessment of Grade 3 Students' Cognitive Achievement in 1980 และ (4) การวิจัยและประเมินประสิทธิภาพของการประถมศึกษา ในรายงานเรื่องแรกเป็นการศึกษาเพื่อทราบปริมาณความสูญเสียของการจัดการประถมศึกษาในอดีตที่ผ่านมาในระดับมหภาค สำหรับรายงานเรื่องที่สองและเรื่องที่สาม เป็นการศึกษาในระดับสัมฤทธิ์ผลทางวิชาการของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ในปีการศึกษา 2523 ในด้านสัมฤทธิ์ผลรวมของประเทศและสัมฤทธิ์ผลที่จำแนกตามภาคภูมิศาสตร์ ประเภทโรงเรียน เขตการศึกษา และดัชนีที่สำคัญทางการศึกษา ซึ่งพบว่าระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรวมโดยเฉลี่ยของทั่วประเทศเป็นร้อยละ 48.15 ซึ่งต่ำกว่าครึ่งของคะแนนเต็มเล็กน้อย นักเรียนที่ได้คะแนนผลสัมฤทธิ์เกินครึ่ง และสูงกว่าค่าเฉลี่ยของประเทศ เป็นนักเรียนในกรุงเทพฯ ภาคกลาง และภาคใต้ ส่วนนักเรียนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือได้คะแนนไม่ถึงครึ่ง นักเรียนโรงเรียนประชาบาลได้คะแนนเฉลี่ยต่ำกว่าครึ่ง และต่ำกว่าค่าเฉลี่ยของประเทศ ส่วนนักเรียนในโรงเรียนประเภทอื่นทุกประเภทได้คะแนนเฉลี่ยเกินครึ่ง โดยสรุปผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนมีความแตกต่างกันไปตามภูมิศาสตร์ ประเภทของโรงเรียนและเขตการศึกษา

นอกจากนี้ในการศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในปี 2523 ได้มีการศึกษาเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ของนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 3 ระหว่างรุ่นปีการศึกษา 2516 กับรุ่นปีการศึกษา 2523 ด้วย ปรากฏว่าโดยเฉลี่ยผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนทั่วประเทศสูงขึ้น และลักษณะการกระจายของคะแนนมีลักษณะแตกต่างกัน คือ ในรุ่นปีการศึกษา 2516 นักเรียนส่วนใหญ่ได้คะแนนสัมฤทธิ์ผลไม่สูงนัก และต่ำกว่าค่าเฉลี่ยของรุ่น ในปีการศึกษา 2523 นักเรียนส่วนใหญ่ได้คะแนนสูงกว่าคะแนนเฉลี่ยของรุ่น นักเรียนประถมศึกษาปีที่ 3 รุ่นปี 2523 ในทุกภาคภูมิศาสตร์ทุกประเภทของโรงเรียน และทุกเขตการศึกษามีผลสัมฤทธิ์การเรียนดีขึ้นกว่านักเรียนประถมศึกษาปีที่ 3 รุ่นปี 2516

ในรายงานเรื่องที่ 4 การวิจัยและประเมินผลประสิทธิภาพของการประถมศึกษา ได้รายงานการติดตามผลและประเมินประสิทธิภาพของการจัดการประถมศึกษาทั้งระบบเท่าที่เป็นอยู่ และสร้างเกณฑ์วัดประสิทธิภาพโดยขยายแนวความคิดของการวัดประสิทธิภาพการประถมศึกษา ให้ครอบคลุมหน้าที่ที่ควรจะเป็นของโรงเรียนประถมศึกษา 4 ด้าน คือ สัมฤทธิ์ผลทางการเรียนของนักเรียนทั้งทางด้านวิชาการ และไม่ใช่วิชาการ โอกาสเข้าเรียนชั้นประถมศึกษา ประสิทธิภาพภายในของการจัดการประถมศึกษา และความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน นอกจากนี้ยังได้ศึกษารูปแบบที่สามารถใช้อธิบายประสิทธิภาพการประถมศึกษาที่แตกต่างกันเพื่อเป็นแนวทางสำหรับผู้บริหารในการวางแผนแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ ของการประถมศึกษาของประเทศ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2527, หน้า 157) ผลการวิจัยพบว่าโดยเฉลี่ยรวมทั่วประเทศคะแนนสัมฤทธิ์ผลที่ไม่ใช่วิชาการ (ร้อยละ 71.16) สูงกว่า คะแนนสัมฤทธิ์ผลที่เป็นวิชาการ (ร้อยละ 50.05) ค่อนข้างมาก และความแตกต่างของผลการเรียนของนักเรียนในสัมฤทธิ์ผลที่ไม่ใช่วิชาการมีน้อยกว่าอำเภออื่น สัมฤทธิ์ผลทางวิชาการมาก นักเรียนในโรงเรียนที่ตั้งในเขตอำเภอเมืองมีค่าเฉลี่ยของสัมฤทธิ์ผลทั้งทางด้านวิชาการ และไม่ใช่วิชาการสูงกว่าอำเภออื่น แต่มีค่าความแตกต่างของสัมฤทธิ์ผลของนักเรียนในเขตอำเภอเมืองน้อยกว่า

นักเรียนที่เรียนในกรุงเทพมหานครและภาคกลาง มีสัมฤทธิ์ผลทุกด้านสูงกว่าภาคอื่น และโรงเรียนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีผลสัมฤทธิ์ทุกด้านต่ำสุด โรงเรียนประถมศึกษาในเขตอำเภอเมืองมีความสัมพันธ์กับชุมชน น้อยกว่าโรงเรียนที่ตั้งในเขตอำเภออื่น โรงเรียนในเขตภาคกลางและกรุงเทพมหานครมีความสัมพันธ์กับชุมชน น้อยกว่าโรงเรียนในภาคอื่น ในด้านคุณลักษณะของโรงเรียนประถมศึกษาที่มีประสิทธิภาพสูงพบว่า โรงเรียนประถมศึกษาที่มีประสิทธิภาพสูงโดยเฉลี่ย (1) เป็นโรงเรียนขนาดใหญ่ซึ่งโรงเรียนดังกล่าวตั้งอยู่ในท้องถิ่นที่เจริญ (2) มีจำนวนนักเรียนที่สอบได้ ป.6 และเรียนต่อในชั้นมัธยมได้มาก (3) มีครูใหญ่ที่มีประสบการณ์สูง มีครูผู้สอน ในโรงเรียนที่มีประสบการณ์มานานและมีครูที่อาศัยอยู่ในชุมชนมาก (4) ตั้งอยู่ในชุมชนขนาดใหญ่ที่เจริญ คือมีไฟฟ้าทุกครัวเรือน และมีทัศนคติที่ดีต่อโรงเรียน (5) มีนักเรียนที่ผ่านการเรียนรู้ชั้นอนุบาลมาจากครอบครัว ที่มีบิดามารดามีการศึกษาและเศรษฐกิจสูง และขาดเรียนน้อย และจากภาวะวิเคราะห์เส้นโยงเพื่อค้นหาปัจจัยที่มี อิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์ในการเรียนนั้นพบว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลทางตรงสูง ได้แก่สภาพเศรษฐกิจและสังคมของ นักเรียน (การได้เงินมาโรงเรียน) การเรียนชั้นอนุบาล ประเภทโรงเรียน ขนาดของโรงเรียน ทัศนคติของชุมชน ต่อโรงเรียน และความพร้อม และทัศนคติของผู้เรียน ส่วนปัจจัยที่มีอิทธิพลทางอ้อมสูงคือ อำเภอที่ตั้งโรงเรียน และภาคภูมิศาสตร์

งานวิจัยที่ศึกษาในขอบเขตที่แคบกว่าแต่ผลการวิจัยไม่แตกต่างกันของสำนักงานคณะกรรมการ การศึกษาแห่งชาติก็คืองานวิจัยเรื่อง องค์ประกอบที่สัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ของเด็กเกาะกับเด็กพื้นราบ ของกนิษฐา แก้วสวัสดิวงศ์ (2524) ซึ่งพบว่าระยะทางจากบ้านถึงโรงเรียน การเรียน ตกซ้ำชั้น การขาดเรียน อาชีพผู้ปกครอง ที่อยู่อาศัย ความสัมพันธ์กับพี่น้อง ความเอาใจใส่ของครูมีส่วนร่วม อธิบายความแปรปรวนของสัมฤทธิ์วิชาคณิตศาสตร์ สำหรับภาษาไทยมีตัวแปรที่เพิ่มเข้ามาคือศาสนา การเรียน ชั้นอนุบาลหรือเด็กเล็ก ความสัมพันธ์กับเพื่อนและความเอาใจใส่ของผู้ปกครอง

ในปี พ.ศ. 2524 โครงการปฏิบัติการฝึกหัดครูของกลุ่มประเทศอาเซียนได้มีการวิจัยในระยะที่ 2 ซึ่งมี จุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาสถานภาพของโรงเรียนประถมศึกษาในเรื่องความเป็นผู้นำด้านวิชาการของครูใหญ่ สภาพ- แวดล้อมของห้องเรียน ภูมิหลังและพฤติกรรมการสอนของครู ภูมิหลังและพฤติกรรมของนักเรียน และผลสัมฤทธิ์ ทางการเรียนของนักเรียนชั้นประถมปีที่ 3 ในวิชาภาษาไทยและวิชาคณิตศาสตร์ และเพื่อศึกษาความสัมพันธ์ ระหว่างคุณสมบัตินักเรียน และทักษะของครูกับพฤติกรรมในชั้นเรียนของนักเรียน การวิจัยได้ใช้กลุ่ม ตัวอย่างประชากรประกอบด้วยโรงเรียนประถมศึกษา จำนวน 32 โรงเรียน ในจังหวัดลำปาง ขอนแก่น ฉะเชิงเทรา และสุราษฎร์ธานี จังหวัดละ 8 โรงเรียน โดยแยกเป็นโรงเรียนเขตอำเภอเมือง 4 โรงเรียน ในจังหวัดลำปาง ขอนแก่น ฉะเชิงเทรา และสุราษฎร์ธานี ภาษาไทยและครูสอนวิชาคณิตศาสตร์ชั้น ป.3 จำนวน 32 คน และนักเรียนชั้น ประถมปีที่ 3 1,598 คน และใช้เครื่องมือ 7 ชนิด คือ

- (1) มาตรฐานประมาณค่าพฤติกรรมของครู
- (2) มาตรฐานประมาณค่าพฤติกรรมของนักเรียน
- (3) มาตรฐานประมาณสภาพแวดล้อมของห้องเรียน
- (4) แบบสำรวจพฤติกรรมความเป็นผู้นำด้านวิชาการของครูใหญ่
- (5) แบบสอบถามทรรคนะด้านวิชาชีพ และความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของครู
- (6) แบบสอบถามนักเรียน และ

(7) แบบสอบถามผลสัมฤทธิ์ผลทางการเรียนวิชาภาษาไทย และคณิตศาสตร์ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3

ตัวแปรหลักที่ศึกษามี 7 ตัว คือ ความเป็นผู้นำด้านวิชาการของครูใหญ่ คุณลักษณะของครู ความอบอุ่นในครอบครัวของนักเรียน และสภาพแวดล้อมของห้องเรียน ผลการวิจัยพบว่า คุณลักษณะเฉพาะของครู ทักษะของครู และพฤติกรรมในชั้นเรียนของนักเรียน มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญ ทั้งในชั้นเรียนวิชาภาษาไทย และวิชาคณิตศาสตร์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งพบว่า คุณลักษณะเฉพาะของครูมีความสัมพันธ์อย่างสูงกับทักษะของครู ในการศึกษาตัวทำนายที่สำคัญในการทำนายพฤติกรรมและผลสัมฤทธิ์ของนักเรียนพบว่า ตัวแปรสำคัญในการทำนายพฤติกรรมในชั้นเรียนวิชาภาษาไทยของนักเรียนได้แก่ ความเป็นผู้นำด้านวิชาการของครูใหญ่ คุณลักษณะของครู ความอบอุ่นในครอบครัว และทัศนคติต่อวิชาชีพครู ซึ่งตัวแปรกลุ่มนี้สามารถอธิบายความแปรปรวนของพฤติกรรมในชั้นเรียนวิชาภาษาไทยของนักเรียนได้ถึงร้อยละ 42 ตัวแปรสำคัญในการทำนายพฤติกรรมในชั้นเรียนวิชาคณิตศาสตร์ของนักเรียนคือ คุณลักษณะของครู แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ และความเป็นผู้นำด้านวิชาการของครูใหญ่ ซึ่งสามารถทำนายความแปรปรวนของพฤติกรรมได้ถึงร้อยละ 46 ตัวแปรสำคัญในการทำนายสัมฤทธิ์ผลทางการเรียนวิชาภาษาไทยของนักเรียนได้แก่ ความอบอุ่นในครอบครัวและสภาพแวดล้อมของห้องเรียน ซึ่งสามารถทำนายความแปรปรวนของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาไทยได้ร้อยละ 19 และสำหรับการทำนายผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์นั้นพบว่า ตัวแปรที่ศึกษายังไม่เป็นตัวแปรสำคัญในการทำนายผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์

บทที่ 3

วิธีการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรเกี่ยวกับนักเรียน ครู โรงเรียน และสภาพท้องถิ่น กับความสามารถพื้นฐานของนักเรียนระหว่างโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก ขนาดกลาง และขนาดใหญ่ ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือโดยใช้วิธีวิจัยเชิงสำรวจและมีวิธีดำเนินการวิจัย ดังรายละเอียดต่อไปนี้

ประชากรและตัวอย่างประชากร

ประชากรของการวิจัยนี้คือโรงเรียนประถมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทยที่มีจำนวนนักเรียนในโรงเรียนทั้งสิ้นตั้งแต่ 20 คน ขึ้นไป

ตัวอย่างประชากรคือโรงเรียนประถมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือในปี 2524 ที่โครงการวิจัยและวางแผนเพื่อพัฒนาการศึกษา ได้ทำการศึกษาซึ่งมีทั้งสิ้น 11,929 โรงเรียน จาก 15 จังหวัด (อุดรธานี หนองคาย เลย สกลนคร ขอนแก่น อุดรธาธานี นครพนม กาฬสินธุ์ ร้อยเอ็ด ยโสธร นครราชสีมา ชัยนาท บุรีรัมย์ สุรินทร์ และศรีสะเกษ) เมื่อแบ่งโรงเรียนตามขนาดออกเป็นกลุ่มตัวอย่างย่อยได้ 3 กลุ่ม คือกลุ่มตัวอย่างของโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก ขนาดกลาง และขนาดใหญ่ โดยมีค่าสถิติต่าง ๆ ตามที่รายงานในตารางที่ 3.1 กล่าวคือ กลุ่มตัวอย่างโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก (คือ โรงเรียนที่มีจำนวนนักเรียนในช่วง 20 ถึง 359 คน) มีจำนวนทั้งสิ้น 10,062 โรงเรียน มีค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของขนาดของโรงเรียนเป็น 167.9 คน และ 87.9 คน ตามลำดับ กลุ่มตัวอย่างโรงเรียนประถมศึกษาขนาดกลาง (คือ โรงเรียนที่มีจำนวนนักเรียนในช่วง 360 ถึง 719 คน) มีจำนวนทั้งสิ้น 1,625 โรงเรียน มีค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของขนาดของโรงเรียนเป็น 469.6 คน และ 90.1 คน ตามลำดับ และกลุ่มตัวอย่างโรงเรียนประถมศึกษาขนาดใหญ่ (คือ โรงเรียนที่มีจำนวนนักเรียนตั้งแต่ 720 คน ขึ้นไป) มีจำนวนทั้งสิ้น 242 โรงเรียน มีค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของขนาดโรงเรียนเป็น 1,008.4 คน และ 287.4 คน ตามลำดับ ดังนั้นโรงเรียนประถมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือในปี พ.ศ. 2524 นี้ ส่วนใหญ่เป็นโรงเรียนขนาดเล็ก รองลงมาตามลำดับ คือ โรงเรียนขนาดกลาง และขนาดใหญ่ และเป็นที่น่าสนใจว่าโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กที่มีถึง 10,062 โรงเรียนนี้ ไม่ได้รวมโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กมากซึ่งมีจำนวนนักเรียนในโรงเรียนน้อยกว่า 20 คนไว้ด้วย ตาราง 3.2 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของตัวแปรเกี่ยวกับนักเรียน ครู โรงเรียนและความสามารถพื้นฐานที่ศึกษาของนักเรียนในโรงเรียนประถมศึกษาแต่ละขนาดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือในปี พ.ศ. 2524 ซึ่งมีลักษณะดังนี้ อัตราการมาเรียนของนักเรียนในโรงเรียน ทั้ง 3 ขนาด อยู่ในช่วง 93.0 ถึง 93.7 เปอร์เซ็นต์ เวลาเฉลี่ยในการเดินทางมาเรียนของนักเรียนในโรงเรียนขนาดเล็ก ประมาณ 17.7 นาที ในขณะที่ของนักเรียนในโรงเรียนขนาดใหญ่ประมาณ 19 ถึง 20 นาที อายุเฉลี่ยของครูในโรงเรียนอยู่ในช่วง 31 ถึง 34 ปี โดยครูในโรงเรียนขนาดเล็กมีอายุเฉลี่ยน้อยกว่าครูในโรงเรียน ขนาดกลางและขนาดใหญ่และครูในโรงเรียนขนาดกลางโดยเฉลี่ยอายุน้อยกว่าครูในโรงเรียนขนาดใหญ่ ร้อยละของครูหญิงในโรงเรียนขนาดเล็ก ขนาดกลางและขนาดใหญ่เป็น 33.4 45.7 และ 61.5 ตามลำดับ ซึ่งหมายความว่าสัดส่วนของครูหญิงในโรงเรียนนั้น เมื่อเทียบกับระหว่างโรงเรียน 3 ขนาด โรงเรียนขนาดเล็กมีสัดส่วนต่ำที่สุดและยิ่งโรงเรียนมีขนาดใหญ่ขึ้น สัดส่วนของครูหญิงมีแนวโน้มที่จะสูงขึ้น ร้อยละของครูโดยเฉลี่ยที่ไปช่วยราชการ

อยู่ในช่วง 2.5 ถึง 4.8 อัตราส่วนของนักเรียนต่อครูบ่งชี้ว่าโดยเฉลี่ยครู 1 คนในโรงเรียนขนาดเล็ก ขนาดกลาง และขนาดใหญ่รับผิดชอบนักเรียนประมาณ 25.5 29.8 และ 29.5 ตามลำดับ ในด้านอัตราส่วนครูต่อห้องเรียน พบว่าอยู่ในช่วง 1.7 ถึง 1.3 โดยอัตราส่วนครูต่อห้องเรียนในโรงเรียนขนาดเล็กต่ำที่สุด และในโรงเรียนขนาดใหญ่ สูงที่สุด

ตารางที่ 3.1 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของขนาดของโรงเรียน จำนวนโรงเรียนและร้อยละ ของจำนวนโรงเรียน แยกตัวอย่างประชากรตามขนาดของโรงเรียน

สถิติ	กลุ่มตัวอย่างประชากร (แยกตามขนาดของโรงเรียน)			รวมทุกขนาด
	ขนาดเล็ก	ขนาดกลาง	ขนาดใหญ่	
ค่าเฉลี่ยของขนาดของโรงเรียน	167.9	469.6	1,008.4	225.4
ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของขนาดของโรงเรียน	87.9	90.1	287.4	180.7
จำนวนโรงเรียน	10,062	1,625	242	11,929
ร้อยละของจำนวนโรงเรียน	84.3	13.6	2.1	100

ในด้านความสามารถพื้นฐานด้านคณิตศาสตร์และด้านภาษาไทย ปรากฏว่าคะแนนเฉลี่ยวิชาคณิตศาสตร์ของโรงเรียนขนาดเล็ก ขนาดกลาง และขนาดใหญ่ คือ 13.6 14.4 และ 16.9 คะแนนตามลำดับ และคะแนนเฉลี่ยวิชาภาษาไทยของโรงเรียนขนาดเล็ก ขนาดกลาง และขนาดใหญ่ คือ 12.4 13.2 และ 16.0 คะแนน โดยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเฉลี่ยของคะแนนวิชาคณิตศาสตร์และวิชาภาษาไทย อยู่ในช่วง 5.0 ถึง 6.1 คะแนน และ 4.4 ถึง 5.5 คะแนน ตามลำดับ

จากลักษณะต่าง ๆ ข้างต้นนี้ทำให้ได้ภาพรวมของตัวอย่างประชากรที่ศึกษา คือ โรงเรียนประถมศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ในปี พ.ศ. 2524 ว่า โดยทั่วไปแล้วอัตราการเรียนรู้สูงเวลาเฉลี่ยในการเดินทางมาเรียนประมาณ 19 นาที ครูมีอายุเฉลี่ยประมาณ 32 ปี เพอร์เซ็นต์ครูไปช่วยราชการไม่สูงนัก อัตราส่วนนักเรียนต่อครูไม่สูงนัก และครูรับผิดชอบห้องเรียนไม่ถึง 2 ห้อง และโรงเรียนทั้ง 3 ขนาดนั้น มีความแตกต่างกันในด้านร้อยละของครูหญิงในโรงเรียน และคะแนนความสามารถพื้นฐานด้านคณิตศาสตร์ และภาษาไทย โดยเมื่อเปรียบเทียบกับในโรงเรียนทั้ง 3 ขนาดแล้ว ยิ่งโรงเรียนมีขนาดใหญ่จะมีร้อยละของครูหญิง และคะแนนความสามารถพื้นฐานของทั้ง 2 วิชาสูงขึ้น

ตารางที่ 3.2 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของตัวแปรด้านนักเรียน ครู โรงเรียน และความสามารถพื้นฐาน แยกตามขนาดของโรงเรียน

ตัวแปร	ขนาดของโรงเรียน					
	เล็ก		กลาง		ใหญ่	
	ค่าเฉลี่ย	SD.	ค่าเฉลี่ย	SD.	ค่าเฉลี่ย	SD.
อัตราการมาเรียน	93.1	10.8	93.0	9.4	93.7	11.6
เวลาเฉลี่ยในการเดินทางมาเรียน	17.7	8.6	19.7	7.9	19.8	7.3
อายุเฉลี่ยของครูในโรงเรียน	31.1	5.1	32.1	4.4	34.5	4.5
ร้อยละของครูหญิงในโรงเรียน	33.4	22.2	45.7	18.6	61.5	17.7
ร้อยละของครูที่ไปช่วยราชการ	2.5	8.3	3.9	6.6	4.8	7.2
อัตราส่วนนักเรียนต่อครู	25.5	8.4	29.8	6.8	29.5	14.9
อัตราส่วนครูต่อห้องเรียน	1.1	0.4	1.2	0.4	1.3	0.3
คะแนนเฉลี่ยวิชาคณิตศาสตร์	13.6	4.1	14.4	3.8	16.9	3.8
ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานวิชาคณิตศาสตร์	5.0	2.2	5.5	2.2	6.1	2.7
คะแนนเฉลี่ยวิชาภาษาไทย	12.4	3.4	13.2	3.3	16.0	3.7
ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานวิชาภาษาไทย	4.4	2.2	5.0	2.1	5.5	2.0

เครื่องมือ

เนื่องจากงานวิจัยนี้เป็นการศึกษาเพื่อค้นหาความจริงจากข้อมูลในระดับประเทศ ที่ทางโครงการวิจัย และวางแผนเพื่อพัฒนาการศึกษา ได้เก็บรวบรวมไว้แล้ว เครื่องมือที่ใช้จึงเป็นเครื่องมือที่ทางโครงการได้จัดสร้างและพัฒนาขึ้น ซึ่งประกอบด้วยเครื่องมือต่าง ๆ ดังนี้

1. แบบสำรวจประชากร ซึ่งมี 2 ส่วนคือ

ส่วนที่ 1 เป็นแบบสำรวจประชากรจำแนกตามปีเกิด

ส่วนที่ 2 เป็นแบบสำรวจการเคลื่อนไหวของประชากร

2. แบบสำรวจนักเรียน ซึ่งมี 8 ส่วน คือ

ส่วนที่ 1 เป็นแบบสำรวจจำนวนนักเรียน จำแนกตามระดับชั้น ปี ตั้งแต่ปีการศึกษา 2519 ถึง 2524

ส่วนที่ 2 เป็นแบบสำรวจอัตราการมาเรียนของนักเรียน จำแนกตามระดับชั้น ปี

ส่วนที่ 3 เป็นแบบสำรวจจำนวนนักเรียนจำแนกตามปีเกิด และระดับชั้น ปี

ส่วนที่ 4 เป็นแบบสำรวจจำนวนนักเรียนจำแนกตามภูมิภาค และระดับชั้น ปี

ส่วนที่ 5 เป็นแบบบันทึกแผนที่แสดงเขตบริการของโรงเรียน

ส่วนที่ 6 เป็นแบบสำรวจจำนวนนักเรียน จำแนกตามเวลาที่ใช้ในการเดินทางมาเรียน

ส่วนที่ 7 เป็นแบบสำรวจงบประมาณ

ส่วนที่ 8 เป็นแบบสำรวจจำนวนครู จำแนกตามตัวแปรภูมิหลังลักษณะต่าง ๆ

3. แบบสำรวจสภาพโรงเรียน สภาพแวดล้อม เศรษฐกิจ และสังคม ซึ่งมี 8 ส่วน คือ

ส่วนที่ 1 เป็นแบบสำรวจข้อมูลทั่วไป

ส่วนที่ 2 เป็นแบบสำรวจสภาพแวดล้อมของโรงเรียน

ส่วนที่ 3 เป็นแบบสำรวจสภาพเศรษฐกิจและสังคมของท้องถิ่น

ส่วนที่ 4 เป็นแบบสำรวจอุปกรณ์การเรียนการสอน

ส่วนที่ 5 เป็นแบบสำรวจสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับครู

ส่วนที่ 6 เป็นแบบสำรวจห้อง ครูภัณฑ์ เครื่องสาราณูปโภค บริการในโรงเรียนและพื้นที่ประกอบ
อื่น ๆ

ส่วนที่ 7 เป็นแบบสำรวจพื้นที่ห้องเรียน จำแนกตามระดับชั้น ปี

ส่วนที่ 8 เป็นแบบสำรวจสภาพอาคาร

(รายละเอียดเกี่ยวกับแบบสำรวจทั้ง 3 ชุด ศึกษาได้จากภาคผนวกของคู่มือ การวิเคราะห์ข้อมูล โครงการวิจัย และวางแผนเพื่อพัฒนาการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ 2525)

4. แบบทดสอบความรู้พื้นฐานวิชาคณิตศาสตร์ในระดับประถมศึกษาปีที่ 4 ซึ่งมีลักษณะเป็นข้อสอบ
ปรนัยแบบเลือกตอบ 4 ตัวเลือก วัดทักษะทางการคำนวณเกี่ยวกับการบวก ลบ คูณ หาร เลข จำนวน 30 ข้อ
ใช้เวลาในการสอบ 15 นาที คะแนนเต็ม 30 คะแนน และ

5. แบบทดสอบความรู้พื้นฐานวิชาภาษาไทยในระดับประถมศึกษาปีที่ 4 ซึ่งมีลักษณะเป็นข้อสอบ
ปรนัยแบบเลือกตอบชนิด 4 ตัวเลือก วัดความรู้เกี่ยวกับคำศัพท์ และความสามารถในการใช้ภาษา และการ
สะกดคำ อย่างละ 10 ข้อ รวม 30 ข้อ ใช้เวลาในการสอบ 15 นาที คะแนนเต็ม 30 คะแนน

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ข้อมูลที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นข้อมูลบางส่วนจากคลังข้อมูลที่โครงการวิจัยและวางแผนเพื่อพัฒนา
การศึกษา ได้เก็บบันทึกไว้ในช่วงปีงบประมาณ 2524 ข้อมูลที่คัดเลือกมาศึกษาแบ่งออกเป็นด้านต่าง ๆ ดังนี้

1. ด้านตัวแปรเกี่ยวกับนักเรียน

1.1 อัตราการมาเรียนของนักเรียน

1.2 เวลาเฉลี่ยในการเดินทางมาเรียน

2. ด้านตัวแปรเกี่ยวกับครู

2.1 อายุเฉลี่ยของครูในโรงเรียน

2.2 ร้อยละของครูหญิงในโรงเรียน

2.3 วุฒิเฉลี่ยของครูในโรงเรียน

3. ด้านตัวแปรเกี่ยวกับโรงเรียน

3.1 ร้อยละของครูที่ไปช่วยราชการ

3.2 อัตราส่วนนักเรียนต่อครู

- 3.3 อัตราส่วนครูต่อห้องเรียน
- 3.4 อัตราส่วนนักเรียนต่อระดับชั้น
- 3.5 สังกัดของโรงเรียน
4. ด้านตัวแปรเกี่ยวกับสภาพท้องถิ่น
 - 4.1 สภาพการคมนาคม
 - 4.2 การมีบริการไฟฟ้า
5. ด้านตัวแปรเกี่ยวกับความสามารถพื้นฐานของนักเรียน
 - 5.1 คะแนนเฉลี่ยของคะแนนความสามารถพื้นฐานวิชาคณิตศาสตร์ระดับประถมศึกษาปีที่ 4
 - 5.2 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนความสามารถพื้นฐานวิชาคณิตศาสตร์ ระดับประถมศึกษาปีที่ 4
 - 5.3 คะแนนเฉลี่ยของคะแนนความสามารถพื้นฐานวิชาภาษาไทยระดับประถมศึกษาปีที่ 4
 - 5.4 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนความสามารถพื้นฐานวิชาภาษาไทย ระดับประถมศึกษาปีที่ 4

การวิเคราะห์ข้อมูล

เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของการวิจัย การวิเคราะห์ข้อมูล จัดกระทำดังนี้

1. การวิเคราะห์ระดับความสัมพันธ์

ในการวิเคราะห์ระดับความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรเกี่ยวกับนักเรียน ครู โรงเรียน และสภาพท้องถิ่น กับความสามารถพื้นฐานของนักเรียนในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก ขนาดกลาง และขนาดใหญ่ นั้น ได้แบ่งตัวแปรออกเป็น 2 ประเภท คือ

ตัวแปรความสามารถพื้นฐาน (Y) มี 4 ตัว ได้แก่ คะแนนเฉลี่ยของคะแนนความสามารถพื้นฐานวิชาคณิตศาสตร์ของนักเรียน (Y_1) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนความสามารถพื้นฐานวิชาคณิตศาสตร์ของนักเรียน (Y_2) คะแนนเฉลี่ยของคะแนนความสามารถพื้นฐานวิชาภาษาไทยของนักเรียน (Y_3) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนความสามารถพื้นฐานวิชาภาษาไทยของนักเรียน (Y_4)

ตัวแปรด้าน นักเรียน ครู โรงเรียน และสภาพท้องถิ่น (X) มี 12 ตัว ได้แก่ อัตราการมาเรียนของนักเรียน (X_1) เวลาเฉลี่ยในการเดินทางมาเรียน (X_2) อายุเฉลี่ยของครูในโรงเรียน (X_3) ร้อยละของครูหญิงในโรงเรียน (X_4) จุดเฉลี่ยของครูในโรงเรียน (X_5) ร้อยละของครูที่ไปช่วยราชการ (X_6) อัตราส่วนนักเรียนต่อครู (X_7) อัตราส่วนครูต่อห้องเรียน (X_8) อัตราส่วนนักเรียนต่อระดับชั้น (X_9) สังกัดของโรงเรียน (X_{10}) สภาพการคมนาคม (X_{11}) และการมีบริการไฟฟ้า (X_{12})

ในการวิเคราะห์ระดับความสัมพันธ์นี้เป็นการศึกษาความสัมพันธ์อย่างง่ายระหว่างตัวแปรความสามารถพื้นฐาน (Y) แต่ละตัวกับตัวแปรด้านนักเรียน ครู โรงเรียน และสภาพท้องถิ่น (X) แต่ละตัว เนื่องจากตัวแปรด้านนักเรียน ครู โรงเรียน และสภาพท้องถิ่นนั้นมีทั้งแบบที่เป็นตัวแปรต่อเนื่องมี 9 ตัว (คือ X_1 ถึง X_9) และแบบที่เป็นตัวแปรขาดตอนแบบ 2 ค่า มี 3 ตัว (คือ X_{10} ถึง X_{12}) ในขณะที่ตัวแปรความสามารถพื้นฐานทั้ง 4 ตัว ล้วนเป็นตัวแปรต่อเนื่อง สถิติที่ใช้สำหรับการวิเคราะห์ระดับความสัมพันธ์จึงมี 2 ประเภท คือ สัมประสิทธิ์

สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน ซึ่งวัดความสัมพันธ์อย่างง่ายประเภท Simple correlation และการทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยโดยใช้สถิติทดสอบที ซึ่งวัดความสัมพันธ์อย่างง่ายประเภท Simple association

ในกรณีที่ตัวแปรเกี่ยวกับนักเรียน ครู และโรงเรียน เป็นตัวแปรต่อเนื่อง (คือกรณีของ X_1 ถึง X_9) ได้คำนวณค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (r_{xy}) ระหว่าง Y_1 ถึง Y_4 แต่ละตัว กับ X_1 ถึง X_9 จากนั้นทดสอบนัยสำคัญทางสถิติซึ่งเป็นการศึกษาว่าถ้าอ้างอิงว่าสถิตินั้นไปยังประชากรด้วยความเชื่อมั่น 99% ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ในประชากร (c_{xy}) ต่างจากศูนย์หรือไม่ การทดสอบนี้ใช้สถิติทดสอบที ($t = \frac{r\sqrt{n-2}}{\sqrt{1-r^2}}$)

ที่ระดับนัยสำคัญ .01 การทดสอบเป็นแบบไม่มีทิศทาง จากนั้นนำผลการทดสอบมาแปลความหมายของระดับความสัมพันธ์ ดังนี้

ถ้าผลการทดสอบไม่ปรากฏว่าขนาดของสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ที่พบในตัวอย่างไม่มีความหมายทางสถิติที่ระดับ .01 แปลความว่าตัวแปรคู่ที่ศึกษานั้น ไม่มีความสัมพันธ์กัน

ถ้าผลการทดสอบพบว่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของตัวอย่างประชากรมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 แปลความว่าตัวแปรคู่ที่ศึกษามีความสัมพันธ์กัน แต่จะสัมพันธ์กันในระดับใดนั้น ได้นำค่าสถิติที่คำนวณได้มาเทียบกับตารางแปลความระดับความสัมพันธ์ต่อไปนี้

ตารางที่ 3.3 ระดับความสัมพันธ์จำแนกตามขนาดของสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์

r_{xy}^2 *	r_{xy}	ระดับความสัมพันธ์
.81 - 1.00	.90 - 1.00	สูง
.21 - .80	.45 - .89	ปานกลาง
.00 - .20	.00 - .44	ต่ำ

* ขนาดของ r_{xy}^2 อาจแปลความได้ว่าเป็นสัดส่วนของความแปรปรวน Y ที่ถูกอธิบายได้ด้วยความแปรปรวนของ X

ในกรณีที่ตัวแปร X เป็นตัวแปรขาดตอนแบบ 2 ค่า คือกรณีของตัวแปรสังกัดของโรงเรียน สภาพการคมนาคม และการมีบริการไฟฟ้า ได้คำนวณค่าสถิติทดสอบที แบบตัวอย่างเป็นอิสระต่อกัน และเนื่องจากขนาดของตัวอย่างประชากรในแต่ละกลุ่มมักแตกต่างกันมาก จึงใช้การประมาณค่าความแปรปรวนของประชากรแบบแยกจากกัน (separated estimate variances) แล้วทดสอบนัยสำคัญทางสถิติแบบไม่มีทิศทางที่ระดับนัยสำคัญ .01 การทดสอบนัยสำคัญของสถิติที่ของตัวแปรสังกัดของโรงเรียน สภาพการคมนาคมและการมีบริการไฟฟ้า แต่ละตัวนี้จัดกระทำ 4 ครั้ง แต่แต่ละครั้งใช้ตัวแปรตามคือ คะแนนความสามารถพื้นฐานที่แตกต่างกัน (Y_1, Y_2, Y_3 และ Y_4) ผลการทดสอบได้แปลความดังนี้

ถ้าสถิติทดสอบที ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติแปลความว่าตัวแปรสังกัดของโรงเรียน สภาพการคมนาคมหรือการมีบริการไฟฟ้าที่วิเคราะห์นั้น ไม่สัมพันธ์กับตัวแปรความสามารถพื้นฐานที่ใช้คำนวณ

ถ้าสถิติทดสอบที่มีนัยสำคัญทางสถิติ แปลความว่าตัวแปรคู่ที่ศึกษานั้นมีความสัมพันธ์กัน ส่วนจะสัมพันธ์กันในระดับใด ได้คำนวณค่าความแตกต่างของค่าเฉลี่ยของทั้ง 2 กลุ่มแล้วเทียบเป็นคะแนนร้อยละของความแตกต่างจากคะแนนเต็ม (คะแนนเต็ม 30 คะแนน) แล้วแปลความระดับความสัมพันธ์จากคะแนนร้อยละของความแตกต่างตามตารางที่ 3.3

ตารางที่ 3.4 ระดับความสัมพันธ์เทียบจากค่าร้อยละของคะแนนความแตกต่าง

ค่าร้อยละของคะแนนความแตกต่าง (เทียบจากคะแนนเต็ม)	ระดับความสัมพันธ์
81 - 100	สูง
21 - 80	กลาง
0 - 20	ต่ำ

2. การวิเคราะห์ความสัมพันธ์เชิงพหุคูณ

2.1 ใช้วิธีการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ โดยใช้ตัวแปรเกี่ยวกับนักเรียน ครู และโรงเรียน ที่เป็นตัวแปรต่อเนื่อง 9 ตัว เป็นตัวแปรทำนาย และใช้ค่าเฉลี่ยและค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนความสามารถพื้นฐานวิชาคณิตศาสตร์ และวิชาภาษาไทยเป็นตัวแปรตาม การวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณในขั้นนี้จัดทำ 4 ครั้ง แต่แต่ละครั้งใช้ตัวแปรตามที่แตกต่างกัน และการคัดเลือกตัวแปรทำนายที่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ใช้วิธี Forward Stepwise Inclusion (Nic และคณะ, 1970 หน้า 345)

2.2 นำผลการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณแต่ละครั้งมาค้นหากลุ่มตัวแปรทำนาย ที่มีนัยสำคัญทางความหมายซึ่งจะเรียกว่าเป็นตัวแบบทำนายที่สำคัญ โดยใช้เกณฑ์ดังนี้

ก. ตัวแปรทำนาย (ที่มีนัยสำคัญทางสถิติ) ตัวแรกจะต้องอธิบายความแปรปรวนของตัวแปรตามได้ไม่น้อยกว่า 4% จึงจะได้เป็นตัวแปรที่สำคัญตัวแรก

ข. ตัวแปรทำนาย (ที่มีนัยสำคัญทางสถิติ) ตัวถัดไปจะต้องเพิ่ม % การอธิบายความแปรปรวนของตัวแปรตามได้ไม่น้อยกว่า 1% (R^2 เพิ่ม $\geq .01$) จึงจะเป็นตัวแปรทำนายที่สำคัญตัวถัดไป

การตั้งเกณฑ์นัยสำคัญทางความหมายนี้มีความสำคัญในการคัดเลือกกลุ่มตัวแปรทำนายที่สำคัญมาก ทั้งนี้เพราะตัวอย่างประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้มีขนาดใหญ่ การที่จะใช้เกณฑ์นัยสำคัญทางสถิติในการคัดเลือกตัวทำนายแต่เพียงอย่างเดียวจะทำให้ผลสรุปที่ได้ไม่มีประโยชน์นัก เพราะตัวแปรทำนายที่อธิบายความแปรปรวนของตัวแปรตามเพียงเล็กน้อยย่อมผ่านเกณฑ์นัยสำคัญทางสถิติ ดังนั้น การพิจารณามลการวิเคราะห์ในงานวิจัยนี้ จึงได้ใช้ทั้งเกณฑ์นัยสำคัญทางสถิติ และเกณฑ์นัยสำคัญทางความหมาย

การวิเคราะห์ข้อมูลดังกล่าวข้างต้นใช้โรงเรียนเป็นหน่วยการวิเคราะห์และแยกวิเคราะห์ตามขนาดของโรงเรียน คือ ขนาดเล็ก ขนาดกลาง และขนาดใหญ่

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

เพื่อให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย และง่ายแก่การเข้าใจผลการวิเคราะห์ข้อมูล การเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลจึงได้แบ่งออกเป็น 3 ส่วน และแต่ละส่วนมีลักษณะดังนี้

ส่วนที่ 1. เป็นผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรเกี่ยวกับนักเรียน ครู โรงเรียน และสภาพท้องถิ่น กับความสามารถพื้นฐานด้านคณิตศาสตร์ของนักเรียนในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก ขนาดกลาง และขนาดใหญ่ โดยนำเสนอตามลำดับดังนี้

- (1) ผลการวิเคราะห์คะแนนเฉลี่ยของความสามารถพื้นฐานด้านคณิตศาสตร์
 - ก. ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์อย่างง่าย
 - ข. ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์เชิงพหุคูณ
- (2) ผลการวิเคราะห์ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความสามารถพื้นฐานด้านคณิตศาสตร์
 - ก. ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์อย่างง่าย
 - ข. ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์เชิงพหุคูณ

ส่วนที่ 2 เป็นผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรเกี่ยวกับนักเรียน ครู โรงเรียน และสภาพท้องถิ่นกับความสามารถพื้นฐานด้านภาษาไทยของนักเรียนในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก ขนาดกลาง และขนาดใหญ่ โดยนำเสนอตามลำดับดังนี้

- (1) ผลการวิเคราะห์คะแนนเฉลี่ยของความสามารถพื้นฐานด้านภาษาไทย
 - ก. ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์อย่างง่าย
 - ข. ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์เชิงพหุคูณ
- (2) ผลการวิเคราะห์ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความสามารถพื้นฐานด้านภาษาไทย
 - ก. ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์อย่างง่าย
 - ข. ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์เชิงพหุคูณ

ส่วนที่ 3. เป็นผลสรุปของการวิเคราะห์ข้อมูล

4.1 ผลการวิเคราะห์ระดับความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรเกี่ยวกับนักเรียน ครู โรงเรียน และสภาพท้องถิ่นกับความสามารถพื้นฐานด้านคณิตศาสตร์ของนักเรียนในโรงเรียนขนาดเล็ก ขนาดกลาง และขนาดใหญ่

4.1.1 คะแนนเฉลี่ยของความสามารถพื้นฐานด้านคณิตศาสตร์

ผลการวิเคราะห์ระดับความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรเกี่ยวกับนักเรียน ครู โรงเรียน และสภาพท้องถิ่นกับคะแนนเฉลี่ยของความสามารถพื้นฐานด้านคณิตศาสตร์ของนักเรียนในโรงเรียนทั้ง 3 ขนาด ประเภทที่เป็นความสัมพันธ์อย่างง่าย (Simple correlation และ Simple association) รายงานในตารางที่ 4.1 และ 4.2 ส่วนประเภทที่เป็นความสัมพันธ์เชิงพหุคูณนั้นรายงานในตารางที่ 4.3 4.4 และ 4.5

(ก) ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์อย่างง่าย

จากตารางที่ 4.1 ซึ่งเป็นผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์อย่างง่าย (Simple correlation) ระหว่างตัวแปรเกี่ยวกับนักเรียน ครู และโรงเรียน (รวม 9 ตัว) กับคะแนนเฉลี่ยของความสามารถพื้นฐานด้านคณิตศาสตร์ พบว่าความสัมพันธ์กับตัวแปรทั้ง 9 ตัวนั้น อยู่ในระดับต่ำหรือในระดับที่ไม่มีความสัมพันธ์กันเลย และระดับของความสัมพันธ์ของตัวแปรส่วนใหญ่มีความแตกต่างกันในโรงเรียนแต่ละขนาด ซึ่งจำแนกรายละเอียดของผลการวิเคราะห์ได้ดังนี้

อายุเฉลี่ยของครูในโรงเรียน ร้อยละของครูหญิงในโรงเรียน และอัตราส่วนนักเรียนต่อครูเป็นตัวแปรเพียง 3 ตัวเท่านั้น ที่มีความสัมพันธ์ในระดับต่ำ กับคะแนนเฉลี่ยวิชาคณิตศาสตร์ของนักเรียนในโรงเรียนทั้ง 3 ขนาด โดยทิศทางของความสัมพันธ์กับอายุเฉลี่ยของครูในโรงเรียน และร้อยละของครูหญิงในโรงเรียนนั้นเป็นไปในทางบวกแต่กับอัตราส่วนนักเรียนต่อครูเป็นไปในทางลบ

สำหรับตัวแปรที่เหลืออีก 6 ตัวนั้น ไม่สัมพันธ์กับคะแนนเฉลี่ยวิชาคณิตศาสตร์ของนักเรียนในโรงเรียนขนาดเล็ก แต่สัมพันธ์ในระดับต่ำกับคะแนนเฉลี่ยวิชาคณิตศาสตร์ของนักเรียนในโรงเรียนขนาดกลาง และขนาดใหญ่ กล่าวคือ (1) จุดเฉลี่ยของครูในโรงเรียน อัตราส่วนครูต่อห้องเรียนและอัตราส่วนนักเรียนต่อระดับชั้น สัมพันธ์ในระดับต่ำ ทิศทางบวกกับคะแนนเฉลี่ยวิชาคณิตศาสตร์ของนักเรียนในโรงเรียนขนาดกลาง และขนาดใหญ่ (2) อัตราการมาเรียนสัมพันธ์ในระดับต่ำทิศทางบวกกับคะแนนเฉลี่ยวิชาคณิตศาสตร์ของนักเรียนในโรงเรียนขนาดกลาง และ (3) เวลาเฉลี่ยในการเดินทางมาเรียน และร้อยละของครูที่ไม่ช่วยราชการสัมพันธ์ในระดับต่ำทิศทางบวกและลบ (ตามลำดับ) กับคะแนนเฉลี่ยวิชาคณิตศาสตร์ของนักเรียนในโรงเรียนขนาดใหญ่

ตารางที่ 4.1 ระดับความสัมพันธ์ และสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรเกี่ยวกับนักเรียน ครู และโรงเรียน กับคะแนนเฉลี่ยวิชาคณิตศาสตร์ของนักเรียน ในโรงเรียนขนาดเล็ก ขนาดกลาง และขนาดใหญ่

ตัวแปร	ขนาดของโรงเรียน		
	เล็ก	กลาง	ใหญ่
(ตัวแปรเกี่ยวกับนักเรียน)			
อัตราการศึกษา	.04 (ไม่สัมพันธ์)	.12* (ต่ำ)	.00 (ไม่สัมพันธ์)
เวลาเฉลี่ยในการเดินทางมาเรียน	-.02 (ไม่สัมพันธ์)	.00 (ไม่สัมพันธ์)	-.10* (ต่ำ)
(ตัวแปรเกี่ยวกับครู)			
อายุเฉลี่ยของครูในโรงเรียน	.09* (ต่ำ)	.19* (ต่ำ)	.27* (ต่ำ)

ตัวแปร	ขนาดของโรงเรียน		
	เล็ก	กลาง	ใหญ่
ร้อยละของครูหญิงในโรงเรียน	.09* (ต่ำ)	.29* (ต่ำ)	.36* (ต่ำ)
วุฒิเฉลี่ยของครูในโรงเรียน	.03 (ไม่สัมพันธ์)	.08* (ต่ำ)	.18* (ต่ำ)
(ตัวแปรเกี่ยวกับโรงเรียน) ร้อยละของครูที่ไปช่วยราชการ	-.02 (ไม่สัมพันธ์)	-.00 (ไม่สัมพันธ์)	-.11* (ต่ำ)
อัตราส่วนนักเรียนต่อครู	-.13* (ต่ำ)	-.29* (ต่ำ)	-.10* (ต่ำ)
อัตราส่วนครูต่อห้องเรียน	.05 (ไม่สัมพันธ์)	.14* (ต่ำ)	.33* (ต่ำ)
อัตราส่วนนักเรียนต่อระดับชั้น	.05 (ไม่สัมพันธ์)	.14* (ต่ำ)	.30* (ต่ำ)

*P < .01

ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์แบบง่าย (Simple association) ระหว่างตัวแปรเกี่ยวกับโรงเรียน (สังกัดของโรงเรียน) และสภาพแวดล้อมของท้องถิ่น (สภาพการคมนาคม และการมีบริการไฟฟ้า) โดยใช้สถิติทดสอบที่รายงานในตารางที่ 4.2 ซึ่งพบว่ามีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติในด้านคะแนนเฉลี่ยวิชาคณิตศาสตร์ของนักเรียนในโรงเรียนที่สังกัดเทศบาลและในโรงเรียนที่สังกัด สปช. ทั้งที่เป็นโรงเรียนขนาดเล็ก ขนาดกลาง และขนาดใหญ่ โดยที่คะแนนเฉลี่ยวิชาคณิตศาสตร์ของนักเรียนในโรงเรียนที่สังกัด สปช. สูงกว่าของนักเรียนในโรงเรียนที่สังกัดเทศบาลร้อยละ 18.0 17.3 และ 17.3 จากคะแนนเต็มในโรงเรียนขนาดเล็ก ขนาดกลาง และขนาดใหญ่ตามลำดับ ดังนั้นจึงสรุปว่าสังกัดของโรงเรียนสัมพันธ์กับคะแนนเฉลี่ยวิชาคณิตศาสตร์ของนักเรียนในโรงเรียนทั้ง 3 ขนาด ในระดับต่ำ

ในทำนองเดียวกันผลการวิเคราะห์ความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ยวิชาคณิตศาสตร์ของนักเรียนในโรงเรียนที่มีบริการไฟฟ้าไปถึงแล้วและโรงเรียนที่อยู่ในท้องถิ่นที่ยังไม่มีบริการไฟฟ้าไปถึงนั้นพบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญในโรงเรียนทั้ง 3 ขนาดอีก โดยที่คะแนนเฉลี่ยวิชาคณิตศาสตร์ของนักเรียนในโรงเรียนที่ตั้งอยู่ในท้องถิ่นที่มีบริการไฟฟ้าไปถึงแล้วมีคะแนนเฉลี่ยสูงกว่า นักเรียนในโรงเรียนที่อยู่ในท้องถิ่นที่ยังไม่มีบริการไฟฟ้าไปถึงร้อยละ 12.0 10.90 และ 4.80 จากคะแนนเต็มในโรงเรียนขนาดเล็ก ขนาดกลาง และขนาดใหญ่

ตามลำดับ จากผลการวิเคราะห์ที่สรุปได้ว่า การมีบริการไฟฟ้าในท้องถิ่นสัมพันธ์ในระดับต่ำกับคะแนนเฉลี่ยวิชาคณิตศาสตร์ของนักเรียนในโรงเรียนทั้ง 3 ขนาด

สำหรับสภาพการคมนาคมนั้น มีลักษณะที่แตกต่างจากสังกัดของโรงเรียน และการมีบริการไฟฟ้าในท้องถิ่นเล็กน้อยคือพบว่าสภาพการคมนาคมสัมพันธ์กับคะแนนเฉลี่ยวิชาคณิตศาสตร์ของนักเรียน เฉพาะในโรงเรียนขนาดเล็ก และขนาดกลางเท่านั้น (ความสัมพันธ์ไม่ปรากฏในโรงเรียนขนาดใหญ่) โดยที่คะแนนเฉลี่ยวิชาคณิตศาสตร์ของนักเรียนในโรงเรียนที่มีสภาพการคมนาคมสะดวกหรือค่อนข้างสะดวก สูงกว่าของนักเรียนในโรงเรียนที่อยู่ในท้องถิ่นที่มีการคมนาคมไม่สะดวก 2.0 และ 5.7 เปอร์เซ็นต์จากคะแนนเต็มในโรงเรียนขนาดเล็ก และขนาดกลาง ตามลำดับ ความสัมพันธ์ที่พบในโรงเรียนขนาดเล็กและขนาดกลางนี้อยู่ในระดับต่ำ

ตารางที่ 4.2 สถิติทดสอบที และขนาดและระดับของความแตกต่างของความสามารถพื้นฐานด้านคณิตศาสตร์ของนักเรียนในโรงเรียนที่มี สังกัด สภาพการคมนาคม และการมีบริการไฟฟ้าที่แตกต่างกัน แยกตามขนาดของโรงเรียน

ตัวแปร	ขนาดของโรงเรียน								
	เล็ก			กลาง			ใหญ่		
	\bar{Y}	t	$(\bar{Y}_1 - \bar{Y}_2)\%$	\bar{Y}	t	$(\bar{Y}_1 - \bar{Y}_2)\%$	\bar{Y}	t	$(\bar{Y}_1 - \bar{Y}_2)\%$
สังกัดของโรงเรียน									
1. เทศบาล	19.0	11.81*	18.0	19.4	8.09*	17.3	21.7	7.01*	17.3
2. สปช.	13.6		(ต่ำ)	19.3		(ต่ำ)	16.5		(ต่ำ)
สภาพการคมนาคม									
1. สะดวกหรือค่อนข้างสะดวก	13.8	6.02*	2.0	14.7	6.76*	5.7	17.0	1.04	4.7
2. ไม่สะดวก	13.2		(ต่ำ)	13.0		(ต่ำ)	15.6		(ไม่สัมพันธ์)
การมีบริการไฟฟ้า									
1. มี	14.6	12.00*	4.3	15.4	10.90*	7.0	17.0	4.80*	10.7
2. ไม่มี	13.3		(ต่ำ)	13.3		(ต่ำ)	14.10		(ต่ำ)

*P < .01

\bar{Y} = คะแนนเฉลี่ย

t = สถิติทดสอบที

$(\bar{Y}_1 - \bar{Y}_2)\%$ = ร้อยละของขนาดของความแตกต่างระหว่างกลุ่มที่ 1 และกลุ่มที่ 2 จากคะแนนเต็ม

(ข) ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์เชิงพหุคูณ

ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์เชิงพหุคูณ ระหว่างตัวแปรเกี่ยวกับ นักเรียน ครู และโรงเรียนกับคะแนนเฉลี่ยวิชาคณิตศาสตร์ของนักเรียนในโรงเรียนขนาดเล็ก ขนาดกลาง และขนาดใหญ่ รายงานในตารางที่ 4.3 4.4 และ 4.5 ตามลำดับ

ตารางที่ 4.8 ผลการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณระหว่างตัวแปรที่เกี่ยวกับนักเรียน ครู และโรงเรียนกับคะแนนเฉลี่ยวิชาคณิตศาสตร์ ของโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก

ตัวแปรทำนาย	R	R ²	R ² เพิ่ม	B	b
อัตราส่วนนักเรียนต่อครู	0.13018	0.01695	0.01695	-0.06779	-0.12643
ร้อยละของครูหญิงในโรงเรียน	0.15462	0.02391	0.00695	0.01273	0.06905
อายุเฉลี่ยของครูในโรงเรียน	0.17437	0.03040	0.00650	0.07215	0.08954
วุฒิเฉลี่ยของครูในโรงเรียน	0.18210	0.03316	0.00276	0.55687	0.05028
อัตราการมาเรียนของนักเรียน	0.18503	0.03423	0.00107	0.01238	0.03268
อัตราส่วนนักเรียนต่อระดับชั้น	0.18724	0.03506	0.00082	0.29549	0.03540
อัตราส่วนครูต่อห้องเรียน	0.18841	0.03550	0.00044	0.22302	0.02267
ร้อยละของครูที่ไปช่วยราชการ	0.18908	0.03575	0.00025	-0.00790	-0.01595
เวลาเฉลี่ยในการเดินทางมาเรียน	0.18910	0.03576	0.00001	-0.00151	-0.00317
ค่าคงที่				9.46045	

F รวม = 38.66852*

* P < .01

จากตารางที่ 4.3 พบว่า ในการอธิบายคะแนนเฉลี่ยวิชาคณิตศาสตร์ (Y_1) มีตัวแปรทำนายที่มีนัยสำคัญทางสถิติ 9 ตัวคือ อัตราส่วนนักเรียนต่อครู ร้อยละของครูหญิงในโรงเรียน อายุเฉลี่ยของครูในโรงเรียน วุฒิเฉลี่ยของครูในโรงเรียน อัตราการมาเรียนของนักเรียน อัตราส่วนนักเรียนต่อระดับชั้น อัตราส่วนครูต่อห้องเรียน ร้อยละของครูที่ไปช่วยราชการ และเวลาเฉลี่ยในการเดินทางมาเรียน ตัวแปรทำนายทั้ง 9 ตัวนี้ร่วมกันอธิบายความแปรปรวนของ Y_1 ได้ 3.5% ซึ่งน้อยมาก จึงสรุปว่าไม่มีตัวแปรเกี่ยวกับนักเรียน ครู และโรงเรียนตัวใดที่เป็นตัวทำนายที่สำคัญ (ตัวแปรทำนายที่มีนัยสำคัญทางความหมาย) ของคะแนนเฉลี่ยวิชาคณิตศาสตร์ของนักเรียนในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก

ตารางที่ 4.4 ผลการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณระหว่างตัวแปรเกี่ยวกับนักเรียน ครูและโรงเรียน กับคะแนนเฉลี่ยวิชาคณิตศาสตร์ของโรงเรียนประถมศึกษาขนาดกลาง

ตัวแปรทำนาย	R	R ²	R ² เพิ่ม	B	b
อัตราส่วนนักเรียนต่อครู	0.28657	0.08212	0.08212	-0.08053	-0.14273
ร้อยละของครูหญิงในโรงเรียน	0.34937	0.12206	0.03994	0.03917	0.19118
อัตราการมาเรียนของนักเรียน	0.25979	0.12945	0.00739	0.03305	0.08132
อายุเฉลี่ยของครูในโรงเรียน	0.36638	0.13423	0.00478	0.07115	0.08162
วุฒิเฉลี่ยของครูในโรงเรียน	0.36950	0.13653	0.00230	0.79371	0.05055
อัตราส่วนครูต่อนักเรียน	0.37087	0.13754	0.00107	0.63001	0.06271
อัตราส่วนนักเรียนต่อระดับชั้น	0.37277	0.13896	0.00142	0.26746	0.05110
ร้อยละของครูที่ไปช่วยราชการ	0.37420	0.14003	0.00106	-0.01866	-0.03233
เวลาเฉลี่ยในการเดินทางมาเรียน	0.37446	0.14022	0.00020	0.00678	0.01409
ค่าคงที่				6.15171	

F รวม = 28.68556*

* P < .01

จากตารางที่ 4.4 พบว่า ตัวแปรทั้ง 9 ตัว สามารถอธิบายความแปรปรวนของคะแนนเฉลี่ยวิชาคณิตศาสตร์ ได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ตัวทำนายทั้ง 9 ตัวนี้ร่วมกันอธิบายความแปรปรวนของคะแนนเฉลี่ยวิชาคณิตศาสตร์ได้ประมาณ 14% และถ้าพิจารณาเฉพาะตัวแปรทำนายที่เป็นตัวแปรทำนายที่สำคัญ พบว่า มีเพียง 2 ตัวเท่านั้น คือ อัตราส่วนนักเรียนต่อครู และร้อยละของครูหญิงในโรงเรียน ตัวแปรทำนายที่สำคัญ 2 ตัวนี้ร่วมกันอธิบายความแปรปรวนของคะแนนเฉลี่ยวิชาคณิตศาสตร์ของนักเรียนในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดกลางได้ประมาณ 12.2%

สถาบันวิทยบริการ

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 4.5 ผลการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณระหว่างตัวแปรที่เกี่ยวกับนักเรียน ครูและโรงเรียน กับคะแนนเฉลี่ยวิชาคณิตศาสตร์ ของโรงเรียนประถมศึกษาขนาดใหญ่

ตัวแปรทำนาย	R	R ²	R ²	B	b
ร้อยละของครูหญิงในโรงเรียน	0.35804	0.12819	0.12819	0.04203	0.19530
อัตราส่วนครูต่อห้องเรียน	0.41427	0.17162	0.04343	3.54648	0.27321
อัตราส่วนนักเรียนต่อระดับชั้น	0.45293	0.20514	0.03352	0.56764	0.19564
อัตราส่วนนักเรียนต่อครู	0.47870	0.22915	0.02401	0.04422	0.17284
อายุเฉลี่ยของครูในโรงเรียน	0.49916	0.24916	0.02001	0.12213	0.14366
เวลาเฉลี่ยในการเดินทางมาเรียน	0.50628	0.25632	0.00716	-0.04602	-0.08786
ร้อยละของครูที่ไปช่วยราชการ	0.50748	0.25753	0.00121	-0.02295	-0.04361
วุฒิเฉลี่ยของครูในโรงเรียน	0.50907	0.25915	0.00162	0.66639	0.034281
อัตราการมาเรียนของนักเรียน	0.50912	0.25920	0.00005	-0.00227	-0.00694
ค่าคงที่				0.98732	

F รวม = 8.70840*

* P < .01

จากตารางที่ 4.5 พบว่า ตัวแปรทั้ง 9 ตัว เป็นตัวแปรทำนายที่มีนัยสำคัญในการอธิบายความแปรปรวนของคะแนนเฉลี่ยวิชาคณิตศาสตร์ ตัวแปรทำนายทั้ง 9 ตัวนี้ ร่วมกับอธิบายความแปรปรวนของคะแนนเฉลี่ยวิชาคณิตศาสตร์ได้ประมาณ 25.9% และจากตัวแปรทำนาย 9 ตัวนี้ มี 5 ตัวที่เป็นตัวแปรทำนายที่สำคัญ คือ ร้อยละของครูหญิงในโรงเรียน อัตราส่วนครูต่อห้องเรียน อัตราส่วนนักเรียนต่อระดับชั้น อัตราส่วนนักเรียนต่อครู และอายุเฉลี่ยของครูในโรงเรียน ซึ่งทั้ง 5 ตัวนี้ ร่วมกับอธิบายความแปรปรวนของคะแนนเฉลี่ยวิชาคณิตศาสตร์ของนักเรียนในโรงเรียนขนาดใหญ่ ได้ประมาณ 24.9%

4.1.2 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความสามารถพื้นฐานด้านคณิตศาสตร์

ผลการวิเคราะห์ระดับความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรเกี่ยวกับนักเรียน ครู โรงเรียน และสภาพท้องถิ่น กับส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความสามารถพื้นฐานด้านคณิตศาสตร์ของนักเรียนในโรงเรียนทั้ง 3 ขนาด ประเภทที่เป็นความสัมพันธ์อย่างง่าย (Simple correlation) และ (Simple association) รายงานในตารางที่ 4.6 และ 4.7 ส่วนประเภทที่เป็นความสัมพันธ์เชิงพหุคูณนั้นรายงานในตารางที่ 4.8 4.9 และ 4.10

(ก) ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์อย่างง่าย

ความสัมพันธ์อย่างง่าย (Simple correlation) รายงานในตารางที่ 4.6 พบว่าโดยทั่วไปแล้วตัวแปรเกี่ยวกับนักเรียน ครู และโรงเรียนทั้ง 9 ตัว ไม่สัมพันธ์หรือสัมพันธ์ในระดับต่ำกับส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนวิชาคณิตศาสตร์ และระดับความสัมพันธ์ของแต่ละตัวแปรในโรงเรียนแต่ละขนาดมีความแตกต่างกัน ส่วนรายละเอียดของผลการวิเคราะห์นั้นจำแนกได้ดังนี้

ตัวแปรที่ไม่สัมพันธ์กับส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนวิชาคณิตศาสตร์ของนักเรียนในโรงเรียน ทั้ง 3 ขนาดมี 3 ตัวคือ อัตราการมาเรียน วุฒิเฉลี่ยของครูในโรงเรียนและร้อยละของครูที่ไปช่วยราชการซึ่งหมายความว่าตัวแปรเกี่ยวกับนักเรียน ครู และโรงเรียน เฉพาะ 3 ตัวนี้ ไม่สามารถอธิบายความแตกต่างระหว่างนักเรียนในแต่ละโรงเรียนด้านคะแนนวิชาคณิตศาสตร์ได้ ส่วนตัวแปรที่เหลืออีก 6 ตัวนั้น พบว่าไม่มีตัวแปรใดเลยที่มีความสัมพันธ์ในโรงเรียนทั้ง 3 ขนาด ความสัมพันธ์ที่พบนั้นมีเฉพาะในโรงเรียนบางขนาดเท่านั้น

เมื่อพิจารณาตัวแปรที่สัมพันธ์กับส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนวิชาคณิตศาสตร์เฉพาะในโรงเรียนแต่ละขนาดพบระดับและลักษณะความสัมพันธ์ดังนี้ (1) อัตราส่วนนักเรียนต่อระดับชั้น มีความสัมพันธ์ในระดับต่ำทางบวกในโรงเรียนขนาดเล็ก (2) อัตราส่วนนักเรียนต่อครูมีความสัมพันธ์ในระดับต่ำทางลบในโรงเรียนขนาดกลางและขนาดใหญ่ (3) อายุเฉลี่ยของครูในโรงเรียน ร้อยละของครูหญิงในโรงเรียน และอัตราส่วนครูต่อห้องเรียนสัมพันธ์ในระดับต่ำทางบวกในโรงเรียนขนาดกลาง และ (4) เวลาเฉลี่ยในการเดินทางมาเรียนสัมพันธ์ในระดับต่ำทางบวกในโรงเรียนขนาดใหญ่

ตารางที่ 4.6 ระดับความสัมพันธ์ และสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ ระหว่างตัวแปรเกี่ยวกับนักเรียน ครู และโรงเรียน กับส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนในวิชาคณิตศาสตร์ของนักเรียน ในโรงเรียนขนาดเล็ก ขนาดกลาง และขนาดใหญ่

ตัวแปร	ขนาดของโรงเรียน		
	เล็ก	กลาง	ใหญ่
(ตัวแปรเกี่ยวกับนักเรียน) อัตราการมาเรียน	.04 (ไม่สัมพันธ์)	.03 (ไม่สัมพันธ์)	.01 (ไม่สัมพันธ์)
เวลาเฉลี่ยในการเดินทางมาเรียน	.00 (ไม่สัมพันธ์)	-.01 (ไม่สัมพันธ์)	.14* (ต่ำ)
(ตัวแปรเกี่ยวกับครู) อายุเฉลี่ยของครูในโรงเรียน	.03 (ไม่สัมพันธ์)	.10* (ต่ำ)	-.03 (ไม่สัมพันธ์)
ร้อยละของครูหญิงในโรงเรียน	.05 (ไม่สัมพันธ์)	.08* (ต่ำ)	-.02 (ไม่สัมพันธ์)
วุฒิเฉลี่ยของครูในโรงเรียน	.02 (ไม่สัมพันธ์)	.01 (ไม่สัมพันธ์)	.02 (ไม่สัมพันธ์)

ตารางที่ 4.6 (ต่อ)

ตัวแปร	ขนาดของโรงเรียน		
	เล็ก	กลาง	ใหญ่
(ตัวแปรเกี่ยวกับโรงเรียน) ร้อยละของครูที่ไปช่วยราชการ	.00 (ไม่สัมพันธ์)	.01 (ไม่สัมพันธ์)	-.02 (ไม่สัมพันธ์)
อัตราส่วนนักเรียนต่อครู	.00 (ไม่สัมพันธ์)	-.11* (ต่ำ)	-.07* (ต่ำ)
อัตราส่วนครูต่อห้องเรียน	.01 (ไม่สัมพันธ์)	.06* (ต่ำ)	.01 (ไม่สัมพันธ์)
อัตราส่วนนักเรียนต่อระดับชั้น	.07* (ต่ำ)	.04 (ไม่สัมพันธ์)	.01 (ไม่สัมพันธ์)

* $P < .01$

ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์แบบง่าย (Simple association) ระหว่างตัวแปรเกี่ยวกับโรงเรียน (สังกัดของโรงเรียน) และสภาพแวดล้อมของท้องถิ่น (สภาพการคมนาคมและการมีบริการไฟฟ้า) กับส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนวิชาคณิตศาสตร์ โดยใช้สถิติทดสอบทีรายงานในตารางที่ 4.7 ซึ่งพบว่าสังกัดของโรงเรียนสัมพันธ์กับส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนวิชาคณิตศาสตร์ของนักเรียนในโรงเรียนขนาดเล็กเท่านั้น (ความสัมพันธ์ดังกล่าวไม่ปรากฏในโรงเรียนขนาดกลางและขนาดใหญ่) โดยที่คะแนนเฉลี่ยของส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนวิชาคณิตศาสตร์ของนักเรียนในโรงเรียนที่สังกัด สปช. สูงกว่าของนักเรียนในโรงเรียนที่สังกัดเทศบาลร้อยละ 2.3 จากคะแนนเต็ม ดังนั้นความสัมพันธ์สังกัดของโรงเรียนที่พบในโรงเรียนขนาดเล็กนี้จึงอยู่ในระดับต่ำ

สภาพการคมนาคมและการมีบริการไฟฟ้า มีลักษณะความสัมพันธ์กับส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานวิชาคณิตศาสตร์คล้ายกัน กล่าวคือ ความสัมพันธ์ของตัวแปรทั้ง 2 ตัวกับส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานวิชาคณิตศาสตร์นั้นปรากฏแต่เฉพาะในโรงเรียนขนาดเล็ก และขนาดกลางเท่านั้น (ไม่ปรากฏในโรงเรียนขนาดใหญ่) โดยที่คะแนนเฉลี่ยของส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานวิชาคณิตศาสตร์ในโรงเรียนที่อยู่ในท้องถิ่นที่มีการคมนาคมสะดวกสูงกว่าของโรงเรียนในท้องถิ่นที่มีการคมนาคมไม่สะดวก และคะแนนเฉลี่ยของส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานวิชาคณิตศาสตร์ของโรงเรียนในท้องถิ่นที่มีไฟฟ้าสูงกว่าของโรงเรียนในท้องถิ่นที่ไม่มีบริการไฟฟ้า อย่างไรก็ตามขนาดของความแตกต่างที่พบไม่เกินร้อยละ 20 จากคะแนนเต็ม จึงสรุปว่าความสัมพันธ์ที่พบนี้อยู่ในระดับต่ำ

เป็นที่น่าสังเกตว่าตัวแปรสังกัดของโรงเรียน สภาพการคมนาคม และการมีบริการไฟฟ้าในท้องถิ่นทั้ง 3 ตัว ไม่สัมพันธ์กับส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนวิชาคณิตศาสตร์ในโรงเรียนขนาดใหญ่เลย

ตารางที่ 4.7 สถิติทดสอบที่ ขนาดและระดับของความแตกต่างของส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนวิชาคณิตศาสตร์ในโรงเรียนที่มีสังกัด สภาพการคมนาคม และการมีบริการไฟฟ้าที่แตกต่างกัน แยกตามขนาดของโรงเรียน

ตัวแปร	ขนาดของโรงเรียน								
	เล็ก			กลาง			ใหญ่		
	\bar{Y}	t	$(\bar{Y}_1 - \bar{Y}_2)\%$	\bar{Y}	t	$(\bar{Y}_1 - \bar{Y}_2)\%$	\bar{Y}	t	$(\bar{Y}_1 - \bar{Y}_2)\%$
สังกัดของโรงเรียน									
1. เทศบาล	5.7	3.53*	2.3	5.1	-1.43	-1.3	5.0	-2.20	-4.0
2. สป.ช.	5.0		(ต่ำ)	5.5		(ไม่สัมพันธ์)	6.2		(ไม่สัมพันธ์)
สภาพการคมนาคม									
1. สะดวกหรือค่อนข้างสะดวก	5.7	6.02*	1.0	5.6	4.12*	1.7	6.2	1.25	2.3
2. ไม่สะดวก	4.8		(ต่ำ)	5.1		(ต่ำ)	5.5		(ไม่สัมพันธ์)
การมีบริการไฟฟ้า									
1. มี	5.3	7.90*	1.3	5.7	4.10*	1.3	6.2	0.20	0.7
2. ไม่มี	4.9		(ต่ำ)	5.3		(ต่ำ)	6.0		(ไม่สัมพันธ์)

* $P < .01$

\bar{Y} = คะแนนเฉลี่ย

t = สถิติทดสอบที่

$(\bar{Y}_1 - \bar{Y}_2)\%$ = ร้อยละของขนาดของความแตกต่างระหว่างกลุ่มที่ 1 และกลุ่มที่ 2 จากคะแนนเต็ม

(ข) ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์เชิงพหุคูณ

ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์เชิงพหุคูณ ระหว่างตัวแปรเกี่ยวกับนักเรียน ครู และโรงเรียนกับส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนวิชาคณิตศาสตร์ของนักเรียนในโรงเรียนขนาดเล็ก ขนาดกลาง และขนาดใหญ่ รายงานในตารางที่ 4.8, 4.9 และ 4.10 ตามลำดับ

ตารางที่ 4.8 ผลการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณระหว่างตัวแปรเกี่ยวกับนักเรียน ครู และโรงเรียน กับส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานวิชาคณิตศาสตร์ของโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก

ตัวแปรทำนาย	R	R ²	R ² เพิ่ม	B	b
อัตราส่วนนักเรียนต่อระดับชั้น	0.06636	0.00440	0.00440	0.28409	0.06436
ร้อยละของครูหญิงในโรงเรียน	0.07965	0.00634	0.00194	0.00363	0.03718
อัตราการมาเรียนของนักเรียน	0.08715	0.00759	0.00125	0.00664	0.03314
อายุเฉลี่ยของครูในโรงเรียน	0.09038	0.00817	0.00057	0.01285	0.03315
อัตราส่วนครูต่อห้องเรียน	0.09349	0.00874	0.00057	0.13347	0.02566
วุฒิเฉลี่ยของครูในโรงเรียน	0.09563	0.00914	0.00041	0.12203	0.02084
ร้อยละของครูที่ไปช่วยราชการ	0.09574	0.00917	0.00002	-0.00121	0.00463
ค่าคงที่				3.07101	

F รวม = 12.29432*

* P < .01

จากตารางที่ 4.8 พบว่า ในการอธิบายส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนวิชาคณิตศาสตร์ (Y_2) มีตัวแปรทำนายที่มีนัยสำคัญ 7 ตัว คือ อัตราส่วนนักเรียนต่อระดับชั้น ร้อยละของครูหญิงในโรงเรียน อัตราการมาเรียนของนักเรียน อายุเฉลี่ยของครูในโรงเรียน อัตราส่วนครูต่อห้องเรียน วุฒิเฉลี่ยของครูในโรงเรียน ร้อยละของครูที่ไปช่วยราชการ ตัวแปรทำนายทั้ง 7 ตัวนี้ร่วมกันอธิบายความแปรปรวนของ (Y_2) ได้ 0.9% ซึ่งน้อยมาก จึงสรุปว่าไม่มีตัวแปรเกี่ยวกับนักเรียน ครู และโรงเรียนตัวใดที่เป็นตัวทำนายที่สำคัญของส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนวิชาคณิตศาสตร์ของนักเรียนในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก

ตารางที่ 4.9 ผลการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณระหว่างตัวแปรเกี่ยวกับนักเรียน ครู และโรงเรียน กับส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานวิชาคณิตศาสตร์ ของโรงเรียนประถมศึกษาขนาดกลาง

ตัวแปรทำนาย	R	R ²	R ² เพิ่ม	B	b
อัตราส่วนนักเรียนต่อครู	0.11044	0.01220	0.01220	-0.02040	-0.06264
อายุเฉลี่ยของครูในโรงเรียน	0.12794	0.01637	0.00417	0.03111	0.06184
ร้อยละของครูหญิงในโรงเรียน	0.13373	0.01788	0.00152	0.00459	0.03879
อัตราส่วนครูต่อห้องเรียน	0.13595	0.01848	0.00060	0.17926	0.03092
อัตราการมาเรียนของนักเรียน	0.13679	0.01871	0.00023	0.00346	0.01475
อัตราส่วนนักเรียนต่อระดับชั้น	0.13691	0.01874	0.00003	0.02130	0.00705
ร้อยละของครูที่ไปช่วยราชการ	0.13696	0.01876	0.00001	0.00121	0.00364
เวลาเฉลี่ยในการเดินทางมาเรียน	0.13700	0.01877	0.00001	-0.00098	0.00353
ค่าคงที่				4.34735	

F รวม = 3.73729*

* P < .01

จากตารางที่ 4.9 พบว่า มีตัวแปรทำนายที่มีนัยสำคัญ 8 ตัว คือ อัตราส่วนนักเรียนต่อครู อายุเฉลี่ยของครูในโรงเรียน ร้อยละของครูหญิงในโรงเรียน อัตราส่วนครูต่อห้องเรียน อัตราการมาเรียนของนักเรียน อัตราส่วนนักเรียนต่อระดับชั้น ร้อยละของครูที่ไปช่วยราชการ และเวลาเฉลี่ยในการเดินทางมาเรียน ตัวแปรทำนายทั้ง 8 ตัวนี้ ร่วมกันอธิบายความแปรปรวนของส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานวิชาคณิตศาสตร์ได้ทั้งสิ้น ประมาณ 1.9% ซึ่งน้อยมาก จึงสรุปว่าไม่มีตัวแปรทำนายที่สำคัญ ในการอธิบายความแปรปรวนของส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานวิชาคณิตศาสตร์ของนักเรียนในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดกลาง

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 4.10 ผลการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณระหว่างตัวแปรเกี่ยวกับนักเรียน ครู และโรงเรียน กับส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานวิชาคณิตศาสตร์ (Y_2) ของโรงเรียนประถมศึกษาขนาดใหญ่

ตัวแปรทำนาย	R	R ²	R ²	B	b
เวลาเฉลี่ยในการเดินทางมาเรียน	0.14115	0.01992	0.01992	0.05021	0.13884

$$F \text{ รวม} = 4.61475^*$$

$$* P < .01$$

ผลการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณของโรงเรียนขนาดใหญ่ในตารางที่ 4.10 พบว่า ตัวแปรเวลาเฉลี่ยในการเดินทางมาเรียนเพียงตัวเดียวเท่านั้นที่เป็นตัวแปรทำนายที่มีนัยสำคัญ ซึ่งสามารถอธิบายความแปรปรวนของส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานวิชาคณิตศาสตร์ได้ประมาณ 2.0% จึงสรุปว่าในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดใหญ่ไม่มีตัวแปรทำนายที่สำคัญในการอธิบายความแปรปรวนของส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานวิชาคณิตศาสตร์

4.2 ผลการวิเคราะห์ระดับความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรเกี่ยวกับนักเรียน ครู โรงเรียน และสภาพท้องถิ่นกับความสามารถพื้นฐานด้านภาษาไทยของนักเรียนในโรงเรียนขนาดเล็ก ขนาดกลางและขนาดใหญ่

4.2.1 คะแนนเฉลี่ยของความสามารถพื้นฐานด้านภาษาไทย

ผลการวิเคราะห์ระดับความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรเกี่ยวกับนักเรียน ครู โรงเรียน และสภาพท้องถิ่นกับคะแนนเฉลี่ยของความสามารถพื้นฐานด้านภาษาไทยของนักเรียนในโรงเรียนทั้ง 3 ขนาด ประเภทที่เป็นความสัมพันธ์อย่างง่ายรายงานในตารางที่ 4.11 และ 4.12 ส่วนประเภทที่เป็นความสัมพันธ์เชิงพหุคูณนั้นรายงานในตารางที่ 4.13 4.14 และ 4.15

(ก) ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์อย่างง่าย

จากตารางที่ 4.6 เสนอผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์แบบง่าย (Simple correlation) โดยใช้สถิติสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สันพบว่าโดยทั่วไปแล้วตัวแปรทั้ง 9 ตัว สัมพันธ์กับคะแนนเฉลี่ยวิชาภาษาไทย แต่ลักษณะของความสัมพันธ์ของตัวแปรแต่ละตัวในโรงเรียนแต่ละขนาดมีความแตกต่างกันไปดังจะกล่าวเป็นรายละเอียดได้ดังนี้

จากตัวแปร 9 ตัวมี 5 ตัวที่มีสัมพันธ์กับคะแนนเฉลี่ยวิชาภาษาไทยของนักเรียนในโรงเรียนทั้ง 3 ขนาด ตัวแปร 5 ตัวนี้คือ ร้อยละของครูหญิงในโรงเรียน อายุเฉลี่ยของครูในโรงเรียน อัตราส่วนนักเรียนต่อครู อัตราส่วนครูต่อห้องเรียน และอัตราส่วนนักเรียนต่อระดับชั้น โดยอายุเฉลี่ยของครูในโรงเรียน อัตราส่วนครูต่อห้องเรียน และอัตราส่วนนักเรียนต่อระดับชั้น สัมพันธ์ในระดับต่ำทางบวกกับคะแนนเฉลี่ย วิชาภาษาไทย อัตราส่วนนักเรียนต่อครู สัมพันธ์ในระดับต่ำทางลบกับคะแนนเฉลี่ยวิชาภาษาไทย ส่วนร้อยละของครูหญิงในโรงเรียนนั้นสัมพันธ์

กับคะแนนเฉลี่ยวิชาภาษาไทยในระดับต่ำทางบวกในโรงเรียนขนาดเล็กและขนาดกลาง และในระดับปานกลางทางบวกในโรงเรียนขนาดใหญ่

วุฒิเฉลี่ยของครูในโรงเรียนและร้อยละของครูที่ไปช่วยราชการ สัมพันธ์ในระดับต่ำกับคะแนนเฉลี่ยวิชาภาษาไทยของนักเรียนในโรงเรียนขนาดกลางและขนาดใหญ่ โดยทิศทางของความสัมพันธ์ของวุฒิเฉลี่ยของครูในโรงเรียนเป็นทางบวกและของร้อยละครูที่ไปช่วยราชการเป็นทางลบ

ตารางที่ 4.11 ระดับความสัมพันธ์ และสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรเกี่ยวกับนักเรียน ครู และโรงเรียน กับคะแนนเฉลี่ยวิชาภาษาไทยของนักเรียนในโรงเรียนขนาดเล็ก ขนาดกลาง และขนาดใหญ่

ตัวแปร	ขนาดของโรงเรียน		
	เล็ก	กลาง	ใหญ่
(ตัวแปรเกี่ยวกับนักเรียน) อัตราค่ามาเรียน	.04 (ไม่สัมพันธ์)	.12* (ต่ำ)	-.02 (ไม่สัมพันธ์)
เวลาเฉลี่ยในการเดินทางมาเรียน	.00 (ไม่สัมพันธ์)	-.01 (ไม่สัมพันธ์)	-.12* (ต่ำ)
(ตัวแปรเกี่ยวกับครู) อายุเฉลี่ยของครูในโรงเรียน	.12* (ต่ำ)	.24* (ต่ำ)	.29* (ต่ำ)
ร้อยละของครูหญิงในโรงเรียน	.16* (ต่ำ)	.36* (ต่ำ)	.51* (ปานกลาง)
วุฒิเฉลี่ยของครูในโรงเรียน	.02 (ไม่สัมพันธ์)	.08* (ต่ำ)	.17 (ต่ำ)
(ตัวแปรเกี่ยวกับโรงเรียน) ร้อยละของครูที่ไปช่วยราชการ	.00 (ไม่สัมพันธ์)	-.05* (ต่ำ)	-.10* (ต่ำ)
อัตราส่วนนักเรียนต่อครู	-.09* (ต่ำ)	-.31* (ต่ำ)	-.20* (ต่ำ)
อัตราส่วนครูต่อห้องเรียน	.06* (ต่ำ)	.13* (ต่ำ)	.40* (ต่ำ)
อัตราส่วนนักเรียนต่อระดับชั้น	.06* (ต่ำ)	.17* (ต่ำ)	.35* (ต่ำ)

นอกจากนี้ยังพบว่าตัวแปรที่มีความสัมพันธ์เฉพาะในโรงเรียนขนาดกลาง และขนาดใหญ่ ดังนี้ อัตราการเรียนสัมพันธ์ในระดับต่ำทางบวกกับคะแนนเฉลี่ยวิชาภาษาไทยของนักเรียนในโรงเรียนขนาดกลาง และเวลาเฉลี่ยในการเดินทางมาเรียนสัมพันธ์ในระดับต่ำทางลบกับคะแนนเฉลี่ยวิชาภาษาไทยของนักเรียนในโรงเรียนขนาดใหญ่

7. ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์แบบง่าย ระหว่างสังกัดของโรงเรียน สภาพการคมนาคมและการมีบริการไฟฟ้ากับคะแนนเฉลี่ยวิชาภาษาไทย โดยใช้สถิติทดสอบทีรายงานในตารางที่ 4.12 พบว่าสำหรับตัวแปรสังกัดของโรงเรียนนั้น คะแนนเฉลี่ยวิชาภาษาไทยของนักเรียนในโรงเรียนที่สังกัด สปช. และในโรงเรียนที่สังกัดเทศบาลมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติในโรงเรียนทั้ง 3 ขนาด และคะแนนเฉลี่ยวิชาภาษาไทยของนักเรียนในโรงเรียนที่สังกัด สปช. สูงกว่าของนักเรียนในโรงเรียนที่สังกัดเทศบาลในโรงเรียน

ตารางที่ 4.12 สถิติทดสอบที ขนาด และระดับของความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ยของวิชาภาษาไทย ในโรงเรียนที่มีสังกัด สภาพการคมนาคมและการมีบริการไฟฟ้าที่แตกต่างกัน แยกตามขนาดของโรงเรียน

ตัวแปร	ขนาดของโรงเรียน								
	เล็ก			กลาง			ใหญ่		
	\bar{Y}	t	$(\bar{Y}_1 - \bar{Y}_2)\%$	\bar{Y}	t	$(\bar{Y}_1 - \bar{Y}_2)\%$	\bar{Y}	t	$(\bar{Y}_1 - \bar{Y}_2)\%$
สังกัดของโรงเรียน									
1. เทศบาล	16.8	8.06*	15.0	18.3	10.26*	17.3	22.3	13.31*	22.3
2. สปช.	12.3		(ต่ำ)	13.3		(ต่ำ)	15.6		(ปานกลาง)
สภาพการคมนาคม									
1. สะดวกหรือค่อนข้างสะดวก	12.6	8.78*	2.3	13.4	7.20*	4.7	16.0	0.04	-0.3
2. ไม่สะดวก	11.9		(ต่ำ)	12.0			16.1		(ไม่สัมพันธ์)
การมีบริการไฟฟ้า									
1. มี	13.5	17.00*	4.7	14.1	11.81*	6.0	16.5	5.20*	13.7
2. ไม่มี	12.1		(ต่ำ)	12.3		(ต่ำ)	12.4		(ต่ำ)

* $P < .01$

\bar{Y} = คะแนนเฉลี่ย

t = สถิติทดสอบที

$(\bar{Y}_1 - \bar{Y}_2)\%$ = ร้อยละของขนาดของความแตกต่างระหว่างกลุ่มที่ 1 และกลุ่มที่ 2 จากคะแนนเต็ม

2. ในโรงเรียนขนาดเล็ก ขนาดกลาง และขนาดใหญ่ ร้อยละ 15.0 17.3 และ 22.3 จากคะแนนเต็มตามลำดับ และเนื่องจากในโรงเรียนขนาดเล็กและขนาดกลาง ความแตกต่างที่พบต่ำกว่าร้อยละ 20 แต่ในโรงเรียนขนาดใหญ่ พบว่าความแตกต่างสูงกว่าร้อยละ 20 แต่ไม่ถึงร้อยละ 80 จึงสรุปว่าความสัมพันธ์ระหว่างสังกัดของโรงเรียนกับคะแนนเฉลี่ยวิชาภาษาไทยในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ และขนาดกลางอยู่ในระดับต่ำ ส่วนความสัมพันธ์ในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดใหญ่ขึ้นอยู่กับปานกลาง

3. ตัวแปรสภาพการคมนาคมนั้นพบว่าสัมพันธ์ในระดับต่ำกับคะแนนเฉลี่ยวิชาภาษาไทยเฉพาะในโรงเรียนขนาดเล็กและขนาดกลางเท่านั้น โดยที่คะแนนเฉลี่ยวิชาภาษาไทยของนักเรียนในโรงเรียนที่อยู่ในท้องถิ่นที่มีสภาพการคมนาคมสะดวกหรือค่อนข้างสะดวกสูงกว่าคะแนนเฉลี่ยของนักเรียนในท้องถิ่นที่มีสภาพการคมนาคมไม่สะดวก

4. สำหรับตัวแปรการมีบริการไฟฟ้าในท้องถิ่นพบว่าสัมพันธ์ในระดับต่ำกับคะแนนเฉลี่ยวิชาภาษาไทยของนักเรียนในโรงเรียนทั้ง 3 ขนาด โดยที่คะแนนเฉลี่ยวิชาภาษาไทยของนักเรียนในโรงเรียนที่อยู่ในท้องถิ่นที่มีบริการไฟฟ้าไปถึงแล้วสูงกว่าคะแนนเฉลี่ยของนักเรียนในโรงเรียนที่ท้องถิ่นยังไม่มีบริการไฟฟ้า

(ข) ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์เชิงพหุคูณ

ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์เชิงพหุคูณ ระหว่างตัวแปรเกี่ยวกับนักเรียน ครู และโรงเรียน กับคะแนนเฉลี่ยวิชาภาษาไทยของนักเรียนในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ ขนาดกลาง และขนาดใหญ่ รายงานในตารางที่ 4.13 4.14 และ 4.15 ตามลำดับ ซึ่งมีข้างต้นพบดังนี้

ตารางที่ 4.13 ผลการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณระหว่างตัวแปรเกี่ยวกับนักเรียน ครูและโรงเรียน กับคะแนนเฉลี่ยวิชาภาษาไทยของโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก

ตัวแปรทำนาย	R	R ²	R ² เพิ่ม	B	b
ร้อยละของครูหญิงในโรงเรียน	0.15915	0.02533	0.02533	0.02051	0.13354
อายุเฉลี่ยของครูในโรงเรียน	0.19794	0.03918	0.01385	0.08243	0.12286
อัตราส่วนนักเรียนต่อครู	0.21565	0.04651	0.00732	0.03538	0.08695
อัตราส่วนนักเรียนต่อระดับชั้น	0.22131	0.04898	0.00247	0.39619	0.05701
อัตราส่วนครูต่อห้องเรียน	0.22514	0.05069	0.00171	0.36291	0.04431
วุฒิเฉลี่ยของครูในโรงเรียน	0.22864	0.05228	0.00159	0.37188	0.04033
อัตราค่ามาเรียนของนักเรียน	0.23050	0.05313	0.00085	0.00942	0.02986
เวลาเฉลี่ยในการเดินทางมาเรียน	0.23066	0.05320	0.00007	0.00347	0.00877
ร้อยละของครูที่ไปช่วยราชการ	0.23072	0.05323	0.00003	0.00216	0.00523
ค่าคงที่				7.31999	

F รวม = 58.47146*

* P < .01

จากตารางที่ 4.13 พบว่า ในการอธิบายคะแนนเฉลี่ยวิชาภาษาไทย (Y_3) มีตัวแปรทำนายที่มีนัยสำคัญ 9 ตัว ตัวแปรทำนายทั้ง 9 ตัวนี้ร่วมกันอธิบายความแปรปรวนของ Y_3 ได้ 5.3% จากตัวแปรทำนาย 9 ตัวไม่มีตัวแปรตัวใดเลยที่เป็นตัวแปรทำนายที่สำคัญ จึงสรุปว่าไม่มีตัวแปรเกี่ยวกับนักเรียน ครู และโรงเรียนตัวใดเลยที่เป็นตัวทำนายที่สำคัญของคะแนนเฉลี่ยวิชาภาษาไทยของนักเรียนในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดกลาง

ตารางที่ 4.14 ผลการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณระหว่างตัวแปรเกี่ยวกับนักเรียน ครู และโรงเรียนกับคะแนนเฉลี่ยวิชาภาษาไทยของโรงเรียนประถมศึกษาขนาดกลาง

ตัวแปรทำนาย	R	R ²	R ² เพิ่ม	B	b
ร้อยละของครูหญิงในโรงเรียน	0.36158	0.13074	0.13074	0.04486	0.25657
อัตราส่วนนักเรียนต่อครู	0.41369	0.17114	0.04040	-0.06382	-0.13255
อายุเฉลี่ยของครูในโรงเรียน	0.42721	0.18251	0.01137	0.08041	0.10809
อัตราการมาเรียนของนักเรียน	0.43359	0.18800	0.00549	0.02545	0.07337
อัตราส่วนนักเรียนต่อระดับชั้น	0.43571	0.18984	0.00184	0.34301	0.07681
อัตราส่วนครูต่อห้องเรียน	0.43824	0.19206	0.00221	0.52474	0.06121
วุฒิเฉลี่ยของครูในโรงเรียน	0.43994	0.19355	0.00149	0.52198	0.03896
ร้อยละของครูที่ไปช่วยราชการ	0.44009	0.19368	0.00013	0.00590	0.01197
เวลาเฉลี่ยในการเดินทางมาเรียน	0.44014	0.19372	0.00004	0.00275	0.00669
ค่าคงที่				5.23875	

F รวม = 42.23423*

* P < .01

จากตารางที่ 4.14 พบว่า ตัวแปรทั้ง 9 ตัว เป็นตัวแปรทำนายที่มีนัยสำคัญ โดยตัวแปรทำนายทั้ง 9 ตัวร่วมกันอธิบายความแปรปรวนของคะแนนเฉลี่ยวิชาภาษาไทยได้ทั้งสิ้น 19.4% เมื่อพิจารณาเฉพาะตัวแปรทำนายที่สำคัญพบว่ามีเพียง 3 ตัวเท่านั้น คือ ร้อยละของครูหญิงในโรงเรียน อัตราส่วนนักเรียนต่อครูและอายุเฉลี่ยของครูในโรงเรียน ซึ่งตัวแปรทำนายที่สำคัญทั้ง 3 ตัวนี้ ร่วมกันอธิบายความแปรปรวนของคะแนนเฉลี่ยวิชาภาษาไทยของนักเรียนในโรงเรียนขนาดกลางได้ประมาณ 18.3%

จากผลการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ ของโรงเรียนขนาดใหญ่ที่ปรากฏในตารางที่ 4.15 พบว่า มีตัวแปรที่เป็นตัวแปรทำนายที่มีนัยสำคัญ 8 ตัว คือ ร้อยละของครูหญิงในโรงเรียน อัตราส่วนครูต่อห้องเรียน อัตราส่วนนักเรียนต่อระดับชั้น อายุเฉลี่ยของครูในโรงเรียน เวลาเฉลี่ยในการเดินทางมาเรียน อัตราส่วนนักเรียนต่อครู อัตราการมาเรียนของนักเรียน และวุฒิเฉลี่ยของครูในโรงเรียน ตัวแปรทำนายทั้ง 8 ตัวนี้ร่วมกันอธิบายความแปรปรวนของคะแนนเฉลี่ยวิชาภาษาไทยได้ประมาณ 38.7% จากตัวแปรทำนาย 8 ตัวนี้ มีเพียง 5 ตัวเท่านั้นที่เป็นตัวแปรทำนายที่สำคัญ คือ ร้อยละของครูหญิงในโรงเรียน อัตราส่วนครูต่อห้องเรียน อัตราส่วนนักเรียนต่อระดับชั้น อายุเฉลี่ยของครูในโรงเรียนและเวลาเฉลี่ยในการเดินทางมาเรียน ตัวแปรทำนายที่สำคัญทั้ง 5 ตัวนี้ร่วมกันอธิบายความแปรปรวนของคะแนนเฉลี่ยวิชาภาษาไทยของนักเรียนในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดใหญ่ได้ 37.7%

ตารางที่ 4.15 ผลการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณระหว่างตัวแปรเกี่ยวกับนักเรียน ครู และโรงเรียน กับคะแนนเฉลี่ยวิชาภาษาไทยของนักเรียนในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดใหญ่

ตัวแปรทำนาย	R	R ²	R ² ปรับ	B	b
ร้อยละของครูหญิงในโรงเรียน	0.50926	0.25935	0.25935	0.07016	0.33301
อัตราส่วนครูต่อห้องเรียน	0.55934	0.31286	0.05351	3.76180	0.29600
อัตราส่วนนักเรียนต่อระดับชั้น	0.58888	0.34678	0.03392	0.57040	0.20079
อายุเฉลี่ยของครูในโรงเรียน	0.60299	0.36360	0.01682	0.10330	0.12411
เวลาเฉลี่ยในการเดินทางมาเรียน	0.01413	0.37716	0.01356	-0.05816	0.11341
อัตราส่วนนักเรียนต่อครู	0.62095	0.38557	0.00841	0.02650	0.10579
อัตราการมาเรียนของนักเรียน	0.62182	0.38666	0.00109	-0.01081	0.03376
วุฒิเฉลี่ยของครูในโรงเรียน	0.62189	0.38674	0.00008	-0.14897	0.00977
ค่าคงที่				2.36530	

$$F \text{ รวม} = 17.73681^*$$

$$* P < .01$$

4.2.2 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนความสามารถพื้นฐานด้านภาษาไทย

ผลการวิเคราะห์ระดับความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรเกี่ยวกับ นักเรียน ครู โรงเรียน และสภาพท้องถิ่น กับส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนวิชาภาษาไทยของนักเรียนในโรงเรียนทั้ง 3 ขนาด ประเภทที่เป็นความสัมพันธ์แบบง่าย รายงานในตารางที่ 4.16 และ 4.17 ส่วนประเภทที่เป็นความสัมพันธ์พหุคูณ รายงานในตารางที่ 4.18 4.19 และ 4.20

(ก) ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์อย่างง่าย

ตารางที่ 4.16 เสนอผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์แบบง่าย โดยใช้สถิติสัมประสิทธิ์แบบพีร์สัน ปรากฏว่าจากตัวแปรทั้ง 9 ตัว มี 3 ตัว ที่ไม่สัมพันธ์กับส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานวิชาภาษาไทยเลยในโรงเรียนทั้ง 3 ขนาด ตัวแปรเหล่านี้คือ เวลาเฉลี่ยในการเดินทางมาเรียน ร้อยละของครูที่ไปช่วยราชการ และอัตราส่วนครูต่อห้องเรียน ส่วนตัวแปรที่เหลืออีก 6 ตัวนั้นสัมพันธ์ในลักษณะที่ไม่เหมือนกันในโรงเรียนแต่ละขนาด ดังมีรายละเอียดต่อไปนี้

ร้อยละของครูหญิงในโรงเรียน และอัตราส่วนนักเรียนต่อระดับชั้น สัมพันธ์ในระดับต่ำทางบวก กับส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานวิชาภาษาไทยของนักเรียนในโรงเรียนทั้ง 3 ขนาด

อายุเฉลี่ยของครูในโรงเรียน วุฒิเฉลี่ยของครูในโรงเรียน และอัตราส่วนนักเรียนต่อครู สัมพันธ์ในระดับต่ำกับส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานวิชาภาษาไทยของนักเรียนในโรงเรียนขนาดกลาง และขนาดใหญ่ โดยทิศทางของความสัมพันธ์กับอายุเฉลี่ยของครูในโรงเรียน และวุฒิเฉลี่ยของครูในโรงเรียนนั้นเป็นทางบวก ในขณะที่ที่กับอัตราส่วนนักเรียนต่อครูเป็นทางลบ

นอกจากนี้ยังพบว่าอัตราการเรียนรู้สัมพันธ์กับส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานวิชาภาษาไทยของนักเรียน เฉพาะในโรงเรียนขนาดใหญ่เท่านั้น ความสัมพันธ์ที่พบอยู่ในระดับต่ำทางบวก

ตารางที่ 4.10 ระดับความสัมพันธ์ และสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรที่เกี่ยวกับนักเรียน ครู และโรงเรียน กับส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานวิชาภาษาไทยของนักเรียนในโรงเรียนขนาดเล็ก ขนาดกลาง และขนาดใหญ่

ตัวแปร	ขนาดของโรงเรียน		
	เล็ก	กลาง	ใหญ่
(ตัวแปรเกี่ยวกับนักเรียน) อัตราการเรียนรู้	.03 (ไม่สัมพันธ์)	-.04 (ไม่สัมพันธ์)	.07* (ต่ำ)
เวลาเฉลี่ยในการเดินทางมาเรียน	.02 (ไม่สัมพันธ์)	.01 (ไม่สัมพันธ์)	.02 (ไม่สัมพันธ์)
(ตัวแปรเกี่ยวกับครู) อายุเฉลี่ยของครูในโรงเรียน	.01 (ไม่สัมพันธ์)	.09* (ต่ำ)	.15* (ต่ำ)
ร้อยละของครูหญิงในโรงเรียน	.07* (ต่ำ)	.14* (ต่ำ)	-.07* (ต่ำ)
วุฒิเฉลี่ยของครูในโรงเรียน	.03 (ไม่สัมพันธ์)	.06* (ต่ำ)	.09* (ต่ำ)
(ตัวแปรเกี่ยวกับโรงเรียน) ร้อยละของครูที่ไปช่วยราชการ	.02 (ไม่สัมพันธ์)	.03 (ไม่สัมพันธ์)	.02 (ไม่สัมพันธ์)
อัตราส่วนนักเรียนต่อครู	.03 (ไม่สัมพันธ์)	-.11* (ต่ำ)	-.12* (ต่ำ)
อัตราส่วนครูต่อห้องเรียน	.02 (ไม่สัมพันธ์)	.02 (ไม่สัมพันธ์)	.04 (ไม่สัมพันธ์)
อัตราส่วนนักเรียนต่อระดับชั้น	.08* (ต่ำ)	.07* (ต่ำ)	.09* (ต่ำ)

* P < .01

ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์แบบง่าย ระหว่าง สังกัดของโรงเรียน สภาพการคมนาคม และการมีบริการไฟฟ้า กับส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานวิชาภาษาไทย รายงานในตารางที่ 4.17 ซึ่งพบว่า สังกัดของโรงเรียน และสภาพการคมนาคมไม่สัมพันธ์กับส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานวิชาภาษาไทยของนักเรียนในโรงเรียนขนาดกลาง และขนาดใหญ่ แต่สัมพันธ์ในระดับต่ำ เฉพาะในโรงเรียนขนาดเล็ก โดยที่คะแนนเฉลี่ยของส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานวิชาภาษาไทยของนักเรียนในโรงเรียนที่สังกัด สปช. สูงกว่าคะแนนเฉลี่ยของส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานวิชาภาษาไทยของนักเรียนในโรงเรียนในท้องถิ่นที่มีสภาพการคมนาคมสะดวกหรือค่อนข้างสะดวก สูงกว่าคะแนนเฉลี่ยของส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานวิชาภาษาไทยของนักเรียนในโรงเรียนในท้องถิ่นที่มีสภาพการคมนาคมไม่สะดวก ร้อยละ 0.7 จากคะแนนเต็ม

ตารางที่ 4.17 สถิติทดสอบที ขนาดและระดับของความแตกต่างของส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนวิชาภาษาไทยในโรงเรียนที่มีสังกัด สภาพการคมนาคม และการมีบริการไฟฟ้าที่แตกต่างกันแยกตามขนาดของโรงเรียน

ตัวแปร	ขนาดของโรงเรียน								
	เล็ก			กลาง			ใหญ่		
	\bar{Y}	t	$(\bar{Y}_1 - \bar{Y}_2)\%$	\bar{Y}	t	$(\bar{Y}_1 - \bar{Y}_2)\%$	\bar{Y}	t	$(\bar{Y}_1 - \bar{Y}_2)\%$
สังกัดของโรงเรียน									
1. เทศบาล	5.0	3.37*	2.3	5.3	1.36	1.0	3.9	2.00	1.0
2. สปช.	4.3		(ต่ำ)	5.0		(ไม่สัมพันธ์)	5.2		(ไม่สัมพันธ์)
สภาพการคมนาคม									
1. สะดวกหรือค่อนข้างสะดวก	4.4	5.32*	0.7	5.0	0.83	0.3	5.5	-0.4	-0.3
2. ไม่สะดวก	4.2		(ต่ำ)	4.9		(ไม่สัมพันธ์)	5.6		(ไม่สัมพันธ์)
การมีบริการไฟฟ้า									
1. มี	4.7	8.00*	1.3	5.2	3.80*	1.3	5.5	-0.30	-0.7
2. ไม่มี	4.3		(ต่ำ)	4.8		(ต่ำ)	5.7		(ไม่สัมพันธ์)

*P < .01

\bar{Y} = คะแนนเฉลี่ย

t = สถิติทดสอบที

$(\bar{Y}_1 - \bar{Y}_2)\%$ = ร้อยละของขนาดของความแตกต่างระหว่างกลุ่มที่ 1 และกลุ่มที่ 2 จากคะแนนเต็ม

สำหรับตัวแปรการมีบริการไฟฟ้าใน พบว่าไม่สัมพันธ์กับส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานวิชาภาษาไทย ของนักเรียนในโรงเรียนขนาดใหญ่ แต่สัมพันธ์ในระดับต่ำในโรงเรียนขนาดเล็กและขนาดกลาง โดยโรงเรียน ในท้องถิ่นที่มีบริการไฟฟ้าไปถึง มีคะแนนเฉลี่ยของส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานวิชาภาษาไทยสูงกว่าโรงเรียนใน ท้องถิ่นที่บริการไฟฟ้ายังไม่ถึง ร้อยละ 1.3 จากคะแนนเต็ม

(ข) ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์เชิงพหุคูณ

ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์เชิงพหุคูณระหว่างตัวแปรเกี่ยวกับนักเรียน ครู และโรงเรียนของโรงเรียน ประถมศึกษาขนาดเล็ก ขนาดกลาง และขนาดใหญ่ รายงานในตารางที่ 4.18 4.19 และ 4.20 ตามลำดับ

จากตารางที่ 4.18 พบว่าในการอธิบายส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนวิชาภาษาไทย (Y_2) มีตัวแปรทำนายที่มีนัยสำคัญ 9 ตัว ตัวแปรทำนายทั้ง 9 ตัวนี้ร่วมกันอธิบายความแปรปรวนของ Y_4 ได้ 1.5% จาก ตัวแปรทำนาย 9 ตัวไม่มีตัวแปรตัวใดเลยที่เป็นตัวแปรทำนายที่สำคัญ จึงสรุปว่า ไม่มีตัวแปรเกี่ยวกับนักเรียน ครู และโรงเรียนตัวใดเลยที่เป็นตัวทำนายที่สำคัญของส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานวิชาภาษาไทยของนักเรียนใน โรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก

ตารางที่ 4.18 ผลการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณระหว่างตัวแปรเกี่ยวกับนักเรียน ครู และโรงเรียน กับส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานวิชาภาษาไทยของโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก

ตัวแปรทำนาย	R	R ²	R ² เพิ่ม	B	b
อัตราส่วนนักเรียนต่อระดับชั้น	0.08486	0.00720	0.00720	0.35711	0.08109
ร้อยละของครูหญิงในโรงเรียน	0.10294	0.01060	0.00340	0.00480	0.04936
อัตราส่วนครูต่อห้องเรียน	0.10786	0.01163	0.00104	0.21629	0.04168
อัตราส่วนนักเรียนต่อครู	0.11321	0.01282	0.00118	0.00853	0.03309
อัตราการมาเรียนของนักเรียน	0.11695	0.01368	0.00086	0.00574	0.02873
ร้อยละของครูที่ไปช่วยราชการ	0.11833	0.01400	0.00032	0.00475	0.01816
วุฒิเฉลี่ยของครูในโรงเรียน	0.11962	0.01431	0.00031	0.11700	0.02018
อายุเฉลี่ยของครูในโรงเรียน	0.11999	0.01440	0.00009	0.00417	0.00982
เวลาเฉลี่ยในการเดินทางมาเรียน	0.12024	0.01446	0.00006	0.00200	0.00798
ค่าคงที่				2.33070	

F รวม = 15.15713*

* P < .01

ตารางที่ 4.19 ผลการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณระหว่างตัวแปรเกี่ยวกับนักเรียน ครู และโรงเรียน กับส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานวิชาภาษาไทยของโรงเรียนประถมศึกษาขนาดกลาง

ตัวแปรทำนาย	R	R ²	R ² เพิ่ม	B	b
ร้อยละของครูหญิงในโรงเรียน	0.13432	0.01804	0.01804	0.01112	0.09660
อัตราส่วนนักเรียนต่อครู	0.15104	0.02281	0.00477	0.01801	0.05679
อัตราค่าเล่าเรียนของนักเรียน	0.15954	0.02545	0.00264	0.01257	0.05502
วุฒิเฉลี่ยของครูในโรงเรียน	0.16545	0.02738	0.00192	0.42420	0.04809
อายุเฉลี่ยของครูในโรงเรียน	0.17179	0.02951	0.00214	0.02172	0.04434
อัตราส่วนนักเรียนต่อระดับชั้น	0.17463	0.03050	0.00098	0.08870	0.03017
เวลาเฉลี่ยในการเดินทางมาเรียน	0.17514	0.03067	0.00018	0.00378	0.01400
ร้อยละของครูที่ไปช่วยราชการ	0.17557	0.03082	0.00015	-0.00406	0.01253
อัตราส่วนครูต่อห้องเรียน	0.17560	0.03084	0.00001	0.02409	0.00429
ค่าคงที่				4.13845	

$$F \text{ รวม} = 5.528924^*$$

$$* P < .01$$

จากตารางที่ 4.19 พบว่าตัวแปรทั้ง 9 ตัวเป็นตัวแปรทำนายที่มีนัยสำคัญทางสถิติซึ่งร่วมกันอธิบายความแปรปรวนของส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานวิชาภาษาไทยได้ประมาณ 3.1% ซึ่งน้อยมาก จึงสรุปว่าสำหรับโรงเรียนประถมศึกษาขนาดกลางนั้นไม่มีตัวแปรทำนายที่สำคัญในการอธิบายความแปรปรวนของส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานวิชาภาษาไทยของนักเรียนเลย

ตารางที่ 4.20 ผลการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณระหว่างตัวแปรเกี่ยวกับนักเรียน ครู และโรงเรียน กับส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานวิชาภาษาไทย ของโรงเรียนประถมศึกษาขนาดใหญ่

ตัวแปรทำนาย	R	R ²	R ² เพิ่ม	B	b
อายุเฉลี่ยของครูในโรงเรียน	0.15058	0.02267	0.02267	0.05989	0.13902

$$F \text{ รวม} = 5.26651^*$$

$$* P < .01$$

ผลการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณของโรงเรียนขนาดใหญ่ ดังปรากฏในตารางที่ 4.20 พบว่ามีตัวแปรเพียงตัวเดียว คือ อายุเฉลี่ยของครูในโรงเรียนที่เป็นตัวแปรทำนายที่มีนัยสำคัญ และเนื่องจากอายุเฉลี่ยของครูในโรงเรียน อธิบายความแปรปรวนของส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานวิชาภาษาไทย ได้ 2.3% ซึ่งน้อยมากจึงสรุปว่าสำหรับโรงเรียนประถมศึกษาขนาดใหญ่ไม่มีตัวแปรทำนายที่สำคัญของส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานวิชาภาษาไทย

วุฒิเฉลี่ยของครูในโรงเรียน ร้อยละของครูที่ไปช่วยราชการ อัตราส่วนนักเรียนต่อครู อัตราส่วนของครูต่อห้องเรียน อัตราส่วนนักเรียนต่อระดับชั้น สังกัดของโรงเรียน และการมีบริการไฟฟ้าโดยที่ระดับความสัมพันธ์กับร้อยละของครูหญิงในโรงเรียน และสังกัดของโรงเรียนอยู่ในระดับปานกลาง ส่วนความสัมพันธ์ของตัวแปรที่เหลืออีก 8 ตัวนั้นล้วนอยู่ในระดับต่ำ

4.3.4 ระดับความสัมพันธ์ด้านส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานวิชาภาษาไทย

ในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กพบว่ามีตัวแปร 5 ตัว ที่สัมพันธ์กับส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานวิชาภาษาไทย คือ ร้อยละของครูหญิงในโรงเรียน อัตราส่วนนักเรียนต่อระดับชั้น สังกัดของโรงเรียน สภาพการคมนาคม และการมีบริการไฟฟ้า ความสัมพันธ์ที่พบอยู่ในระดับต่ำ

ในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดกลางพบว่ามีตัวแปร 6 ตัว ที่สัมพันธ์กับส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานวิชาภาษาไทย คือ อายุเฉลี่ยของครูในโรงเรียน ร้อยละของครูหญิงในโรงเรียน วุฒิเฉลี่ยของครูในโรงเรียน อัตราส่วนนักเรียนต่อครู อัตราส่วนนักเรียนต่อระดับชั้นและมีการบริการไฟฟ้า ความสัมพันธ์ที่พบอยู่ในระดับต่ำ

ในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดใหญ่พบว่ามีตัวแปร 6 ตัว ที่สัมพันธ์กับส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานวิชาภาษาไทย คือ อัตราการมาเรียน อายุเฉลี่ยของครูในโรงเรียน ร้อยละของครูหญิงในโรงเรียน วุฒิเฉลี่ยของครูในโรงเรียน อัตราส่วนนักเรียนต่อครู อัตราส่วนนักเรียนและต่อระดับชั้น ความสัมพันธ์ที่พบล้วนอยู่ในระดับต่ำ

4.3.5 ตัวแปรทำนายที่สำคัญ

ในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก พบว่าไม่มีตัวแปรทำนายตัวใดเลยที่เป็นตัวแปรทำนายที่สำคัญของตัวแปรเกณฑ์ทั้ง 4 ตัว (คะแนนเฉลี่ยวิชาคณิตศาสตร์ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานวิชาคณิตศาสตร์ คะแนนเฉลี่ยวิชาภาษาไทย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานวิชาภาษาไทย)

ในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดกลาง ผลการวิเคราะห์หักถดถอยพหุคูณของตัวแปรเกณฑ์ 4 ตัว (คะแนนเฉลี่ยวิชาคณิตศาสตร์ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานวิชาคณิตศาสตร์ คะแนนเฉลี่ยวิชาภาษาไทย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานวิชาภาษาไทย) กับตัวแปรทำนาย 9 ตัว คือ (อัตราการมาเรียน เวลาเฉลี่ยในการเดินทางมาเรียน อายุเฉลี่ยของครูในโรงเรียน ร้อยละของครูหญิงในโรงเรียน วุฒิเฉลี่ยของครูในโรงเรียน ร้อยละของครูที่ไปช่วยราชการ อัตราส่วนนักเรียนต่อครู อัตราส่วนครูต่อห้องเรียน และอัตราส่วนนักเรียนต่อระดับชั้น) มีข้อค้นพบดังนี้

ในด้านคะแนนเฉลี่ยวิชาคณิตศาสตร์พบว่าในโรงเรียนขนาดเล็กนั้นไม่มีตัวแปรทำนายตัวใดเลยที่เป็นตัวแปรทำนายที่สำคัญในโรงเรียนขนาดกลาง มีตัวแปรทำนายที่สำคัญ 2 ตัว คือ อัตราส่วนนักเรียนต่อครู กับร้อยละของครูหญิงในโรงเรียน ตัวแปรทำนายที่สำคัญ 2 ตัวนี้ร่วมกันอธิบายความแปรปรวนของคะแนนเฉลี่ยวิชาคณิตศาสตร์ได้ประมาณ 12.20% และในโรงเรียนขนาดใหญ่พบว่ามีตัวแปรทำนายที่สำคัญ 5 ตัว คือ ร้อยละของครูหญิงในโรงเรียน อัตราส่วนครูต่อห้องเรียน อัตราส่วนนักเรียนต่อระดับชั้น อัตราส่วนนักเรียนต่อครู และอายุเฉลี่ยของครูในโรงเรียน ตัวแปรทำนายที่สำคัญทั้ง 5 ตัวนี้ร่วมกันอธิบายความแปรปรวนของคะแนนเฉลี่ยวิชาคณิตศาสตร์ได้ประมาณ 24.9%

ในด้านคะแนนเฉลี่ยวิชาภาษาไทยพบว่าสำหรับโรงเรียนขนาดเล็กนั้น ไม่มีตัวทำนายที่สำคัญเลย ส่วนโรงเรียนขนาดกลางมีตัวแปรทำนายที่สำคัญ 3 ตัว คือ ร้อยละของครูหญิงในโรงเรียน อัตราส่วนนักเรียนต่อครู และอายุเฉลี่ยของครูในโรงเรียน ซึ่งร่วมกันอธิบายความแปรปรวนของคะแนนเฉลี่ยวิชาภาษาไทยได้ 18.3%

และในโรงเรียนขนาดใหญ่พบว่ามีตัวแปรทำนายที่สำคัญ 5 ตัว คือ ร้อยละของครูหญิงในโรงเรียน อัตราส่วนครูต่อห้องเรียน อัตราส่วนนักเรียนต่อระดับชั้น อายุเฉลี่ยของครูในโรงเรียน และเวลาเฉลี่ยในการเดินทางมาเรียน ตัวแปรทำนายที่สำคัญทั้ง 5 ตัวนี้ ร่วมกันอธิบายความแปรปรวนของคะแนนเฉลี่ยวิชาภาษาไทย ได้ประมาณ 37.7%

ในด้านส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของวิชาคณิตศาสตร์ และวิชาภาษาไทยนั้นพบว่า ไม่มีตัวแปรทำนายที่สำคัญของส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของทั้ง 2 วิชานี้เลยในโรงเรียนทั้ง 3 ขนาด

เป็นที่น่าสังเกตว่าตัวแปรทำนายที่ศึกษาทั้ง 9 นี้ ไม่เป็นประโยชน์ในการอธิบายความแปรปรวนของส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของวิชาคณิตศาสตร์ และวิชาภาษาไทยในโรงเรียนทั้ง 3 ขนาด และยังไม่เป็นประโยชน์ในการอธิบายความแปรปรวนของคะแนนเฉลี่ยของทั้ง 2 วิชา ในโรงเรียนขนาดเล็กด้วย อย่างไรก็ตามตัวแปร 7 ตัวใน 9 ตัวนี้เป็นประโยชน์ในการอธิบายความแปรปรวนของคะแนนเฉลี่ยวิชาคณิตศาสตร์และวิชาภาษาไทย (ตัวแปร 2 ตัวที่ไม่เป็นประโยชน์ คือ อัตราการมาเรียนและร้อยละของครูที่ไปช่วยราชการ) ในโรงเรียนขนาดกลางและขนาดใหญ่ และแม้ว่าตัวแปรที่อธิบายความแปรปรวนของคะแนนเฉลี่ยวิชาคณิตศาสตร์และวิชาภาษาไทย ทั้งในโรงเรียนขนาดกลางและขนาดใหญ่จะต่างกันเล็กน้อย แต่พบว่าตัวแปรทำนายที่สำคัญที่พบอธิบายความแปรปรวนของคะแนนเฉลี่ยวิชาภาษาไทยมากกว่าคะแนนเฉลี่ยวิชาคณิตศาสตร์ทั้งในโรงเรียนขนาดกลางและขนาดใหญ่

สถาบันวิจัยบริการ

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปราย และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรเกี่ยวกับนักเรียน ครู โรงเรียน และสภาพท้องถิ่นกับความสามารถพื้นฐานของนักเรียน ครู โรงเรียน และสภาพท้องถิ่นกับความสามารถพื้นฐานของนักเรียนในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก ขนาดกลาง และขนาดใหญ่ ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย การวิจัยได้ใช้ข้อมูลจากคลังข้อมูลของโครงการวิจัยและวางแผน เพื่อพัฒนาการศึกษาของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ

ประชากรที่ศึกษา คือ โรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก ขนาดกลาง และขนาดใหญ่ ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย ตัวอย่างประชากรที่ใช้ในการศึกษาเป็นโรงเรียนประถมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือในช่วงปีพ.ศ. 2524 ที่โครงการวิจัยและวางแผนเพื่อพัฒนาการศึกษาได้เก็บรวบรวมจาก 15 จังหวัด จำนวนทั้งสิ้น 11,929 โรงเรียน เมื่อแบ่งเป็นตัวอย่างประชากรย่อยตามขนาดของโรงเรียน ได้จำนวนโรงเรียน ดังนี้

กลุ่มตัวอย่างโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก มีจำนวน 10,062 โรงเรียน

กลุ่มตัวอย่างโรงเรียนประถมศึกษาขนาดกลาง มีจำนวน 1,625 โรงเรียน

กลุ่มตัวอย่างโรงเรียนประถมศึกษาขนาดใหญ่ มีจำนวน 242 โรงเรียน

เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นเครื่องมือที่โครงการวิจัยและวางแผนเพื่อพัฒนาการศึกษาได้สร้างขึ้นซึ่งข้อมูลที่ศึกษาเป็นข้อมูลที่เก็บด้วย (1)แบบสำรวจประชากร (2)แบบสำรวจนักเรียน (3)แบบสำรวจสภาพโรงเรียน (4)แบบทดสอบความรู้พื้นฐานวิชาคณิตศาสตร์ในระดับประถมศึกษาปีที่ 4 และ (5)แบบทดสอบความรู้พื้นฐานวิชาภาษาไทยในระดับประถมศึกษาปีที่ 4 โดยตัวแปรที่คัดเลือกมาศึกษาแบ่งออกเป็น 5 ด้าน คือ

ตัวแปรด้านนักเรียนมี 2 ตัว คืออัตราการมาเรียนของนักเรียน และเวลาเฉลี่ยในการเดินทางมาเรียน
ตัวแปรด้านครูมี 3 ตัว คืออายุเฉลี่ยของครูในโรงเรียน ร้อยละของครูในโรงเรียน และวุฒิเฉลี่ยของครูในโรงเรียน

ตัวแปรด้านโรงเรียนมี 5 ตัว คือร้อยละของครูที่ไปช่วยราชการ อัตราส่งนักเรียนต่อครู อัตราส่วนครูต่อห้องเรียน อัตราส่วนนักเรียนต่อระดับชั้น และสังกัดของโรงเรียน

ตัวแปรด้านสภาพท้องถิ่นมี 2 ตัว คือสภาพการคมนาคมและการมีบริการไฟฟ้า

และตัวแปรด้านความสามารถพื้นฐานของนักเรียนมี 4 ตัว คือ ความสามารถพื้นฐานเฉลี่ย วิชาคณิตศาสตร์ระดับประถมศึกษาปีที่ 4 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนความสามารถพื้นฐานวิชาคณิตศาสตร์ระดับประถมศึกษาปีที่ 4 ความสามารถพื้นฐานเฉลี่ยวิชาภาษาไทยระดับประถมศึกษาปีที่ 4 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนความสามารถพื้นฐานวิชาภาษาไทยระดับประถมศึกษาปีที่ 4

การวิเคราะห์ข้อมูล ได้แยกออกเป็น 2 ประเภทใหญ่ ๆ คือ วิเคราะห์ระดับของความสัมพันธ์แบบง่าย และวิเคราะห์ความสัมพันธ์เชิงพหุคูณ ในการวิเคราะห์ความสัมพันธ์แบบง่ายซึ่งเป็นการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรที่ละคู่ แบ่งออกเป็น 2 พวก คือพวกที่ตัวแปรทั้งคู่เป็นตัวแปรต่อเนื่อง ระดับความสัมพันธ์อย่างง่าย

(Simple correlation) ได้วิเคราะห์ด้วยสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สันและทดสอบนัยสำคัญทางสถิติด้วยสถิติทดสอบที แล้วแบ่งระดับความสัมพันธ์ออกเป็น 4 ระดับคือ

ระดับที่ 1 ไม่มีความสัมพันธ์ ถ้าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ระดับ 2 มีความสัมพันธ์ระดับต่ำ ถ้าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์มีนัยสำคัญที่ระดับ .01 และมีขนาดไม่สูงกว่า .44

ระดับที่ 3 มีความสัมพันธ์ระดับปานกลาง ถ้าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์มีนัยสำคัญที่ระดับ .01 และมีขนาดไม่ต่ำกว่า .45 แต่ไม่สูงกว่า .89

ระดับที่ 4 มีความสัมพันธ์ระดับสูง ถ้าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์มีนัยสำคัญที่ระดับ .01 และมีขนาดไม่ต่ำกว่า .90 อีกพวกหนึ่งเป็นความสัมพันธ์แบบง่าย (simple association) ระหว่างตัวแปรขาดตอนที่มี 2 ค่า (dichotomous variable) กับตัวแปรต่อเนื่อง ได้ใช้สถิติทดสอบทีแบบสำหรับทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยกรณีกลุ่มตัวอย่างประชากรเป็นอิสระต่อกัน และได้แบ่งระดับความสัมพันธ์ออกเป็น 4 ระดับดังนี้

ระดับที่ 1 ไม่มีความสัมพันธ์ ถ้าสถิติทดสอบที ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ระดับที่ 2 มีความสัมพันธ์ระดับต่ำ ถ้าสถิติทดสอบที มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และค่าร้อยละของความแตกต่างของค่าเฉลี่ยไม่มากกว่า 20%

ระดับที่ 3 มีความสัมพันธ์ระดับปานกลาง ถ้าสถิติทดสอบที มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และค่าร้อยละของความแตกต่างของค่าเฉลี่ยอยู่ในช่วง 21% ถึง 80%

ระดับที่ 4 มีความสัมพันธ์ระดับสูง ถ้าสถิติทดสอบที มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และค่าร้อยละของความแตกต่างของค่าเฉลี่ยมีค่าตั้งแต่ 81% ขึ้นไป

ส่วนการวิเคราะห์เพื่อค้นหาความสัมพันธ์ร่วมกันได้ใช้วิธีวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณโดยมีตัวแปรทำนายที่ศึกษาเป็นตัวแปรด้านนักเรียน ครู และโรงเรียน ที่เป็นตัวแปรต่อเนื่องรวม 9 ตัว และมีตัวแปรความสามารถพื้นฐาน 4 ตัว เป็นตัวแปรตาม โดยใช้เกณฑ์การคัดเลือกตัวแปรทำนายที่สำคัญ (ตัวแปรที่มีนัยสำคัญทางความหมายจากกลุ่มตัวแปรทำนายที่มีนัยสำคัญทางสถิติดังนี้ (ก) ตัวแปรทำนายที่เข้าสมการตัวแรกต้องอธิบายความแปรปรวนของตัวแปรตามได้ไม่น้อยกว่า 4% และ (ข) ตัวแปรทำนายที่เข้าสมการตัวต่อไปต้องเพิ่มการอธิบายความแปรปรวนของตัวแปรตามได้ไม่น้อยกว่า 1%)

การวิเคราะห์ข้อมูลได้ใช้โรงเรียนเป็นหน่วยของการวิเคราะห์ และได้แยกวิเคราะห์กลุ่มตัวอย่างประชากรตามขนาดของโรงเรียน คือ ขนาดเล็ก ขนาดกลาง และขนาดใหญ่ และเนื่องจากมีตัวแปรความสามารถพื้นฐานของนักเรียน 4 ตัว การวิเคราะห์ความสัมพันธ์อย่างง่าย และความสัมพันธ์เชิงพหุคูณ ดังกล่าวข้างต้น จึงได้จัดกระทำ 4 ครั้ง แต่แต่ละครั้งได้ใช้ตัวแปรความสามารถพื้นฐานของนักเรียนที่ต่างกัน

ผลการวิจัย

1. ระดับความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรเกี่ยวกับนักเรียน ครู โรงเรียน และสภาพท้องถิ่น กับความสามารถพื้นฐาน ของนักเรียนในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก ขนาดกลาง และขนาดใหญ่ ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

สรุปผลของข้อค้นพบในการวิเคราะห์ความสัมพันธ์แบบง่ายระหว่างตัวแปร เกี่ยวกับนักเรียน ครู โรงเรียน และสภาพท้องถิ่น กับความสามารถพื้นฐานของนักเรียน ทั้งที่วัดด้วยคะแนนเฉลี่ยวิชาคณิตศาสตร์ (y_1) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานวิชาคณิตศาสตร์ (y_2) คะแนนเฉลี่ยวิชาภาษาไทย (y_3) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานวิชาภาษาไทย (y_4) ปรากฏในตารางที่ 5.1 ซึ่งมีข้อค้นพบดังนี้

ตารางที่ 5.1 ระดับและทิศทางของความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรเกี่ยวกับนักเรียน ครู โรงเรียน และสภาพท้องถิ่น กับความสามารถพื้นฐานของนักเรียน แยกตามขนาดของโรงเรียน

ตัวแปร ขนาดของโรงเรียน	Y ₁			Y ₂			Y ₃			Y ₄		
	เล็ก	กลาง	ใหญ่	เล็ก	กลาง	ใหญ่	เล็ก	กลาง	ใหญ่	เล็ก	กลาง	ใหญ่
(ตัวแปรเกี่ยวกับนักเรียน)												
อัตราการมาเรียน	—	/ต	—	—	/ต	—	—	—	—	—	—	/ต
เวลาเฉลี่ยในการเดินทางมาเรียน	—	—	—ต	—	—	—ต	—	—	/ต	—	—	—
(ตัวแปรเกี่ยวกับครู)												
อายุเฉลี่ยของครูในโรงเรียน	/ต	/ต	/ต	/ต	/ต	/ต	—	/ต	—	—	/ต	/ต
ร้อยละของครูหญิงในโรงเรียน	/ต	/ต	/ต	/ต	/ต	/ป	—	/ต	—	/ต	/ต	/ต
วุฒิเฉลี่ยของครูในโรงเรียน	—	/ต	/ต	—	/ต	/ต	—	—	—	—	/ต	/ต
(ตัวแปรเกี่ยวกับโรงเรียน)												
ร้อยละของครูที่ไปช่วยราชการ	—	—	—ต	—	—ต	—ต	—	—	—	—	—	—
อัตราส่วนนักเรียนต่อครู	—ต	—ต	—ต	—ต	—ต	—ต	—	/ต	/ต	—	—ต	—ต
อัตราส่วนครูต่อห้องเรียน	—	/ต	/ต	/ต	/ต	/ต	—	/ต	—	—	—	—
อัตราส่วนนักเรียนต่อระดับชั้น	—	/ต	/ต	/ต	/ต	/ต	ต	—	—	/ต	/ต	/ต
สังกัดของโรงเรียน*	ต	ต	ต	ต	ต	ป	ต	—	—	ต	—	—
(ตัวแปรเกี่ยวกับสภาพท้องถิ่น)												
สภาพการคมนาคม*	ต	ต	—	ต	ต	—	ต	ต	—	ต	—	—
การมีบริการไฟฟ้า*	ต	ต	ต	ต	ต	ต	ต	ต	—	ต	ต	—

หมายเหตุ * = ระดับของความแตกต่าง

ต = ความสัมพันธ์ระดับต่ำ

/ = ความสัมพันธ์ในทิศทางบวก

ป = ความสัมพันธ์ระดับปานกลาง

— = ความสัมพันธ์ในทิศทางลบ

— = ไม่มีความสัมพันธ์

1.1 ความสัมพันธ์กับคะแนนเฉลี่ยวิชาคณิตศาสตร์

- 1.1.1 ตัวแปรที่สัมพันธ์กับคะแนนเฉลี่ยวิชาคณิตศาสตร์ ในโรงเรียนประถมศึกษาทั้ง 3 ขนาด มี 5 ตัว คือ อายุเฉลี่ยของครูในโรงเรียน ร้อยละของครูหญิงในโรงเรียน อัตราส่วนนักเรียนต่อครู สังกัดของโรงเรียน และการมีบริการไฟฟ้าในท้องถิ่น ความสัมพันธ์ที่พบอยู่ในระดับต่ำ โดยที่ความสัมพันธ์กับ อายุเฉลี่ยของครูในโรงเรียน และร้อยละของครูหญิงในโรงเรียนมีทิศทางบวก ความสัมพันธ์กับอัตราส่วนนักเรียนต่อครู มีทิศทางลบ โรงเรียนที่สังกัดของเทศบาล มีคะแนนเฉลี่ยวิชาคณิตศาสตร์สูงกว่าโรงเรียนที่สังกัด สปช. และโรงเรียนที่อยู่ในท้องถิ่นที่มีบริการไฟฟ้า มีคะแนนเฉลี่ยวิชาคณิตศาสตร์สูงกว่า โรงเรียนที่อยู่ในท้องถิ่นที่บริการไฟฟ้ายังไม่ถึง
- 1.1.2 ตัวแปรที่สัมพันธ์กับคะแนนเฉลี่ยวิชาคณิตศาสตร์ เฉพาะในโรงเรียนขนาดเล็ก และขนาดกลาง คือ สภาพการคมนาคม ความสัมพันธ์ที่พบอยู่ในระดับต่ำ โดยโรงเรียนขนาดเล็กและขนาดกลางที่อยู่ในท้องถิ่นที่มีการคมนาคมสะดวกและค่อนข้างสะดวก มีคะแนนเฉลี่ยวิชาคณิตศาสตร์สูงกว่าโรงเรียนในท้องถิ่นที่การคมนาคมไม่สะดวก
- 1.1.3 ตัวแปรที่สัมพันธ์กับคะแนนเฉลี่ยวิชาคณิตศาสตร์ เฉพาะในโรงเรียนขนาดกลาง และขนาดใหญ่ คือ วุฒิเฉลี่ยของครูในโรงเรียน อัตราส่วนครูต่อห้องเรียน และอัตราส่วนนักเรียนต่อระดับชั้น โดยสัมพันธ์กันในระดับต่ำทางบวก
- 1.1.4 ตัวแปรที่สัมพันธ์กับคะแนนเฉลี่ยวิชาคณิตศาสตร์ เฉพาะในโรงเรียนขนาดกลาง คือ อัตราการมาเรียน ซึ่งสัมพันธ์กันในระดับต่ำทางบวก
- 1.1.5 ตัวแปรที่สัมพันธ์กับคะแนนเฉลี่ยวิชาคณิตศาสตร์ เฉพาะในโรงเรียนขนาดใหญ่ คือ เวลาเฉลี่ยในการเดินทางมาเรียน ความสัมพันธ์ที่พบอยู่ในระดับต่ำทางลบ

1.2 ความสัมพันธ์กับคะแนนเฉลี่ยวิชาภาษาไทย

- 1.2.1 ตัวแปรที่สัมพันธ์กับคะแนนเฉลี่ยวิชาภาษาไทย ในโรงเรียนประถมศึกษาทั้ง 3 ขนาด มี 7 ตัว คือ อายุเฉลี่ยของครูในโรงเรียน ร้อยละของครูหญิงในโรงเรียน อัตราส่วนนักเรียนต่อครู อัตราส่วนครูต่อห้องเรียน อัตราส่วนนักเรียนต่อระดับชั้น สังกัดของโรงเรียนและการมีบริการไฟฟ้าในท้องถิ่น โดยความสัมพันธ์กับ อายุเฉลี่ยของครูในโรงเรียน อัตราส่วนครูต่อห้องเรียนและอัตราส่วนนักเรียนต่อระดับชั้น อยู่ในระดับต่ำ ทิศทางบวก ความสัมพันธ์กับ อัตราส่วนนักเรียนต่อครู อยู่ในระดับต่ำ ทิศทางลบ ความสัมพันธ์กับร้อยละของครูหญิงในโรงเรียนขนาดเล็ก และขนาดกลางอยู่ในระดับต่ำทางบวก แต่ในโรงเรียนขนาดใหญ่อยู่ในระดับปานกลางทางบวก ความสัมพันธ์กับสังกัดของโรงเรียนในโรงเรียนขนาดเล็ก และขนาดกลาง อยู่ในระดับต่ำ แต่ในโรงเรียนขนาดใหญ่อยู่ในระดับปานกลาง โดยที่โรงเรียนในสังกัดของเทศบาลมีคะแนนเฉลี่ยวิชาภาษาไทยสูงกว่าโรงเรียนในสังกัด สปช. ความสัมพันธ์กับการมีบริการไฟฟ้าอยู่ในระดับต่ำ โดยที่โรงเรียนในท้องถิ่นที่มีบริการไฟฟ้ามีคะแนนเฉลี่ยวิชาภาษาไทยสูงกว่า โรงเรียนในท้องถิ่นที่บริการไฟฟ้ายังไม่ถึง
- 1.2.2 ตัวแปรที่สัมพันธ์กับคะแนนเฉลี่ยวิชาภาษาไทย เฉพาะในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก และขนาดกลาง คือ สภาพการคมนาคม ความสัมพันธ์ที่พบอยู่ในระดับต่ำ โดยโรงเรียนที่อยู่ในท้องถิ่นที่มีสภาพการคมนาคมสะดวกหรือค่อนข้างสะดวก มีคะแนนเฉลี่ยวิชาภาษาไทย สูงกว่าโรงเรียนที่อยู่ในท้องถิ่นที่มีสภาพการคมนาคมไม่สะดวก

- 1.2.3 ตัวแปรที่สัมพันธ์กับคะแนนเฉลี่ยวิชาภาษาไทย เฉพาะในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดกลางและขนาดใหญ่ คือ วุฒิเฉลี่ยของครูในโรงเรียน โดยสัมพันธ์กันในระดับต่ำทางบวก
- 1.2.4 ตัวแปรที่สัมพันธ์กับคะแนนเฉลี่ยวิชาภาษาไทย เฉพาะในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดกลาง คือ อัตราการมาเรียน ซึ่งสัมพันธ์กันในระดับต่ำทางบวก
- 1.2.5 ตัวแปรที่สัมพันธ์กับคะแนนเฉลี่ยวิชาภาษาไทย เฉพาะในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดใหญ่ คือ เวลาเฉลี่ยในการเดินทางมาเรียน และการมีบริการไฟฟ้าในท้องถิ่น โดยความสัมพันธ์กับเวลาเฉลี่ยในการเดินทางมาเรียน อยู่ในระดับต่ำ ทิศทางลบ และ ความสัมพันธ์กับการมีบริการไฟฟ้าในท้องถิ่นอยู่ในระดับต่ำ โรงเรียนที่อยู่ในท้องถิ่นที่มีบริการไฟฟ้า มีคะแนนเฉลี่ยวิชาภาษาไทยสูงกว่า โรงเรียนที่อยู่ในท้องถิ่นที่ไม่มีบริการไฟฟ้า

1.3 ความสัมพันธ์กับส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานวิชาคณิตศาสตร์

- 1.3.1 ไม่มีตัวแปรใดเลยที่สัมพันธ์กับส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานวิชาคณิตศาสตร์ ในโรงเรียนประถมศึกษาทั้ง 3 ขนาด
- 1.3.2 ตัวแปรที่สัมพันธ์กับส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานวิชาคณิตศาสตร์ ในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก และขนาดกลางคือ สภาพการคมนาคม และการมีบริการไฟฟ้า ความสัมพันธ์ที่พบอยู่ในระดับต่ำ โดยโรงเรียนที่อยู่ในท้องถิ่นที่มีการคมนาคมสะดวกหรือค่อนข้างสะดวก มีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานวิชาคณิตศาสตร์ เฉลี่ยสูงกว่าโรงเรียนในท้องถิ่นที่มีการคมนาคมไม่สะดวก และโรงเรียนที่อยู่ในท้องถิ่นที่มีบริการไฟฟ้า มีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานวิชาคณิตศาสตร์ เฉลี่ยสูงกว่าโรงเรียนในท้องถิ่นที่ไม่มีบริการไฟฟ้า
- 1.3.3 ตัวแปรที่สัมพันธ์กับส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานวิชาคณิตศาสตร์ เฉพาะในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดกลางและขนาดใหญ่ คือ อัตราส่วนนักเรียนต่อครู ซึ่งสัมพันธ์กันในระดับต่ำและทางบวก
- 1.3.4 ตัวแปรที่สัมพันธ์กับส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานวิชาคณิตศาสตร์ เฉพาะในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก คือ อัตราส่วนนักเรียนต่อระดับชั้น และสิ่งกีดขวางของโรงเรียน ความสัมพันธ์ที่พบอยู่ในระดับต่ำ โดยความสัมพันธ์กับอัตราส่วนนักเรียนต่อระดับชั้นมีทิศทางบวก และโรงเรียนในสังกัดเทศบาลมีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานวิชาคณิตศาสตร์ เฉลี่ยสูงกว่าโรงเรียนในสังกัด สปช.
- 1.3.5 ตัวแปรที่สัมพันธ์กับส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานวิชาคณิตศาสตร์ เฉพาะในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดกลางคือ อายุเฉลี่ยของครูในโรงเรียน ร้อยละของครูหญิงในโรงเรียน และอัตราส่วนครูต่อห้องเรียน โดยความสัมพันธ์ที่พบล้วนอยู่ในระดับต่ำทิศทางบวก
- 1.3.6 ตัวแปรที่สัมพันธ์กับส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานวิชาคณิตศาสตร์ เฉพาะในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดใหญ่ คือ เวลาเฉลี่ยในการเดินทางมาเรียน ซึ่งสัมพันธ์กันในระดับต่ำทางบวก
- 1.3.7 ตัวแปรที่ไม่สัมพันธ์กับส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานวิชาคณิตศาสตร์ และในโรงเรียนประถมศึกษาทั้ง 3 ขนาดคือ อัตราการมาเรียน วุฒิเฉลี่ยของครูในโรงเรียนและร้อยละของครูที่ไปช่วยราชการ

1.4 ความสัมพันธ์กับส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานวิชาภาษาไทย

- 1.4.1 ตัวแปรที่สัมพันธ์กับส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานวิชาภาษาไทย ในโรงเรียนประถมศึกษาทั้ง 3 ขนาด คือ ร้อยละของครูหญิงในโรงเรียน และอัตราส่วนนักเรียนต่อระดับชั้น ซึ่งเป็นความสัมพันธ์ในระดับต่ำทางบวก

- 1.4.2 ตัวแปรที่สัมพันธ์กับส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานวิชาภาษาไทย ในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดกลางและขนาดใหญ่ คือ อายุเฉลี่ยของครูในโรงเรียน วุฒิเฉลี่ยของครูในโรงเรียน และอัตราส่วนนักเรียนต่อครู โดยความสัมพันธ์ที่พบอยู่ในระดับต่ำ และเฉพาะกับอัตราส่วนนักเรียนต่อครูที่ความสัมพันธ์เป็นทางลบ
- 1.4.3 ตัวแปรที่สัมพันธ์กับส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานวิชาภาษาไทย ในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กและขนาดกลางคือ การมีบริการไฟฟ้าในท้องถิ่น ซึ่งสัมพันธ์กับในระดับกลาง โดยที่โรงเรียนในท้องถิ่นที่มีบริการไฟฟ้ามีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานวิชาภาษาไทยสูงกว่าโรงเรียนในท้องถิ่นที่ไม่มีบริการไฟฟ้า
- 1.4.4 ตัวแปรที่สัมพันธ์กับส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานวิชาภาษาไทย เฉพาะในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก คือ สังกัดของโรงเรียน และสภาพการคมนาคมความสัมพันธ์ที่พบอยู่ในระดับต่ำ โดยที่โรงเรียนที่สังกัดเทศบาลมีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานวิชาภาษาไทยเฉลี่ยสูงกว่าโรงเรียนที่สังกัด ส.พ. และโรงเรียนในท้องถิ่นที่มีการคมนาคมสะดวก และค่อนข้างสะดวกมีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานวิชาภาษาไทยเฉลี่ยสูงกว่าโรงเรียนในท้องถิ่นที่มีการคมนาคมไม่สะดวก
- 1.4.5 ตัวแปรที่สัมพันธ์กับส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานวิชาภาษาไทย เฉพาะในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดใหญ่ คือ อัตราการเรียน ซึ่งสัมพันธ์กันในระดับต่ำทางบวก
- 1.4.6 ตัวแปรที่ไม่สัมพันธ์กับส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานวิชาภาษาไทยในโรงเรียนทั้ง 3 ขนาดเลย คือ เวลาเฉลี่ยในการเดินทางมาเรียน ร้อยละของครูที่ไปช่วยราชการและอัตราส่วนครูต่อห้องเรียน

2. ความสัมพันธ์เชิงพหุคูณระหว่างตัวแปรเกี่ยวกับนักเรียน ครู และโรงเรียน กับความสามารถพื้นฐานของนักเรียนระหว่างโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก ขนาดกลาง และขนาดใหญ่ ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

รูปแบบความสัมพันธ์เชิงพหุคูณ ระหว่างตัวแปรความสามารถพื้นฐานแต่ละตัวกับตัวแปรเกี่ยวกับนักเรียน ครูและโรงเรียน ในโรงเรียนแต่ละขนาดมีความคล้ายคลึงกัน สรุปได้ดังนี้

- 2.1 ไม่มีตัวแปรเกี่ยวกับนักเรียน ครู และโรงเรียน ตัวใดเลยที่เป็นตัวทำนายที่สำคัญของส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานวิชาคณิตศาสตร์และวิชาภาษาไทย ในโรงเรียนทั้ง 3 ขนาด
- 2.2 ไม่มีตัวแปรเกี่ยวกับนักเรียน ครู และโรงเรียน ตัวใดเลยที่เป็นตัวทำนายที่สำคัญของคะแนนเฉลี่ยวิชาคณิตศาสตร์ และวิชาภาษาไทยในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก ซึ่งหมายความว่า ตัวแปรที่ศึกษาไม่เป็นประโยชน์ในการอธิบายความสามารถพื้นฐานของนักเรียนในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก
- 2.3 ในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดกลาง ตัวแปรที่เป็นตัวทำนายที่สำคัญ คือ ร้อยละของครูหญิงในโรงเรียน อัตราส่วนนักเรียนต่อครู และอายุเฉลี่ยของครูในโรงเรียน โดยอัตราส่วนนักเรียนต่อครู และร้อยละของครูหญิงในโรงเรียน เป็นตัวทำนายที่สำคัญที่ร่วมกันอธิบายความแปรปรวนของคะแนนเฉลี่ยวิชาคณิตศาสตร์ได้ 12.2% และร้อยละของครูหญิงในโรงเรียน อัตราส่วนนักเรียนต่อครู และอายุเฉลี่ยของครูในโรงเรียนเป็นตัวทำนายที่สำคัญที่ร่วมกันอธิบายความแปรปรวนของคะแนนเฉลี่ยวิชาภาษาไทยได้ 18.3%
- 2.4 ในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดใหญ่ มีตัวแปรที่เป็นตัวทำนายที่สำคัญ คือ ร้อยละของครูหญิงในโรงเรียน อัตราส่วนครูต่อห้องเรียน อัตราส่วนนักเรียนต่อระดับชั้น อัตราส่วนนักเรียนต่อครู อายุเฉลี่ยของครูในโรงเรียน

และเวลาเฉลี่ยในการเดินทางมาเรียน โดยที่ ร้อยละของครูหญิง อัตราส่วนครูต่อห้องเรียน อัตราส่วนนักเรียนต่อระดับชั้น อัตราส่วนนักเรียนต่อครู และอายุเฉลี่ยของครูในโรงเรียนเป็นตัวแปรทำนายที่สำคัญที่ร่วมกันอธิบายความแปรปรวนของคะแนนเฉลี่ยวิชาคณิตศาสตร์ได้ 24.9% และ ร้อยละของครูหญิงในโรงเรียน อัตราส่วนของครูต่อห้องเรียน อัตราส่วนนักเรียนต่อระดับชั้น อายุเฉลี่ยของครูในโรงเรียน และเวลาเฉลี่ยในการเดินทางมาเรียน เป็นตัวทำนายที่สำคัญที่ร่วมกันอธิบายความแปรปรวนของคะแนนเฉลี่ยวิชาภาษาไทยได้ 37.7%

- 2.5 ตัวแปรเกี่ยวกับนักเรียน ครู และโรงเรียนที่ศึกษาเป็นประโยชน์ในการอธิบายความแปรปรวน ของคะแนนเฉลี่ยวิชาคณิตศาสตร์ และวิชาภาษาไทย ในโรงเรียนขนาดใหญ่มากกว่าขนาดกลางและขนาดเล็ก และในโรงเรียนขนาดกลางมากกว่าขนาดเล็ก

อภิปรายและข้อเสนอแนะ

ผลการวิจัยหรือข้อความรู้ที่ได้จากการศึกษาความสัมพันธ์แบบง่าย และความสัมพันธ์เชิงพหุคูณระหว่างตัวแปรเกี่ยวกับนักเรียน ครู โรงเรียน และสภาพท้องถิ่น กับความสามารถพื้นฐานของนักเรียน ในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก ขนาดกลาง และขนาดใหญ่ ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีความหมายและชี้แนะอย่างไรในการวางแผน และพัฒนาคุณภาพการประถมศึกษา ของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

1. สภาพความสัมพันธ์ระหว่างความสามารถพื้นฐานของนักเรียน กับตัวแปรเกี่ยวกับนักเรียน ครู โรงเรียน และสภาพท้องถิ่น

ผลการวิจัยจากส่วนที่ศึกษาความสัมพันธ์อย่างง่าย ชี้ชัดว่าตัวแปรที่สัมพันธ์กับความสามารถพื้นฐานของนักเรียนทั้งวิชาคณิตศาสตร์ และวิชาภาษาไทย ในโรงเรียนประถมศึกษาทั้ง 3 ขนาด ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือมี 5 ตัว คือร้อยละของครูหญิงในโรงเรียน อายุเฉลี่ยของครูในโรงเรียน อัตราส่วนนักเรียนต่อครู สังกัดของโรงเรียน และการมีบริการไฟฟ้าในท้องถิ่น ข้อความรู้ที่ได้จากการวิจัยนี้เป็นข้อความรู้ในลักษณะของความสัมพันธ์ (relationship) มิใช่เป็นข้อความรู้ในลักษณะของความสัมพันธ์เชิงเหตุและผล (causal-relationship) ดังนั้นข้อความรู้ที่ได้ชี้แนะให้ทราบว่าโรงเรียนประถมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยเฉพาะในช่วงปี พ.ศ. 2524) นั้น ความแตกต่างระหว่างโรงเรียนด้านความสามารถพื้นฐานวิชาคณิตศาสตร์และวิชาภาษาไทย สอดคล้องหรือสัมพันธ์ (ในระดับต่ำ) กับความแตกต่างระหว่างโรงเรียนด้านร้อยละของครูหญิงในโรงเรียน อายุเฉลี่ยของครูในโรงเรียน อัตราส่วนนักเรียนต่อครูสังกัดของโรงเรียน และการมีบริการไฟฟ้าในท้องถิ่น

โรงเรียนประถมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จำนวนหนึ่งที่มีระดับความสามารถพื้นฐานด้านคณิตศาสตร์ และภาษาไทยสูง มีร้อยละของครูหญิงในโรงเรียนสูง และโรงเรียนประถมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือจำนวนหนึ่ง ที่มีระดับความสามารถพื้นฐานด้านคณิตศาสตร์และภาษาไทยต่ำ มีร้อยละของครูหญิงในโรงเรียนต่ำ

โรงเรียนประถมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือจำนวนหนึ่ง ที่มีระดับความสามารถพื้นฐานด้านคณิตศาสตร์ และภาษาไทยสูง มีอายุเฉลี่ยของครูในโรงเรียนสูง และโรงเรียนที่มีระดับความสามารถพื้นฐานด้านคณิตศาสตร์และภาษาไทยต่ำจำนวนหนึ่งมีอายุเฉลี่ยของครูในโรงเรียนต่ำ

โรงเรียนประถมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จำนวนหนึ่งที่มีระดับความสามารถพื้นฐานด้านคณิตศาสตร์และภาษาไทยสูงมีอัตราส่วนนักเรียนต่อครูต่ำ (คือครูรับผิดชอบนักเรียนไม่มากนัก) และโรงเรียนจำนวนหนึ่งที่มีระดับความสามารถพื้นฐานด้านคณิตศาสตร์และภาษาไทยต่ำมีอัตราส่วนนักเรียนต่อครูสูง (คือครูต้องรับผิดชอบนักเรียนจำนวนมาก)

โรงเรียนประถมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ที่มีระดับความสามารถพื้นฐานด้านคณิตศาสตร์และภาษาไทยสูง ส่วนใหญ่อยู่ในสังกัดของเทศบาล ในขณะที่โรงเรียนที่มีระดับความสามารถพื้นฐานด้านคณิตศาสตร์และภาษาไทยต่ำ ส่วนใหญ่อยู่ในสังกัดของ สปช.

โรงเรียนประถมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ที่มีระดับความสามารถพื้นฐานด้านคณิตศาสตร์และภาษาไทยสูง ส่วนใหญ่อยู่ในท้องถิ่นที่มีบริการไฟฟ้า ในขณะที่โรงเรียนที่มีระดับความสามารถพื้นฐานด้านคณิตศาสตร์ และภาษาไทยต่ำ ส่วนใหญ่อยู่ในท้องถิ่นที่บริการไฟฟ้ายังไปไม่ถึง

ข้อความรู้ข้างต้นชี้ให้เห็นว่าโรงเรียนประถมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่มีความสามารถพื้นฐานของนักเรียนสูงจำนวนหนึ่งนั้น เป็นโรงเรียนที่ Context ดังต่อไปนี้คือ มีเปอร์เซ็นต์ครูหญิงมีอายุเฉลี่ยของครูสูง รับผิดชอบนักเรียนไม่มากนัก อยู่ในสังกัดของเทศบาล และ/หรือ อยู่ในท้องถิ่นที่มีบริการไฟฟ้า และโรงเรียนประถมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่มีความสามารถพื้นฐานของนักเรียนต่ำ จำนวนหนึ่งเป็นโรงเรียนที่มี ร้อยละของครูหญิงไม่สูง มีอายุเฉลี่ยครูไม่สูง รับผิดชอบนักเรียนจำนวนค่อนข้างมาก อยู่ในสังกัดเทศบาล และ/หรือ อยู่ในท้องถิ่นที่บริการไฟฟ้ายังไปไม่ถึง

ข้อความรู้ข้างต้นชี้ให้เห็นสภาพของโรงเรียนประถมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ แต่มิได้ชี้แนะว่าถ้าเพิ่มครูหญิง เพิ่มครูที่มีอายุ ลดจำนวนนักเรียนในความรับผิดชอบ ให้โรงเรียนอยู่ในสังกัดของเทศบาล และให้มีบริการไฟฟ้าในทุกท้องถิ่นแล้ว จะทำให้ความสามารถพื้นฐานด้านคณิตศาสตร์และด้านภาษาไทยของนักเรียนประถมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือสูงขึ้น หรือจะทำให้คุณภาพของโรงเรียนประถมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือจะดีขึ้น ถ้าต้องการข้อเสนอแนะที่ชี้ชัดเช่นนั้น จะต้องหาข้อความรู้โดยจะต้องศึกษาในลักษณะวิจัยเชิงทดลอง

อย่างไรก็ตามจากข้อความรู้ที่ได้จากการวิจัยชี้แนะอย่างกว้าง ๆ ว่า ตัวแปรที่คัดเลือกมาศึกษาที่มีความสำคัญในโรงเรียนประถมศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือทั้ง 3 ขนาด คือ ตัวแปรด้านตัวครู ตัวแปรด้านโรงเรียน และตัวแปรด้านสภาพท้องถิ่น ส่วนตัวแปรด้านนักเรียนนั้นไม่เด่นชัดขึ้นมาอาจเนื่องจากความแตกต่างระหว่างโรงเรียนในด้านนักเรียน (คือ อัตราการมาเรียนและเวลาเฉลี่ยในการเดินทางมาเรียน) มีน้อยมาก

ดังนั้นเมื่อวางแผนพัฒนาคุณภาพโรงเรียนประถมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยเฉพาะด้านความสามารถพื้นฐานวิชาคณิตศาสตร์และวิชาภาษาไทย ผู้วางแผนควรพิจารณาตัวแปรเกี่ยวกับครู โรงเรียน และสภาพท้องถิ่น ผู้วางแผนควรพิจารณาความแตกต่างระหว่างโรงเรียน ในด้านร้อยละของครูหญิง อายุเฉลี่ยของครู อัตราส่วนนักเรียนต่อครูสังกัดของโรงเรียน และการมีบริการไฟฟ้า และต้องวิเคราะห์หาความสัมพันธ์ในเชิงเหตุและผลระหว่างตัวแปรดังกล่าวกับคุณภาพของโรงเรียนให้ได้ การวิเคราะห์นั้นอาจจะต้องอาศัยการศึกษาค้นคว้าและวิจัยเพื่อตอบคำถามหลายลักษณะเช่น อาจจะต้องตอบคำถามว่าโรงเรียนประถมศึกษาที่มีร้อยละของครูหญิงสูงตั้งอยู่ที่ไหนและมีสภาพและลักษณะอย่างไร (คำตอบอาจเน้นว่าโรงเรียนที่อยู่ในท้องถิ่นไม่ทุรกันดารนัก) เป็นไปได้ไหมว่าครูหญิงสอนดีกว่าครูชาย ครูหญิงสอนวิชาภาษาไทยได้ดีกว่าครูชายจริงหรือ

อายุของครูเกี่ยวข้องอะไรกับการสอนดี เป็นไปได้ไหมว่าอายุมากมีประสบการณ์สอนมากจึงสอนได้ดี (ถ้าเป็นไปได้ประสบการณ์อะไรบ้างที่จำเป็นที่จะทำให้ครูสอนได้ดี และจะมีวิธีเร่งรัดประสบการณ์เหล่านั้นให้ครูได้อย่างไร จะมีวิธีใดในการเพิ่มคุณภาพการสอนของครู (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2527 หน้า 61-64) อัตราส่วนนักเรียนต่อครูที่เหมาะสมควรเป็นเท่าไร ควรเท่ากันไหมในโรงเรียนทั้ง 3 ขนาด มีปัจจัยหรือเงื่อนไขอันใดที่ทำให้นักเรียนโรงเรียนสังกัดเทศบาลมีความสามารถพื้นฐานด้านคณิตศาสตร์ และภาษาไทย สูงกว่านักเรียนในสังกัด สปช. มีลักษณะการบริหารงานทางวิชาการ หรือสภาพแวดล้อมของโรงเรียนที่สังกัดเทศบาลอะไรบ้างที่ต่างจากโรงเรียนในสังกัด สปช. ที่น่าจะเอื้อต่อคุณภาพของโรงเรียนประถมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (คำตอบอาจพบว่าโรงเรียนในสังกัดเทศบาลส่วนมากตั้งอยู่ในเขตที่เจริญ) การมีบริการไฟฟ้าในท้องถิ่น ช่วยคุณภาพของการประถมศึกษาอย่างไร เป็นไปได้ไหมว่ามีไฟฟ้าแล้วทำให้นักเรียนมีชั่วโมงในการศึกษาเองที่บ้านเพิ่มขึ้น หรือมีไฟฟ้าก็มีทีวี นักเรียนเลยได้รับการศึกษาแบบนอกระบบเพิ่มขึ้น ฯลฯ คำถามในลักษณะนี้ ผู้วางแผนจะต้องใคร่ครวญ วิเคราะห์ หากคำตอบที่ชี้ไปยังสาเหตุที่มีความเป็นไปได้มากที่สุด และในบางคำถามอาจจำเป็นต้องมีการวิจัยเพิ่มเติมเพื่อตรวจสอบความเป็นไปได้ของคำตอบ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ถ้าคำตอบนั้น หมายถึงการลงทุนอย่างมหาศาล

2. สภาพความสัมพันธ์เชิงพหุคูณระหว่างความสามารถพื้นฐานของนักเรียน กับตัวแปรด้านนักเรียน ครู และโรงเรียน

จากผลการวิจัยที่พบว่าตัวแปรเกี่ยวกับนักเรียน ครู และโรงเรียนที่ศึกษาในลักษณะความสัมพันธ์เชิงพหุคูณทั้ง 9 ตัวนั้น เป็นประโยชน์ในการอธิบายความสามารถพื้นฐานในแต่ละขนาดไม่เท่ากัน คือ ไม่เป็นประโยชน์ในการอธิบายความสามารถพื้นฐานในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กในภาคตะวันออกเฉียงเหนือเลย เป็นประโยชน์บ้าง (12.2% ในวิชาคณิตศาสตร์และ 18.3% ในวิชาภาษาไทย) ในการอธิบายความสามารถพื้นฐานในโรงเรียนขนาดกลาง และเป็นประโยชน์พอสมควร (24.9% ในวิชาคณิตศาสตร์ และ 37.7% ในวิชาภาษาไทย) ในการอธิบายความสามารถพื้นฐานในโรงเรียนขนาดใหญ่ ผนวกกับข้อค้นพบจากการศึกษาความสัมพันธ์แบบง่ายว่าอยู่ในระดับต่ำ ชี้แนะว่าปัจจัยในการพัฒนาโรงเรียนประถมศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือแต่ละขนาดนั้นไม่เหมือนกัน และตัวแปรเท่าที่ศึกษา 9 ตัวนี้ ยังอธิบายคุณภาพของโรงเรียนประถมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือได้ไม่มากนัก สำหรับการวางแผนเพื่อพัฒนาโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กในภาคตะวันออกเฉียงเหนือจะต้องพิจารณาตัวแปรอื่นอีก ตัวแปรดังกล่าวอาจจะเป็นตัวแปรกระบวนการเรียนการสอน ตัวแปรกระบวนการบริหาร และตัวแปรสภาพแวดล้อมในเชิงคุณภาพ ส่วนการวางแผนเพื่อพัฒนาคุณภาพโรงเรียนประถมศึกษาขนาดกลางและขนาดใหญ่ (โดยเฉพาะในด้านความสามารถพื้นฐานด้านคณิตศาสตร์และภาษาไทย) ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือนั้นควรพิจารณาตัวแปรตามที่ได้เสนอแนะไว้ข้างต้น แต่จะต้องพิจารณาตัวแปรอื่นเพิ่มเติมอีก

บรรณานุกรม

- กนิษฐา แก้วสวัสดิวงศ์ "องค์ประกอบที่สัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ของเด็กเกาะกับเด็กพื้นราบ" วิทยุณานพนธ์ การศึกษามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร 2524
- การประถมศึกษาจังหวัดพิษณุโลก สำนักงาน. รายงานการวิจัย การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ที่เรียนตามหลักสูตร ประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2525
- คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, สำนักงาน. รายงานการวิจัยประสิทธิภาพโรงเรียนประถมศึกษา เรื่องสภาพทั่วไปของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3, 2520
- คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, สำนักงาน. รายงานการวิจัยประสิทธิภาพโรงเรียนประถมศึกษา เรื่ององค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อสัมฤทธิ์ผลทางการเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษา, 2520
- คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, สำนักงาน. รายงานการวิจัยและประเมินผลประสิทธิภาพของการประถมศึกษา เรื่อง การประเมินสัมฤทธิ์ผลทางการเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 2523; 2524
- คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, สำนักงาน. โครงการวิจัยและวางแผนเพื่อพัฒนาการศึกษา: การดำเนินงานกิจกรรม และผลงาน 2523-2525, 2525
- คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, สำนักงาน. คู่มือการวิเคราะห์ข้อมูลโครงการวิจัยและวางแผนเพื่อพัฒนาการศึกษา (ปีงบประมาณ 2525), 2525
- คณะกรรมการ R-I (Phrase II) รายงานการวิจัยเรื่อง การศึกษาสภาพแวดล้อมในโรงเรียน พฤติกรรมของครู และพฤติกรรมของนักเรียนโรงเรียนประถมศึกษา, คณะอนุกรรมการปฏิรูปการศึกษา, ศูนย์พัฒนาศึกษาแห่งชาติ (ของประเทศไทย), สมาคมกลุ่มประเทศอาเซียน, 2526
- คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, สำนักงาน. รายงานการวิจัยและประเมินผลประสิทธิภาพของประถมศึกษา, 2527
- คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, สำนักงาน. รายงานการวิจัย ตัวแปรเกี่ยวกับนักเรียน ครู โรงเรียน และสภาพท้องถิ่นที่สัมพันธ์กับความสามารถพื้นฐานของนักเรียน ในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก, 2527
- อุทุมพร ทองอุไทย "การจำแนกการประเมินทางการศึกษา", ศึกษาศาสตร์สาร, ปีที่ 10 ฉบับที่ 1 กรกฎาคม 2524 คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
- Coleman, J.S. et al., Equality of Educational Opportunity, National Center for Educational Statistics, U.S. Government Printing Office, Washington, D.C., 1966 Catalog No.FS 5-38001
- Dunkin, M.J. Biddle, B.J. The Study of Teaching, New York : HOLT, Rinehart, and Winston, Inc, 1974.
- Faculty of Education, The CU Educator, "Community Services", Vol.I No.1 July 1984, Chulalongkorn University.
- Nie, N.H., Hull, C.H., Jenkins, J.G., Steinbrenner, K. and Bent, D.H. Statistical Package for the Social Sciences. Dec. Ed., Mc Graw-Hill, New York, 1970